

**İLKOKULDA “ÇOCUKLARDA VERGİ BİLİNCİ GELİŞTİRME
EĞİTİMİ” PROGRAMI VE UYGULAMALARINA İLİŞKİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

Merve Ertürk

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

HAZİRAN, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Merve
Soyadı : Ertürk
Bölümü : Sınıf Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi : .../06/2020

TEZİN

Türkçe Adı : İlkokulda “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programı
ve Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

İngilizce Adı : The Teacher’s Opinions on the Curriculum and Applications of
“Improving Training of Tax Awareness in Children” in the
Primary School

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Merve ERTÜRK

İmza :

JURİ ONAY SAYFASI

Merve Ertürk tarafından hazırlanan “İlkokulda ‘Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi’ Programı ve Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Neşe Işık Tertemiz

Temel Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Başkan:

Temel Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Üye:

Temel Eğitimi Anabilim Dalı,Üniversite

.....

Tez Savunma Tarihi:/06/2020

Bu tezin Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

**İLKOKULDA “ÇOCUKLARDA VERGİ BİLİNCİ GELİŞTİRME
EĞİTİMİ” PROGRAMI VE UYGULAMALARINA İLİŞKİN
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Merve Ertürk
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Haziran 2020**

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, ilkokulda “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nın ve uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesidir. Çalışmada sınıf öğretmenlerinin program hakkında ve programı uygulama sürecine yönelik görüşleri, karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara getirdikleri çözüm önerileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örnekleme ölçüt örnekleme yoluyla seçilmiştir. Belirtilen program ilkokul 3. ve 4. sınıflarda uygulandığı için araştırmanın örneklemini Şanlıurfa ili Siverek ilçesinde ilköğretim birinci kademesinde görev yapan ve programı uygulayan 3. ve 4. sınıf öğretmenlerinden gönüllü 86 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretmen görüşlerini ortaya koymak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen, 56 maddeden oluşan, “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı ve Uygulamaları Değerlendirme Anketi” kullanılmıştır. Anketin sonuna 9 sorudan oluşan görüş formu eklenmiştir. Anket verilerinin analizinde istatistik paket programından faydalanılmıştır. Toplanan verilerin sonuçları “kesinlikle katılıyorum”dan “kesinlikle katılmıyorum”a doğru 5’li likert derecelendirme çerçevesinde her maddeye ait frekans (f) ve yüzdelere (%) hesaplanarak analiz edilmiştir. Anketin son kısmında yer alan görüş formu aracılığıyla toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öğretmenler programın genel özelliklerine ilişkin; programda açık ve anlaşılır bir dil kullanıldığını, öykü temelli yaklaşımın hakim olduğunu, birey, toplum ve konu alanı açısından ihtiyaca cevap verir nitelikte olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenler amaçlar boyutuna yönelik, programın amaçlarının öğrencilerin sınıf seviyesine uygun, eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir, toplumun gereksinimlerine uygun olduğu ve vergi konusunda çocuklarda sorumluluk bilincini geliştirdiğini belirtmişlerdir. İçerik boyutuna yönelik ise, içeriğin amaçlara uygun, günlük yaşamla ilişkili olduğu ancak disiplinlerarası geçiş sağlanması gerektiği ve öğrenciler için soyut kaldığını belirtmişlerdir. Öğretmenler eğitim durumları boyutuna yönelik, etkinliklerin dikkat çekici nitelikte, kolay

uygulanabilir ve düşünmeye sevk edici olduğunu ancak daha fazla etkinlik örneklerinin yer alması gerektiğini belirtmektedirler. Ölçme ve değerlendirme boyutuna yönelik ise, öğretmenler, bu bölümün programda zayıf kaldığını tamamlayıcı ölçme-değerlendirme etkinliklerinin sunulması gerektiğini belirtmişlerdir. Belirtilenlerin dışında öğretmenler, programın internet aracılığıyla kolay ulaşılabilir olduğu ancak internet, akıllı tahta, projeksiyon, bilgisayar vb. araç gereçlerin bulunmadığı okullarda programın uygulanmasının zor olduğu görüşündedirler. Ayrıca vergi bilinci konusunun çocuklar için soyut olduğunu belirterek konu ile ilgili daha fazla somut örneklerin olması gerektiğini önermişlerdir.

Anahtar Kelimeler : Vergi bilinci, ilköğretimde vergi bilinci geliştirme eğitimi, program değerlendirme.

Sayfa Adedi : xiii+88

Danışman : Prof. Dr. Neşe Işık Tertemiz

**THE TEACHER’S OPINIONS ON THE CURRICULUM AND
APPLICATIONS OF “IMPROVING TRAINING OF TAX AWARENESS
IN CHILDREN” IN THE PRIMARY SCHOOL**

(M.S. Thesis)

Merve Ertürk

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

June 2020

ABSTRACT

The purpose of this research is to evaluate the “Tax Awareness Development Education Curriculum for Children” and its applications in primary school according to the opinions of the primary school teacher. In the study, the opinions of the primary school teacher about the program and the program implementation process, the problems they faced and the solution suggestions they brought to these problems were tried to be determined. The research is a descriptive study. The sample of the study was selected by criterion sampling. Since the specified program is applied in the 3rd and 4th grades of primary school, the sample of the research consists of 86 volunteers from 3rd and 4th grade teachers who work in the primary education in Siverek district of Şanlıurfa and apply the program. In the research, the “Tax Awareness Development Training Curriculum and Practice Evaluation Questionnaire for Children”, which consists of 56 items, was developed by the researcher to reveal teachers opinions as a data collection tool. A questionnaire consisting of 9 questions has been added at the end of the survey. Statistical package program was used in the analysis of survey data. The results of the collected data were analyzed by calculating the frequency (f) and percentages (%) of each item within the framework of a 5-point likert rating, from “absolutely agree” to “strongly disagree”. The data collected through the opinion form in the last part of the questionnaire were analyzed with the descriptive analysis method. According to the findings obtained from the research, teachers are concerned with the general characteristics of the program; they stated that a clear and understandable language was used in the program, the story-based approach prevailed and that it responded to the needs in terms of individual, society and subject area. The teachers stated that the aims of the program are in line with the students grade level, can be realized through education, are in line with the needs of the society and develop a sense of responsibility for children in tax. Regarding the content dimension, they stated that the content is suitable for the purposes, is related to daily life but interdisciplinary transition should be provided and it remains abstract for students. The teachers state that the activities are remarkable, easy to apply and encouraging to think but more examples of activities should be included. Regarding the measurement and evaluation dimension,

teachers stated that this section is weak in the program and complementary assessment activities should be presented. Apart from those stated, the teachers stated that the program is easily accessible via the internet, but it can be used for internet, smart board, projection, computer, etc. They think that it is difficult to implement the program in schools where there are no tools. They also stated that the issue of tax awareness is abstract for children and suggested that there should be more concrete examples on the subject.

Keywords : Tax awareness, tax awareness training in primary education, program evaluation.

Page Number : xiii+88

Supervisor : Prof. Dr. Neşe Işık Tertemiz

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JURİ ONAY SAYFASI.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	4
1.2. Problem Cümlesi	4
1.2.1. Alt Problemler	5
1.3. Araştırmanın Amacı	5
1.4. Araştırmanın Önemi.....	5
1.5. Sayıtlar	6
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.7. Tanımlar	6
BÖLÜM II	
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	8
2.1. Araştırmanın Kuramsal Temeli	8
2.1.1. Vergi Kavramı	8
2.1.2. Vergi Bilinci	9
2.1.3. Türkiye’de Vergi Bilincinin Gelişmesine Yönelik Faaliyetler	11

2.1.4. Vergi Bilinci ve Eğitim İlişkisi	12
2.1.5. Eğitimde Vergi Bilincine Yönelik Yapılan Çalışmalar	12
2.1.6. 25 Şubat-3 Mart Vergi Haftası'nda Vergi Bilinci Geliştirmeye Yönelik Yapılan Faaliyetler	13
2.1.7. Vergi Bilincinin Eğitim Sistemimizdeki Önemi	14
2.1.8. Vergibilir: “Çocuklarda Vergi Bilincini Geliştirme Eğitimi” Projesi.....	15
2.1.9. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programı.....	16
2.1.10. Vergi Kavramının Öğretim Programlarında İncelenmesi	21
2.1.11. Eğitimde Program Değerlendirme Süreci ve Temel Aşamaları	22
2.1.12. Eğitimde Program Değerlendirme Yaklaşımları ve Modelleri.....	22
2.2. İlgili Araştırmalar	26
2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	26
2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar	29

BÖLÜM III

YÖNTEM	31
3.1. Araştırmanın Modeli	31
3.2. Çalışma Evreni ve Örneklem	31
3.3. Veri Toplama Araçları	32
3.4. Veri Toplama Süreci	34
3.5. Verilerin Analizi	34
3.6. Geçerlilik ve Güvenilirlik	34

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR	37
4.1.“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Genel Özelliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	38
4.2.“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Amaçlar Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri	41
4.3.“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının İçerik Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	46
4.4.“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Eğitim Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri	49
4.5.“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	57

4.6.“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Eğitimde Yer Almasına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	61
4.7.“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Uygulanma Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri	62
4.8.“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Uygulanması ve Geliştirilmesine Yönelik Önerilere İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	62
4.9.“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programına İlişkin Sorular Dışında Belirtilen Öğretmen Görüşleri.....	63
BÖLÜM V	
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	66
5.1. Sonuç ve Tartışma	66
5.2. Öneriler	72
KAYNAKLAR	74
EKLER	80
Ek 1. Anket Formu.....	81
Ek 2. Görüş Formu	85
Ek 3. Çalışma Yapılan Okulların Listesi	87
Ek 4. Araştırma İzin Yazısı.....	88

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Sosyal Değişime Açılan Yedi Kapı</i>	19
Tablo 2. <i>Yedi Kapı Yaklaşımı Süreç Sonu Soruları</i>	20
Tablo 3. <i>$\alpha = 0.05$ Anlamlılık Düzeyinde KGO'ları İçin Minimum Değerler</i>	36
Tablo 4. <i>Öğretmenlerin Demografik Özellikleri</i>	37
Tablo 5. <i>Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Genel Özelliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri</i>	38
Tablo 6. <i>Öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Genel Özelliklerine İlişkin İfade Ettikleri Görüşler</i>	41
Tablo 7. <i>Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Amaçlarına İlişkin Görüşleri</i>	42
Tablo 8. <i>Öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Amaçlarına İlişkin İfade Ettikleri Görüşler</i>	45
Tablo 9. <i>Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının İçerik Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri</i>	46
Tablo 10. <i>Öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının İçerik Boyutuna İlişkin İfade Ettikleri Görüşler</i>	48
Tablo 11. <i>Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Eğitim Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri</i>	49
Tablo 12. <i>Öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Eğitim Durumlarına İlişkin İfade Ettikleri Görüşler</i>	56
Tablo 13. <i>Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri</i>	57
Tablo 14. <i>Öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna İlişkin İfade Ettikleri Görüşler</i>	60
Tablo 15. <i>Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Eğitimde Yer Almasına İlişkin Öğretmen Görüşleri</i>	61
Tablo 16. <i>Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Uygulanma Sürecinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri</i>	62

Tablo 17.	<i>Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Uygulanması ve Geliştirilmesine</i>	
	<i>Yönelik Önerilere İlişkin Öğretmen Görüşleri</i>	63
Tablo 18.	<i>Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programına İlişkin Sorular Dışında</i>	
	<i>Belirtilen Öğretmen Görüşleri.....</i>	64

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

%	Yüzde
f	Denek sayısı
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
vb.	Ve benzerleri
vd.	Ve diğerleri

BÖLÜM I

GİRİŞ

İnsanlar topluluk halinde yaşamlarını sürdürebilmek için birçok ihtiyaç ve hizmete gereksinim duymaktadırlar. Bu ihtiyaçlara; toplumda adaletin ve güvenliğin sağlanması, topluma eğitim ve sağlık hizmetlerinin sunulması, liman, köprü, baraj vb. yapılması örnek olarak verilebilir. Bu hizmetler aynı zamanda toplumun ortak ihtiyaçlarını da oluşturmaktadır. Tolumun ortak ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bu hizmetler devlet tarafından verilmektedir. Günümüzde devletin sunması gereken bu hizmetlerin türü ve sayısı giderek artmaktadır. Bununla doğru orantılı olarak kamu giderleri de artmaktadır fakat kamu giderlerini karşılayacak parasal kaynaklar sınırlıdır. Bu sebeple devlet, kişilerden ve kurumlardan kamu hizmetlerini karşılamak üzere yasal olarak para almaktadır. Alınan bu para ‘vergi’ olarak adlandırılmaktadır (Sağbaş ve Başoğlu, 2005). Anayasanın 73. Maddesi uyarınca herkes mali gücüne göre vergi vermekle yükümlüdür ve vergi vermek bir vatandaşlık görevidir.

Devletlerin en temel gelir kaynağı vergilerdir. Kamu hizmetlerinin sağlanabilmesi, ekonomik gelişmişliğin ortaya çıkması ve daha pek çok hayati konuda vatandaştan alınan vergilerin önemli bir rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Buradan hareketle bu hayati konunun sağlıklı bir işleyişe kavuşturulabilmesi için vatandaşların vergileme konusunda bilinçlendirilmesi bir ön koşuldur. Vergi konusunda bilinçlendirmenin ortaya çıkması noktasında ise vergi bilincinin yerleştirilmesi konusu ortaya çıkmaktadır. Yurttaşların vergileri ile ilgili sahip oldukları farkındalık seviyesini ifade eden vergi bilinci, vergi verme görevinin sağlıklı bir biçimde yerine getirilmesi için önem arz eden bir konudur (Sağlam, 2013).

Vergi bilincinin eğitimde etkili bir biçimde işlenen bir konu haline gelmesi ise yetişkin bireylerin vergi vermek konusundaki tutumlarının belirleyicisi durumundadır. Bu nedenle tüm dünyada vergi bilincinin yurttaşlara küçük yaşlarda kazandırılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Küçük yaşlarda vergi konusunda gerekli eğitimi almış bireylerin düzenli vergi

ödemek, verginin gerekliliğine inanmak ve verilen vergilerin vatandaşlara kamu hizmeti olarak döneceğinin bilincine erişmek konusunda doğru tutumlar içine girdiği görülmektedir (Machogu ve Amayi, 2013). Bu durum ise vergi geliri yüksek, sosyal ve ekonomik anlamda gelişmiş bir toplum yapısını beraberinde getirmektedir.

Vergi ile ilgili duygu ve düşünceler, tutum ve davranışlar genel anlamda vergi bilincini oluşturmaktadır. Vergi bilincini, bireylerin vergilemeye ilişkin sürece ve vergilemenin önemine vakıf olarak vergilemeye ilişkin yükümlülüklerini yerine getirme noktasında ortaya koyduğu davranış biçimi şeklinde tanımlamak mümkündür (Çelik ve Eroğlu, 2014). Vergi bilincine sahip olmayan bireyler kendilerine sunulan kamusal hizmetleri göz ardı ederek ödedikleri vergileri bir kayıp olarak görürken, vergi bilincine sahip bireyler ise daha nitelikli ve çeşitli kamu hizmetleri alabilmek adına vergi vermeye ilişkin yükümlülüklerini yerine getirmekten kaçınmamaktadırlar (Çataoluk, 2008). Vergi bilincinin oluşmasında eğitim son derece önem arz etmektedir. Zira yapılan çalışmalar dikkate alındığında vergi konusunda eğitim alan toplumlarda vergi uyumunun çok daha üst seviyede olduğu görülmektedir (Oberhozel ve Nel, 2009; Alm, Jackson ve Mckee, 1992; Dornstein, 1987). Temel eğitimin zorunlu olduğu ülkemizde de vergi bilincinin oluşmasına yönelik eğitimler ilköğretim seviyesinden başlayarak eğitim sürecinin her aşamasında yer almalı ve söz konusu bu eğitimler uzman kişi ve kurumlardan yardım alınarak koordineli şekilde yürütülmelidir.

Toplumsal kalkınması, devletin ekonomik olarak gelişmişlik seviyesinin artması, ekonomi ile doğru orantılı olarak sosyal alanda da refahın yükselmesi için vergi bilincinin eğitimin konusu haline getirilmesi önem taşımaktadır. Eğitim alanında yapılan çalışmalarda kendine yer bulan vergi bilinci kavramının öğrencilere doğru yolla kazandırılmasının incelenmesi toplumsal alanda değişim ve gelişimin bir adımı olarak görülmektedir. Bu sebeplerden ötürü vergi bilinci kavramının ilköğretim çağından itibaren kazandırılması adına 3. ve 4. sınıflar için hazırlanan “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nın da değerlendirilmesi önemlidir. Bu programın öğretmen görüşlerine dayanarak incelenmesi; birçok öğretmenin ‘vergibilir projesi’ hakkında daha fazla bilgi sahibi olmasına, programın uygulanması sırasında öğretmenlerin oluşturduğu etkinliklerle programın zenginleştirilmesine aynı zamanda karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri sunması açısından önem taşımaktadır. Bunlara ilave olarak bu konunun eğitim bilimleri alanında çalışılması konuya eğitimsel bir bakış açısı kazandırması anlamında önem taşımaktadır. Vergi bilinci eğitim programlarının incelenmesi ve konu ile ilgili öğretmen görüşlerine

başvurularak ilkököl düzeyinde vergi bilinci eğitiminin niteliklerinin araştırılması yolu ile alandaki verimlilik oranının artması öngörülmektedir. Günümüz eğitim müfredatı (2019-2020) içinde Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı vergi bilinci eğitimi ile ilgili ilkököl düzeyinde uygulamalar yapılmasını desteklemektedir. İlkööl öğretmenlerinin vergi bilinci eğitimi ile ilgili farkındalık seviyelerinin daha üst noktalara getirilmesi ve bu şekilde yapılan uygulamaların amacına ulaşması hedeflenmektedir.

Vergi bilinci ile eğitim arasında çift yönlü bir ilişki söz konusudur. Bireyler eğitim hayatları boyunca vergi vermeye ilişkin esasları ve düzenli vergi ödemenin önemini belirli düzeylerde öğrendikleri takdirde vergi vermeye istek artacak dolayısıyla vergi gelirleri artış gösterecektir. Bu da ülke ekonomisine olumlu yansıyacaktır (Çakır, 2010). Vergi ile ilgili bu bilinci ve farkındalığı oluşturmaya küçük yaşlardan itibaren başlanılmalıdır. Özellikle ilkököl çağında çocuklara vergi kavramı doğru bir şekilde aktarılmalı ve vergi vermenin önemi kavratılmalıdır (Zorlu, 2012). İlkööl çağındaki çocuklarda vergi bilincini geliştirmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ile Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından proje geliştirilmiştir.

Vergi bilinci geliştirme projesi ile çocukların:

- Paranın sınırlı bir kaynak olduğu,
- Devletin topluma kamu hizmeti sunduğu ve bunun bir bedeli olduğu,
- Verginin yararlandığımız kamu hizmetlerinin bedeli olarak düşünölebileceği,
- Vergi ödemenin bir vatandaşlık görevi olduğu, dolayısıyla her bireyin vergi ödemesi gerektiği,
- Vergi ödemenin uzun vadede bireyin ve toplumun refahını yükselteceği,
- Ülkemizde vergi toplama ve denetleme sistemi olduğu konularında bilgi sahibi olmaları amaçlanmaktadır (Milli Eğitim Bakanlığı, 2016).

Bu proje kapsamında Maliye Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında 13 Haziran 2007 tarihinde ‘vergibilir çalışma protokolü’ imzalanmıştır. Bu protokol gereğince özellikle 3. ve 4. sınıf öğrencilerinde vergi vermeye yönelik olumlu tutum geliştirmek amacıyla “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı” hazırlanmıştır. Vergi bilinci geliştirme projesi doğrultusunda hazırlanan bu programda, öğrencilerin bulundukları sınıf düzeyine göre çizgi anlatımlar tercih edilmiştir. Görsel içeriklerle öğrenimin pekiştirilmesi ve akılda kalıcılığın artırılması amaçlanmıştır. Çizgi anlatımlar sırasında soru-cevap çalışmaları ile çizgi anlatımların sonunda açıklayıcı bilgiler verilerek çocuklarda vergi bilincinin pekiştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu bölümden itibaren araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sayıltılar, sınırlılıklar ve tanımlar sunulmuştur.

1.1. Problem Durumu

Vergi; bir devletin en önemli gelir kaynağını oluşturan unsurdur. Devlet örgütünün varlığını devam ettirebilmesi ve toplumun gereksinimlerinin devlet tarafından karşılanabilmesi için gerekli olan gelir kaynağının oldukça büyük bir bölümünü vergiler oluşturmaktadır (Sağbaş ve Başoğlu, 2005). Bu nedenle vergiler; devlet için yapıtaşı niteliğindedir. Bu durum da verginin devletin sürekliliğinin sağlanması için bir zorunluluk olduğu gerçeğini beraberinde getirmektedir (Özen, Altunoğlu ve Öztornacı, 2015). Vergi kavramının tartışılmaz önemi, toplumu oluşturan bireylerin vergiler konusunda yeterli bilgi ve bilince sahip olması gerekliliğini doğurmaktadır. Bu nedenle vergi bilincinin edinilmesi de önemli hale gelmiştir. Bu kavramın eğitim bilimleri özelinde incelenmesi toplumsal ve bireysel sonuçları bakımından gerekli görülmektedir. Bu doğrultuda Maliye Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı ilkokullar için “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı” hazırlamıştır. Hazırlanan bu programla ilgili ülkemizde henüz herhangi bir inceleme ve değerlendirme bulunmamaktadır.

Her ne kadar çocuklarda vergi bilinci ve vergi algısı üzerine ilkokul ve ortaokul düzeyinde vergi bilinci düzeyini belirleme ve bu bilincin oluşumunu etkileyen faktörleri belirleme yönünde çalışmalar yapılmış olsa da (Çelik ve Eroğlu, 2014; Demir ve Cığerci, 2016; Karaca, 2015; Özen, Altunoğlu ve Öztornacı, 2015), mevcut program ve uygulanmasına yönelik değerlendirme çalışmasına rastlanmamıştır. Bir öğretim programının kazanım, içerik, eğitim durumları ve ölçme değerlendirme boyutlarının program geliştirme ilkelerine uygunluğunun, programın uygulayıcısı olan öğretmen görüşleri ile değerlendirilmesinin programın geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Programın öğretmen görüşleri temel alınarak incelenmesi, programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin program hakkındaki ve uygulamalarıyla ilgili görüşlerinin ortaya konması açılarından önemlidir.

1.2. Problem Cümlesi

İlkokul 3. ve 4. sınıf öğretmenlerinin ‘Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi’ programına ve uygulamalarına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.2.1. Alt Problemler

1) Öğretmenlerin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının:

- a) Genel özelliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- b) Amaçlar boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- c) İçerik boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- d) Eğitim durumları boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?
- e) Ölçme-Değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?

2) Öğretmenlerin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının:

- a) Eğitimde yer almasına yönelik görüşleri nelerdir?
- b) Uygulanma sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- c) Uygulanması ve geliştirilmesine yönelik önerileri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programın öğretmen görüşleri alınarak incelenip değerlendirilmesidir. Öğretmenlerin program ve programın uygulanması sırasında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlara getirdikleri çözüm önerilerinin tespit edilerek programın ileriye dönük geliştirilmesine katkı sağlanması hedeflenmektedir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Vergi ve vergi bilinci geliştirme konusunda ilköğretim düzeyinde yapılan çalışmalar daha çok öğrencilerin vergi kavramını nasıl algıladıkları, vergi bilinci düzeylerini ve vergi bilincini etkileyen faktörleri, ilköğretim çağında vergi bilincinin verilmesinin önemini belirlemeye yönelik çalışmalardır (Demir ve Cigerci, 2016; Karaca, 2015; Çelik ve Eroğlu, 2014; Zorlu, 2012; Sağbaş ve Başoğlu, 2005). Vergi ve vergi bilinci geliştirme konusunda ortaöğretim düzeyinde yapılan çalışmalar ise daha çok öğrencilerin vergi konusunda ulaştıkları algı düzeyini ölçmek ve bunu etkileyen faktörleri belirlemek üzerine yapılmıştır (Özen vd., 2015; Taytak, 2010).

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde öğrencilerin vergi kavramını nasıl algıladıkları, vergi bilinci düzeyleri, vergi bilinci oluşumunu etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrenciler üzerinde çalışmalar yapılmıştır. Konunun anlaşılmasına rehberlik eden program boyutunda ve programın uygulayıcıları olan öğretmenler üzerinde herhangi

bir çalışmaya rastlanmamaktadır. Bu çalışmada, vergi bilinci oluşumunu etkileyen en önemli faktörlerden olan “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı” ve öğretmen uygulamaları üzerinde durulması literatüre konu ile ilgili katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır. Bunlara ilave olarak vergi bilinci eğitiminin önemine dikkat çeken bu çalışma; ilkokulda öğrenciden başlayarak bütün toplumu ilgilendiren vergi ve vergi bilinci konuları hakkında eğitim programları bağlamında, programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüşlerinin ortaya konması açısından da önemli hale gelmektedir.

1.5. Sayıtlar

- 1) Öğretmenlerin programı bildikleri ve uyguladıkları varsayılmaktadır.
- 2) Araştırmada kullanılan anketi ve sonuna eklenen görüş formundaki soruları, araştırmaya konu olan öğretmenlerin, gerçek görüşlerini yansıttıkları ve yansız bir şekilde cevaplandıkları varsayılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1) Program değerlendirilmesi çalışma için geliştirilen anket maddeleriyle ve görüş formu ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

Vergi: Devletin kamu harcamalarını karşılamak üzere yasalar çerçevesinde kişi ve kurumlardan ödeme gücü üzerinden karşılıksız olarak aldığı paradır (Demir ve Cigerci, 2016).

Vergi Bilinci: Kişilerin vergi verme ile ilgili duygu, düşünce, tutum ve davranışlarının genel adıdır (Yeşilyurt, 2015).

Vergibilir Çalışma Protokolü: İlkokul çağındaki çocuklarda vergi bilincini geliştirmek amacı ile 13 Haziran 2007 tarihinde Maliye Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan protokoldür (MEB, 2016).

Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı: Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın 3. ve 4. sınıflar için hazırladığı vergi bilinci edindirilmesi konulu Öğretmen Kitabı ve Öğrenci Kitabından oluşan taslak programdır (MEB, 2016).

Program Değerlendirme: Program değerlendirme ise, programın uygulanabilir olup olmadığı, programın etkililiği, programın eksik yönlerinin belirlenmesi unsurlarını kapsayan bir süreçtir (Oliva, 2009).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde öncelikle araştırmanın kuramsal temelinden bahsedilmiştir sonrasında konu ile ilgili yapılan diğer araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Kuramsal Temeli

Araştırmanın kuramsal temeli bağlamında sırasıyla vergi kavramına, vergi bilincine, Türkiye’de vergi bilincinin gelişmesine yönelik faaliyetlere, eğitimde vergi bilincine yönelik çalışmalara, vergi bilincinin eğitimdeki yeri ve önemine, “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programına, eğitim programına, program geliştirme ve değerlendirmeye, eğitimde program değerlendirme süreci ve temel aşamalarına, program değerlendirme yaklaşımları ve modellerine değinilmiştir.

2.1.1. Vergi Kavramı

Vergi kamusal hizmetlerin finanse edilmesi için devletin egemenlik gücüne dayalı olarak tahsil ettiği bir kamusal gelir kalemidir. Kamusal hizmetlerin daha nitelikli bir biçimde sunulması ve sürekliliğinin sağlanması için gerekli olan tek gelir kaynağı vergiler değildir. Verginin haricinde resim, harç, şerefiye, parafiskal gelir, para basımı, borçlanma ve benzeri birçok gelir kalemi vardır. Ancak nitelikleri itibariyle kamu gelirleri incelendiğinde vergilerin söz konusu gelirler içerisinde en önemli gelir kalemi olduğu görülmektedir. Zira vergiler nitelik itibariyle karşılıksızdır. Başka bir ifade ile vergi ile finansman ekonomi üzerinde uzun vadede herhangi bir yük teşkil etmez. Burada karşılıksız olma kavramı üzerinde durulması gerekir. Çünkü vergiler mikro düzeyde bireye doğrudan bir fayda sağlamaz ancak makro anlamda durum değerlendirilmesi yapıldığında toplumun geneline

devlet tarafından sunulan kamusal mal ve hizmetler vergiler ile finanse edilir. Yani vergiler bireysel anlamda değil toplumsal anlamda karşılığı olan bir gelir kalemidir. Ayrıca kamusal hizmetlerin sunulması adına alternatif nitelikte olan borçlanma ve para basımı gibi gelir kalemleri özellikleri itibariyle vergileri olduğundan daha önemli kılmaktadır. Çünkü vergiler yerine literatürde ilk alternatif olan borçlanma finansman aracı olarak tercih edildiğinde ekonomi üzerinde uzun dönemde faiz yükü oluşacaktır. Zira borçlanmanın sağlandığı kişi ya da kuruluşlar ellerindeki mevcut kaynaklarını belirli bir faiz karşılığında devlete sunmaktadırlar. Bu da vadesi geldiğinde alınan borcun anaparası yanında faiz ödemesinin de yapılmasını gerekli kılar ve ekonomi üzerinde ekstra bir yük oluşturur. Bu duruma benzer bir başka örnek de kamu gelirleri içerisinde vergilerin diğer bir alternatifi olarak görülen para basımı için verilebilir. Nitekim devlet kamusal hizmetlerin finansman kaynağı olarak vergiler yerine para basma yolunu tercih edebilir. Böyle bir alternatif tercih edildiğinde devlet egemenlik gücünü kullanarak para basar ve yükümlü olduğu hizmetleri yerine getirir. Ancak devletin para basması uzun vadede fiyatlar genel seviyesinin yükselmesi demektir ve enflasyona neden olur ki bu da ekonomik açıdan istenmeyen bir durumdur. Görüldüğü üzere vergiler alternatifleri arasında ekonomik yapıya olan etkileri açısından ilk tercih edilen gelir kalemidir (Oktar, 2011).

Vergi kavramının, tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde devletlerin varlığı kadar eski olduğu görülmektedir. Her dönem toplumsal ihtiyaçların karşılanması için vergilere başvurulmuştur. Vergilerin toplanmasına ilişkin tarihsel süreç incelendiğinde eski dönemlerde ilk olarak gönüllülük esasına bağlı olarak toplanmaktaydı. Sonraları devleti yöneten hükümdarlara hediye niteliğinde toplanmaya başladı. Günümüzde ise kişilerden gelir düzeyleri oranında karşılıksız olarak toplanmaktadır (Şen ve Sağbaş, 2016).

2.1.2. Vergi Bilinci

Vergi bilinci vergi literatürü içerisinde oldukça önemli bir kavram olup genellikle vergi ahlakı kavramı ile karıştırılmaktadır. Bu noktada vergi bilinci ile vergi ahlakı kavramlarını birbirinden ayırmak gerekmektedir. Vergi bilincini, bir toplumda yer alan bireylerin kamusal hizmetlerin ne denli önemli olduğunun farkında olup bu hizmetlerin yerine getirilmesi anlamında vergiyi bir yük olarak görmek yerine kendilerine nitelikli kamusal hizmet dönüşümü olacağının farkında olarak vergisel yükümlülüklerini yerinde ve zamanında gerçekleştirme isteği olarak tanımlamak mümkündür. Vergi ahlakı kavramı ise mükelleflerin vergiye ilişkin yükümlülüklerini yerinde ve zamanında eksiksiz olarak

gerçekleştirmeleri başka bir ifade ile vergi kaçırma ya da vergiden kaçınma gibi faaliyetlere başvurmaması olarak tanımlanabilir. Görüldüğü üzere vergi bilinci ile vergi ahlakı tanım olarak birbirine çok yakın olsa da farklı durumları ifade etmektedir. Kısaca vergi bilinci konusunda mükelleflerin genelinde yükümlülüklerini yerine getirme konusunda bir istek söz konusu iken vergi ahlakında somut bir gerçekleştirme söz konusudur. Burada önemli olan noktalardan bir tanesi de vergi bilinci ve vergi ahlakı konusunda belirli bir noktaya gelmiş toplum yapısı meydana getirmektir. Aksi takdirde çeşitli bazı sorunlar meydana gelecektir. Bunların başında devletin sunacağı hizmetlerde aksama, idarenin iş yükünün artması ve vergi toplama maliyetlerinin artması gibi konular sayılabilir. Bu yönüyle de vergi bilinci ve vergi ahlakı yüksek bir toplum oluşturmak son derece önem arz eden bir konudur (Türk, 1992).

Vergi bilinci ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken konulardan biri de daha önce ifade edildiği üzere vergiden kaçınma konusudur. Vergi bilincinde olduğu gibi vergiden kaçınma kavramı da vergi kaçırma kavramı ile sıklıkla birbirine karıştırılmaktadır. Bu nedenle bu iki kavramın tam olarak neyi ifade ettiğini açıklamak yerinde olacaktır. Vergiden kaçınma mükelleflerin yasal birtakım boşluklardan faydalanarak vergi yükünü minimize etme çabası olarak tanımlanabilir. Burada mükellefin yaptığı ve cezai yaptırım gerektirecek herhangi bir durum söz konusu değildir. Zira yasal boşluklar kötü niyetli mükelleflere vergi ödememe noktasında bazı avantajlar sunmaktadır. Vergilerin önemini kavrayamamış mükelleflerde de bu gibi durumlardan faydalanarak vergi ödemekten kaçınmaktadırlar. Zira ödenen vergilerin boşa gittiğini ve doğrudan kendilerine bir fayda sağlamadığını düşünmektedirler. Vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığının daha çok geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde daha fazla olduğu görülmektedir (Pehlivan, 2016).

Vergi kaçakçılığı ise konunun farklı bir boyutunu oluşturmaktadır. Vergi kaçakçılığı vergiden kaçınmadan farklı olarak idarenin mükellefe sağladığı herhangi bir yasal boşluk ya da avantaj söz konusu değildir. Mükellefler bilerek ve isteyerek vergisel yükümlülüklerini yerine getirmemektedirler. Vergi kaçırmanın altında birçok sebep olabilir. Bunlardan en önemlisi vergi aflarıdır. Zira bir ülkede sıklıkla vergi aflarına başvurularak mükelleflerin vergisel yükümlülüklerini yerine getirmediğinden kaynaklanan cezai yaptırımların aflarla ortadan kaldırılması sonucunda vergi kaçırma vergi ödemekten daha cazip hale gelmekte ve veri uyumu bozulmaktadır. Bu durum sonuç olarak toplumda vergi bilincini zayıflatmaktadır (Bilici, 2011).

2.1.3. Türkiye’de Vergi Bilincinin Gelişmesine Yönelik Faaliyetler

Türkiye elde edilen vergi gelirleri ve çeşitli vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı dikkate alındığında vergi bilinci konusunda çok iyi bir seviyede olmadığı görülmektedir. Vergiler ile ilgili olarak resmî kurumlarca yayımlanan veriler ışığında bir değerlendirme yapıldığında dolaylı vergilerin dolaysız vergilere kıyasla vergi gelirleri içerisindeki payının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Dolaylı vergiler kısaca fiyatın içerisine gizlenmiş olan ve mal ve hizmet alımı esnasında söz konusu mal ve hizmetin fiyatının içerisine dahil olan vergilerdir. Dolaysız vergiler ise mükelleflerin bir mali yıl boyunca elde ettiği gelirleri beyan ederek doğrudan ödediği vergilerdir. Dolaysız vergiler fiyatın içerisinde doğrudan yer aldığı için vergi kaçırma ya da vergiden kaçınma gibi durumların kolaylıkla yapılamadığı vergilerdir. Bu tip vergilerin en önemli örneği “Katma Değer Vergisi”dir. Bununla birlikte dolaysız vergileri mükellef beyan yolu ile ödediği için beyanname verirken vergi yükünü azaltma adına çeşitli yasal boşluklardan olabildiğince faydalanma isteğindedir. Zira vergi yükünü azaltarak harcanabilir gelirini artırma çabasıdadır. Bu tip vergilerin en önemli örneğini ise Gelir Vergisi oluşturmaktadır. Görüldüğü üzere dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı dolaysız vergilere göre daha yüksek olan toplumlarda vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığının daha fazla olduğunu buna bağlı olarak da vergi bilincinin gelişmediğini ifade etmek yanlış olmayacaktır (Akdoğan, 2013).

Vergi bilincinin gelişmesi daha önce ifade edildiği üzere vergi ahlakı yüksek bireylerden oluşan bir toplum yapısı oluşturulması, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığının asgari seviyelere çekilmesi ile kayıt dışı ekonominin azaltılması ve sıklıkla vergi aflarına başvurulmamasından geçer. Bunlar öncelikli olarak alınması gereken tedbirler olup, idarenin vergi bilincini geliştirmeye yönelik olarak yaptığı bazı çeşitli faaliyetler de bulunmaktadır. Bunların başında ilköğretim seviyesinden başlamak üzere öğrencilere vergi bilincinin aşılmasına yönelik yapılan eğitim faaliyetleri gelmektedir. Nitekim bugünün çocuklarının yarının büyükleri olduğu göz önüne alınırsa ilköğretim seviyesinden başlanarak verilen eğitimlerin vergi bilinci yüksek bir toplum oluşturma adına ne derece önemli bir faaliyet olduğu ortadadır. Bu kapsamda Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın koordine ettiği program çerçevesinde çeşitli seviyelerde yaklaşık altı milyon öğrenciye vergi bilinci eğitimi verilmiştir. Bu eğitim verilirken eğitimlerin zevkli geçmesi ve öğrencilerde farkındalık yaratması açısından çeşitli çizgi film, bulmaca, şarkı ve oyunlar oluşturularak birçok farklı materyalden destek alınmıştır. Bununla birlikte Hazine ve

Maliye Bakanlığı koordinesinde ilköğretim okulları başta olmak üzere çeşitli seviyelerdeki okullara uzmanlar nezdinde ziyaretler gerçekleştirilerek eğitimler verilmektedir. Vergi konusu teknik bir konu olduğundan dolayı vergi bilincinin geliştirilmesine yönelik faaliyetler yalnızca öğrenci düzeyinde kalmamıştır. Öğrencilere yönelik yapılan çalışmaların yanında öğretmenlerinde bu konuda bilgilendirilmeleri ve verilen eğitimlerin devamlılığının sağlanması adına öğretmenlere özel kitaplar ve çeşitli bazı kaynaklar hazırlanmıştır (Gelir İdaresi Başkanlığı).

2.1.4. Vergi Bilinci ve Eğitim İlişkisi

Vergi bilinci ile eğitim arasında çift yönlü bir ilişki söz konusudur. Bireyler eğitim hayatları boyunca vergilemeye ilişkin esasları ve vergilerin önemini belirli düzeylerde öğrendikleri takdirde vergiye uyum artacak dolayısıyla vergi gelirleri artış gösterecektir. Bu da ülke ekonomisine olumlu yansıyacaktır.

Temel eğitimin zorunlu olduğu ülkemizde de vergi bilincinin oluşmasına yönelik eğitimler ilköğretim seviyesinden başlayarak eğitim sürecinin her aşamasında yer almalı ve söz konusu bu eğitimler uzman kişi ve kurumlardan yardım alınarak, koordineli bir biçimde yürütülmelidir. Ülkemizde eğitim alanında uygulanan mevcut müfredat (2019-2020) incelendiğinde vergi konusunun müfredatta açıkça yer almadığı görülmektedir. Dolayısıyla konu ile ilgili disiplinler arası ilişkiler yapılmadığı görülmektedir. Vergi bilincinin oluşmasında eğitim son derece önem arz etmektedir. Zira yapılan çalışmalar ve yurt dışındaki uygulamalar dikkate alındığında vergi konusunda eğitim alan toplumlarda vergi uyumunun çok daha üst seviyede olduğu görülmektedir.

2.1.5. Eğitimde Vergi Bilincine Yönelik Yapılan Çalışmalar

Ülkemiz özelinde ve dünya genelinde eğitimde vergi bilincinin geliştirilmesine yönelik teorik anlamda birçok çalışma yapılmıştır ancak yapılan bu çalışmalar eğitim boyutunda olmaktan ziyade ekonomik ve mali alanda yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir (Yeşilyurt, 2015; Alkan, 2009; Çataloluk, 2008; Güner, 2008; Gökbnar, Selim ve Yanıkkaya, 2007). Ayrıca bu kapsamda yapılan çalışmalar incelendiğinde vergi bilincinin artırılmasına yönelik çalışmaların daha çok gelişmekte olan ülkelere yönelik çalışmalar olduğu görülmektedir. Zira gelişmiş ülkeler grubuna dahil olan ülkelerde vergi gelirlerinin

kamu gelirleri içerisindeki payının oldukça yüksektir (Ayas ve Saruç, 2015). Bu da vergi bilinci gelişmiş bir toplum yapısının oluşturulduğunu göstermektedir.

Bu çerçevede yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde: Hedef öğrenci grubunun vergi bilinci düzeyinin belirlenmesi ve bunun üzerine aynı öğrenci grubuna vergi bilinci konusunda eğitim verilerek yeni bir durum tespiti (Demir ve Cığerci, 2016), ortaöğretim düzeyindeki öğrencilerin vergi algılama düzeyleri (Özen, Altunoğlu ve Öztornacı, 2015), vergi eğitiminin üniversite öğrencilerinin vergi bilinci ve farkındalığı üzerindeki etkisi, vergi bilincinin geliştirilmesinde eğitim boyutunun dışında vergi meslek mensuplarının rolü, vergi idaresinin rolü ve akların vergi bilinci üzerindeki etkisi (Çiçek ve Bitlisli, 2017) gibi konular üzerinde çalışıldığı görülmektedir.

2.1.6. 25 Şubat-3 Mart Vergi Haftası'nda Vergi Bilinci Geliştirmeye Yönelik Yapılan Faaliyetler

Toplumun tüm kesimlerinde vergi bilincini geliştirmek ve vergi ödeme alışkanlığı kazandırmak amacıyla ülkemizde her yıl 25 Şubat-3 Mart tarihleri arası 'Vergi Haftası' olarak kabul edilmektedir ve bu haftada vergi bilinci kazandırma adına her yıl Hazine ve Maliye Bakanlığı çeşitli etkinlikler düzenlemektedir.

30. Vergi Haftası (25 Şubat-3 Mart 2019) etkinlik sonuçlarına göre;

- 6.081.785 öğrenciye vergi bilinci geliştirme eğitimleri verilmiştir.
- 582 okul ziyaret edilerek vergi konusunda bilgilendirmeler yapılmıştır.
- Vergi uyumu yüksek mükellefler ziyaret edilerek konu ile ilgili görüş ve önerileri alınmıştır.
- Vergi konusu ile ilgili 83.500 adet afiş basılmış ve dağıtılmıştır. Basılan afişler ve slider/banner görselleri televizyonlarda yayınlanmıştır.
- Üniversitelerde kurulan 94 stant ve düzenlenen 62 konferans aracılığıyla vergi bilinci ile ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır. 28 ilde düzenlenen bu konferanslara Gelir İdaresi Başkan Yardımcısı, Gelir İdaresi Daire Başkanı ve Gelir İdaresi Grup Başkanı düzeyinde 33 katılımcı sağlanmıştır.
- Vergi dairesi çalışanlarına yönelik kişisel gelişim seminerleri düzenlenmiştir.

Bunların yanı sıra çocuklar için, 'Puan Hesaplamaca', 'Vergi Memuru Sen Olsaydın', 'Gelir Gider Defteri' gibi oyunlar, vergi ile ilgili şarkılar, broşürler, çizgi filmler, sunumlar ve afişler mevcuttur.

Yukarıda verilen etkinliklere ve daha fazlasına <http://www.vergihaftasi.gov.tr> sitesinden ulaşılabilir.

2.1.7. Vergi Bilincinin Eğitim Sistemimizdeki Önemi

Vergi bilinci kavramının bireylerde yeterli düzeye ulaşabilmesi için bu konuda eğitim alanında yapılan çalışmaların verimliliğini artırılması bir gerekliliktir. Bu gerekliliğin eğitim programlarına uygun bir biçimde eklenmesi kavramın edindirilmesinde önemli bir adım olarak görülmektedir. Buna göre vergi bilinci ve eğitim arasında çift yönlü bir ilişkinin söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Vergi ödevi ilköğretim çağı ile birlikte öğrencilere öğretilmekte olan bir husustur. Bu ilk öğrenmede vergileme ilişkin esasların ve konunun öneminin doğru bir biçimde öğrenilmesi; bireyin vergiye uyumunu arttırarak devlette vergi gelirlerinin de artmasına zemin hazırlayacaktır. Bunun yanı sıra etkili bir öğrenme sürecinin sonunda bireyler vergilemeye ilişkin yasaların boşluklarını en iyi şekilde öğrenerek bundan yararlanma yoluna giderek ve edindiği bilgi ile vergi kaçırma davranışı gösterebilmektedir. Bu noktada ise vergi bilincini kazanmış bireylerin yetiştirilmesi önem kazanmaktadır.

Demir ve Cığerci (2016)'ye göre ilköğretim; demokratik bir devletin en işler alanını oluşturmaktadır. Buna göre toplum bilincine ve demokratik olgunluğa sahip olan vatandaşlık görevlerine karşı duyarlılık gösteren ve bu görevleri yerine getirmeye hazır durumda olan bireylerin yetiştirilmesi için vergi bilinci eğitiminin küçük yaşlarda başlaması gerekmektedir. Bu şekilde vatandaşların vergilemeye dair düşünsel, sağlam bir altyapıya erişmesi mümkün olabilmektedir.

Vergi bilinci konusunda ilköğretimde eğitim verilmesi; daha küçük yaşlarda bireyin vergi konusunda bilinçlendirilmesi ve bu bilinçlenme doğrultusunda ilerleyen yıllarda vergilerini bir gereklilik olarak gören bu gereklilik doğrultusunda vergilerini düzenli ödeme davranışı gösteren bir yurttaşa dönüşmesine yardımcı olacaktır. Yurttaşların bu davranışları ise devlet gelirlerinin artmasını ve devletin sürekliliğinin ve gelişiminin olumlu yönde etkilenmesine olanak sağlayacaktır. Vergi bilinci eğitimleri toplumların özelliklerine göre farklı seviyelerde öğrencilere sunulmaktadır. Türkiye'de de bu kavramın eğitim programlarına dahil edildiği yapılan çalışmalarda görülmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı her yıl okullara duyurular yayınlayarak, 25 Şubat- 03 Mart arasında kutlanan Vergi Haftası ve sonrasında, konuyla ilgili okullarda yapılan sosyal etkinliklerin

düzenlenmesini, derslerin işlenişinde vergi bilinci konusunun diğer derslerle ilişkilendirilmesini, “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programında yer alan çizgi anlatımların izlenmesinin sağlanmasını ve programda yer alan etkinliklerin öğretmenler tarafından uygulanmasını istemektedir. Bu doğrultuda öğretmenler, öğrencilerde vergi bilinci farkındalığını artırmak amacıyla uyguladıkları etkinlikleri gerekli formları doldurarak her yıl Millî Eğitim Bakanlığı’na bildirmektedirler.

2.1.8. Vergibilir: “Çocuklarda Vergi Bilincini Geliştirme Eğitimi” Projesi

Öğrencilerde vergi bilinci ve farkındalığını artırmak amacıyla bir eğitim kampanyası planlanmıştır. Bu kampanya doğrultusunda ‘Vergibilir Protokolü’ Gelir İdaresi Başkanlığı’nda, 13 Haziran 2007’de Maliye Bakanı ile Milli Eğitim Bakanı arasında imzalanmıştır. Bu protokol doğrultusunda, çocuklarda vergi bilinci geliştirmek amacı ile “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Programı” tasarlanmıştır. Programın hedef kitlesini ilköğretim düzeyinde 3. ve 4. sınıflar oluştururken ilköğretimin ikinci kademesinde 5., 6., 7., 8. sınıf seviyesindeki öğrenciler oluşturmaktadır.

Kampanya sürecinde öykü tabanlı öğrenme yaklaşımı temel alınarak proje kapsamında; 7 tane birbirini aşamalı olarak izleyen senaryolar belirlenmiş, bu senaryolar çizgi anlatımlara dönüştürülmüş ve her birinin sonunda problem durumu verilmiştir. Öğrencilerin problem durumlarını belirlemeleri, anlamaları, çözüm aramaları beklenmektedir. Öğretmenlerin öğrencilere; problemin çözümü için gereken bilgi ve donanımına sahip olup olmadıklarını sorgulamaları, çözümü gerçekleştirebilmeleri, kendilerine güvenmelerini ve pekiştirmelerini sağlamaları açısından rehberlik etmeleri beklenmektedir. Bu doğrultuda, “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” kapsamında, ilkokul 3. ve 4. sınıf öğrencileri için ‘Öğrenci Kitabı’, öğretmenler için ise ‘Öğretmen Kılavuz Kitabı’ hazırlanmıştır. Program içerikleri Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanmış ve Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından uygun bulunmuştur. Öğretmenlerin ders sunumu öncesinde ‘Öğretmen Kılavuz Kitabı’nı incelemesi ders sunumunun verimliliğini artırması açısından önem taşımaktadır.

Programın ilköğretim programlarıyla tutarlı olması ve program için geliştirilen materyallerin öğretmenlere destek olması, programın temel ilkelerindendir. Program tasarlanırken öğrencileri düşünmeye sevk etmesi, yeni bilgiler edinerek bilgiyi yapılandırmalarına fırsat vermesi gibi özelliklere dikkat edilmiştir. Programda sorumluluk

bilinci kazanma, eleştirel düşünme, karar verme, olumlu tutum geliştirme, problem çözme, bilgileri kullanma becerileri temel alınmıştır. Programın uygulama süreci eğitici eğitimi, öğretmen eğitimi ve öğrenci eğitimi olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Programı tamamlayan öğrencilerden;

- Paranın sınırlı bir kaynak olduğunu bilmesi ve kendi bütçesini oluşturması,
- Devletin topluma sağladığı kamu hizmetlerinin bir bedeli olduğunu bilmesi,
- Vergiyi kamu hizmetlerinin bir bedeli olarak algılaması,
- Vergi ödemenin bir vatandaşlık görevi olduğunu bilmesi,
- Vergi hakkında bilgi edinmesi,
- Vergi konusunda sorumluluklarını yerine getirmeye istekli olması beklenmektedir.

3. ve 4. Sınıf seviyesindeki öğrencilerin vergi bilinci konusunda alacakları eğitimin amaçları bu şekilde belirlenirken aynı zamanda eğitim kapsamında bireylere bu konuda içsel bir motivasyonun kazandırılması da hedefler arasında yer almaktadır. Bu programın değerlendirilerek geliştirilmesi çocuklara vergi bilinci kazandırmada önemli adımlardan biri olacaktır.

2.1.9. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programı

Maliye Bakanlığı bireylerin vergiye uyumunu sağlama yönünde çalışmalar yürütmektedir. Geleceğin vergi mükellefleri olacak çocukların ilkokuldan itibaren vergi bilinci kazanmaları oldukça önem arz etmektedir (Güner, 2008). İlkokul çağındaki çocuklarda vergi bilincini geliştirmek amacı ile Maliye Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında 13 Haziran 2007 tarihinde ‘vergibilir çalışma protokolü’ imzalanmıştır. Bu doğrultuda öğretmenlere ve öğrencilere kılavuzluk edebilmesi için öğretmen el kitabı ve öğrenci el kitabı hazırlanmıştır.

Program 3. ve 4. sınıf seviyesi öğrenciler için hazırlanmıştır. Program, eğitim psikoloğu, program geliştirme uzmanı, ölçme ve değerlendirme uzmanı ve sınıf öğretmeninden oluşan Akademik Danışma ve İçerik Geliştirme Ekibi ile gelir idaresi daire başkanı, gelir idaresi grup başkanı, gelir idaresi müdürü ve gelir uzmanlarının oluşturduğu Gelir İdaresi Başkanlığı Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı Ekibi tarafından hazırlanmıştır. Programa İstiklal Marşı ve Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi ile başlanmıştır. Program giriş, verginin ve Gelir İdaresi Başkanlığının kısa tarihçesi, öğretmen kitabı ile ilgili açıklamalar, amaçlar,

öğretim materyalleri, organizasyon şeması, çizgi anlatım ve sorular ile ilgili açıklamalar, ölçme ve değerlendirme bölümlerinden oluşmaktadır.

Programın giriş bölümünde, devlet tarafından üretilen hizmetlerden bahsedilerek kamu hizmetinin tanımı yapılmıştır. Kamu hizmetlerinin gün geçtikçe arttığı ve bu hizmetleri karşılayacak parasal kaynakların sınırlı olduğundan söz edilmiştir. Tüm bunlardan yola çıkarak verginin tanımı yapılmış ve verginin anayasal temeli vurgulanmıştır. Beraberinde verginin bir vatandaşlık görevi olduğu ve vergi ödemenin topluma sağlayacağı katkılar belirtilmiştir. Verginin toplum tarafından zorla alınan para veya ceza olarak yanlış algılanması belirtilerek bu algının düzeltilmesi için küçük yaşlardan itibaren vergi bilinci kazandırılmasının önemi vurgulanmıştır. Okul çağındaki çocukların vergiyi nasıl algıladıklarına yönelik araştırmalara değinilmiştir. Bu gerekçelerle programın hedefinin çocuklarda vergi bilinci geliştirmek olduğu ve hedef kitlesini 3. ve 4. sınıf seviyelerinde öğrenim gören 10-11 yaşlarındaki öğrencilerin oluşturduğu belirtilmiştir.

Verginin ve Gelir İdaresi Başkanlığının kısa tarihçesi bölümünde, ilk olarak vergi ödemenin gerekliliğinden ve bu uygulamanın tarihin her döneminde var olduğundan Öğretmen Kitabı (2016)'nda belirtildiği üzere “tarihin her döneminde devletler kamu hizmetlerini yerine getirebilmek için (güvenlik, sağlık, eğitim, ulaşım vb.) vatandaşlarının maddi katkılarına gereksinim duymuşlar bunu da vergilerle sağlamışlardır” (s.4) şeklinde bahsedilmiştir. Osmanlılarda uygulanan vergiler ile o zamanlardan Gelir İdaresi Başkanlığının temelini oluşturan kuruluşlar hakkında bilgi verilmiştir. Gelir İdaresi Başkanlığının kurulması ile anayasada geçen amaçları hakkında bilgi verilerek bölüm sonlandırılmıştır. Programdan örnek verecek olursak:

Aşıkpaşazade Tarihi'ne göre Osman Gazi; “Her kim pazarda satış yapıp para kazanırsa bunun iki akçasını versin.” fermanı ile Osmanlı topraklarında ilk vergi uygulamasını başlatmıştır. Osmanlı Devletinde vergiler “Şeri vergiler” (dinin emrettiği vergiler) ve “Örfi vergiler” (Padişahın iradesiyle konulan vergiler) olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

1838 yılında yayınlanan bir “Hatt-ı Hümayun”la devlet teşkilatı içinde resmen bir Maliye Nezareti (Maliye Bakanlığı) kurulmuştur. Bu nezaretin yapısı her biri bir “Reis”in başkanlığındaki “Daireler”den oluşmuştur. 1881 yılında Maliye Nezareti “Heyet-i Merkeziye” ve “Heyet-i Mülhaka” olarak iki ayrı kuruluş haline getirilmiştir. Bu da Gelir İdaresi Başkanlığı'nın temelini oluşturmuştur (MEB, 2016, s.4).

Öğretmen kitabı ile ilgili açıklamalar kısmında öncelikle, vergi bilincini ve farkındalığını artırmak amacıyla geliştirilen eğitim kampanyasının tasarım aşaması açıklanmıştır. Kampanya sürecinde program için öykü tabanlı öğrenme yaklaşımının temel alındığı belirtilmiştir. Öykü tabanlı öğrenme yaklaşımı konuların öyküleştirilerek aktarılmasıdır (Budak, 2016). Öykü tabanlı öğrenme yaklaşımına dayanarak program için çizgi anlatımlar

ve öyküler tasarlanmıştır. Söz konusu çizgi anlatımlar; “Keloğlan’ın Kumbarası, Nasreddin Hoca Bindiği Dalı Neden Kesti?, Fişini Alan Düdüğü Çalar” olarak üç tanedir. Tasarlanan bu öyküler “Keloğlan’ın Kumbarası” adlı çizgi anlatımda birleştirilmiştir.

“Keloğlan’ın Kumbarası” adlı öyküde, Keloğlan’ın yaşadığı köyde fırtına ve yağmur köydeki bahçelere, tarlalara, okula, köprüye, çeşmeye vb. zarar vermiştir. Köylülerin bunu yaptıracak ortak bir parası yoktur. Nasreddin Hoca bir kumbara oluşturmuş ve herkesin yıllık kazancından belli bir oranda parayı bu kumbaraya atmasını böylelikle biriken parayla köyün eksiklerinin giderilip güzelleşeceğini söylemiştir. Kumbaraya atılan parayı vergi, para atan kişileri de vergibilir olarak adlandırmışlardır. Zamanla biriken paralarla köy güzelleştirilmiştir. Bu öykü ile vergi vermenin gerekliliğine ve önemine vurgu yapılmıştır. ‘Neden vergi veriyoruz ?’ sorusu somutlaştırılmaya çalışılmıştır.

“Nasreddin Hoca Bindiği Dalı Neden Kesti ?” adlı öyküde, Keloğlan Nasreddin Hoca’ya vergilerin vermek istemeyen kişiler olduğunu söyler. Nasreddin Hoca bir ağacın dalına oturur ve o kişileri çağırır. Neden vergi vermek istemediklerini sorar ve ‘Paramızı başka yere harcamak istiyoruz.’ cevabını alır. Bunun üzerine bindiği dalı keser ve yere düşer. Vergi vermeyen kişilere ‘vergi vermemek bindiğiniz dalı kesmeye benzer, ben nasıl yere düştüysem siz de ileride zor durumlara düşersiniz.’ diyerek vergi vermenin önemini vurgular.

“Fişini Alan Düdüğü Çalar” adlı öyküde, Nasreddin Hoca pazara giderken köyün çocukları ondan düdük almasını ister fakat sadece bir çocuk parasını verir. Nasreddin Hoca sadece parasını veren çocuğa düdük alır, diğer çocuklara da ‘Parayı veren fişini alır ve düdüğü de çalar. Her alışverişten sonra fişinizi almayı unutmayın.’ der. Daha sonra çocuklar kendileri için oyun alanı yapılmasını ister. Nasreddin Hoca toplanan vergilerle oyun alanı yapılabileceğini söyler. Bu öykü ile fiş almanın gerekliliği ve verilen vergilerin ne işe yaradığı basit olarak anlatılmaya çalışılmıştır.

Öğrencilerde vergi bilincini ve farkındalığını artırmak amacıyla, birbirini aşamalı olarak takip eden yedi tane senaryo belirlenmiştir ve bu senaryolar çizgi anlatımlara dönüştürülmüştür. Her birinin sonunda öğrencilerin vergi bilincini zihinlerinde yapılandırmaları amacıyla bir problem durumu verilmiştir. Öğrencilerden problem durumunu belirleyerek problemin çözümünü gerçekleştirebilmeleri beklenmektedir. Problem durumları ‘yedi kapı yaklaşımına’ göre belirlenmiştir (MEB, 2016, s.6). Bu yaklaşımda, kapı aralayıcı yedi soru belirlenmektedir ve her bir soru sürecin belli bir aşamasına karşılık gelmektedir. Bu yaklaşım farkındalık artırma ve sosyal değişim için

kullanılmaktadır (Sayers, 2006). Belirlenen yedi kapı bilme, isteme, beceriler, iyimserlik, donanım, uyarılma ve pekiştirme şeklindedir.

Tablo 1

Sosyal Değişime Açılan Yedi Kapı

1. Kapı	Bilme	Öğrencilerin bir problemin olduğunu bilmesi gerektiği aşamadır.
2. Kapı	İsteme	Öğrencilerin kendilerini farklı bir gelecekte hayal etmeleri, kendileri için istedik bir kültürde canlandırabilmeleri beklenmektedir.
3. Kapı	Beceriler	Hayal edilen geleceğe ulaşmak amacıyla yapılması gerekenleri planlayıp uygulayabilme aşamasıdır.
4. Kapı	İyimserlik	Öğrencilerin başarıya ulaşabileceklerine inanması ve kendilerine güvenmesi beklenmektedir.
5. Kapı	Donanım	Öğrencilerin amaçlarına ulaşabilmeleri için gerekli olan kaynak ve desteği nasıl sağlayacağını bilmeleridir.
6. Kapı	Uyarılma	Eyleme geçmek veya eylemi devam ettirmek için gereken uyaranlardır.
7. Kapı	Pekiştirme	Amaca ulaşıp ulaşılmadığını belirlemede kullanılan pekiştiricilerdir.

Programın yukarıda bahsedilen bölümlerinden sonra programın amaçları belirtilmiştir.

Programda vergi bilinci geliştirme eğitiminin amaçları şu şekilde belirtilmiştir:

- Öğrencilerin paranın sınırlı bir kaynak olduğu bilincine sahip hale getirilmesi,
- Devletin temel işlevi olan kamu hizmetlerinin gerçekleştirilebilmesinin bir bedeli olduğunun öğretilmesi,
- Verilen vergilerin bu kamu hizmetleri için kullanıldığı bilincinin kazandırılması,
- Vergi vermenin temel bir vatandaşlık görevi olduğu ve bütün yurttaşlarca yerine getirildiği konusunda eğitim verilmesi,
- Toplum ve bireylerin vergiler doğrultusunda daha yüksek refah seviyelerine erişeceğinin öğretilmesi,

- Ülkedeki vergi toplama ve teftiş sistemleri hakkında öğrencilerin bilgilendirilmesi (MEB, 2016, s.9).

Programın öğretim materyalleri bölümünde öğretmenlere, çizgi anlatımların nasıl kullanılacağı açıklanmıştır. Aynı zamanda öykü tabanlı yaklaşım ve yedi kapılı yaklaşımın ne olduğu açıklanmıştır. Organizasyon şeması ile çizgi anlatım ve sorular ile ilgili açıklamalar kısmında öğretmenlerin çizgi anlatım sırasında kullanacağı özet bilgiler, sorular ve bilgi notları açıklanmıştır.

Programın ölçme ve değerlendirme kısmında, programın değerlendirilmesinin yapılacağı sorular belirtilmiştir. Bu sorularla, öğrencilerin bilgileri öğrenme düzeyleri ile bu bilgileri kullanmaları temel alınmıştır. Sorular çizgi anlatımlarla ilgilidir. Soruların hazırlanmasında ‘yedi kapı yaklaşımı’ temel alınmıştır ve her bir soru sürecin belli bir aşamasını temsil etmektedir (MEB, 2016, s.27-28).

Tablo 2

Yedi Kapı Yaklaşımı Süreç Sonu Soruları

1. Kapı	Bilme	1) Fırtına ve sel sonrasında Keloğlan’ın köyünde hangi sıkıntılar yaşandı ?
2. Kapı	İsteme	2) Köylüler nasıl bir köyde yaşamayı hayal ediyorlardı ?
3. Kapı	Beceriler	3) Köylülere hayal ettikleri köyü oluşturmaları için Nasreddin Hoca nasıl bir çözüm yolu önerdi ? Neden ?
4. Kapı	İyimserlik	4) Köylüler, köylerini güzelleştirmek için gerekli birikimi nasıl sağladılar ?
5. Kapı	Donanım	5) Verginin toplanması sırasında, köyde ne gibi sorunlar yaşandı ? Bu sorunu çözmek için Nasreddin Hoca nasıl bir ders verdi ?
6. Kapı	Uyarılma	6) Köylüler toplanan vergiler sayesinde köyleri için neler yaptılar ?
7. Kapı	Pekiştirme	7) Köylüler amaçlarına ulaştıklarında neler hissettiler ? Buna göre sizce, vergi vermenin yararları neler olabilir ?

2.1.10. Vergi Kavramının Öğretim Programlarında İncelenmesi

“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının ilköğretim kademesinde hedef kitlesini 3. ve 4. sınıflar oluşturmaktadır. 3. Sınıf seviyesinde Hayat Bilgisi dersinde, ‘Ülkemizde Hayat’ ünitesinde yer alan ‘Ülkemin Gelişmesindeki Sorumluluklarım’ konusunda, çocukların evdeki sorumluluklarından, okuldaki sorumluluklarından ve çevreye karşı görevlerinden bahsedilirken, vergi kavramına ve vergi vermenin vatandaşlık görevlerinden olduğuna değinilmemektedir (MEB, 2019).

4. sınıf seviyesinde Sosyal Bilgiler dersinde ‘Üretim Dağıtım Tüketim’ öğrenme alanında alışveriş sonrasında fiş ve fatura almanın öneminden ve bunun bir vatandaşlık görevi olduğundan, satın alınan ürünler için ödenen paranın bir kısmını vergilerin oluşturduğundan bahsedilmektedir. Vergi kavramına giriş yapılmaktadır (MEB, 2019).

4. sınıf seviyesinde İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde ‘Birlikte Yaşama’ ünitesinde yer alan ‘Yurttaş Olmanın Sorumlulukları’ konusunda “Yurttaşların devlete karşı sorumlulukları kanunlara uymak, vergi vermek, seçimlere katılmak ve askerlik yapmaktır.” şeklinde vergi kavramında bahsedilmektedir ancak konu ile ilgili açıklama bulunmamaktadır (MEB, 2019).

İlköğretim ikinci kademedeki 6.sınıf Sosyal Bilgiler dersinde vergi konusuna ‘Üretiyorum Tüketiyorum Bilinçliyim’ ünitesi içerisinde yer verilmiştir. Bu bölümde devletin sunduğu hizmetlerden, vergi kavramından, vergi kavramının dayandığı anayasal temelden ve tarihçesinden, vergi vermenin vatandaşlık görevi olduğundan, alışverişlerimizde fiş ve fatura almamızın öneminden konu ile ilgili afişlerden de yararlanılarak açıklanmıştır. İlköğretim ikinci kademedeki 5. Sınıf, 7. Sınıf ve 8. Sınıf seviyelerinde Sosyal Bilgiler dersinde konuya değinilmemektedir (MEB, 2019).

Görüldüğü üzere vergi konusuna öğretim programlarında değinilmekte fakat derinlemesine yer verilmemektedir. Bu noktada vergi konusunun “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programı özelinde incelenmesi önem kazanmaktadır. Bu süreçte program değerlendirmenin temel aşamalarına, program değerlendirme model ve yaklaşımlarına yer verilmiştir.

2.1.11. Eğitimde Program Değerlendirme Süreci ve Temel Aşamaları

Program, bir çalışmanın amacını, bölümlerini, yöntemini ve süresini gösteren plandır (Gültekin, 2013). Eğitim programı, belirlenen hedefler doğrultusunda planlanan tüm öğretim etkinliklerini kapsar (Gültekin, 2013). Eğitimin temelini oluşturan programların incelenmesi, geliştirilmesi, yenilenmesi eğitime önemli katkılar sağlamaktadır.

Program geliştirme genel anlamda tasarlanan programın uygulanması ve değerlendirilmesi sonucu elde edilen veriler doğrultusunda programın yeniden düzenlenmesidir. Program geliştirmenin son aşaması programı değerlendirmedir (Demirtaş, 2017). Oliva (2009)’a göre program değerlendirme ise, programın uygulanabilir olup olmadığı, programın etkililiği, programın eksik yönlerinin belirlenmesi unsurları kapsayan bir süreçtir. Program değerlendirmede amaç; programın yenileşmesi, gelişmesi ve sürekliliğinin sağlanmasıdır.

Program değerlendirme sistematik bir süreçtir. Literatürde program değerlendirme sürecinin aşamaları ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Kaya(1997), program değerlendirme sürecinin temel aşamalarını 9 adımda belirtmiştir:

- 1) Anlamanın kesinleştirilmesi,
- 2) Amacın belirlenmesi,
- 3) Anahtar yönlerin belirlenmesi,
- 4) İmkanların ve engellerin belirlenmesi,
- 5) Cevap aranacak soruların belirlenmesi,
- 6) Tasarımın kesinleştirilmesi,
- 7) Verilerin toplanması,
- 8) Toplanan verilerin çözümlenmesi,
- 9) Sonuçların yorumlanması ve ilgililere bildirilmesi, olarak belirtmiştir.

Bir programın değerlendirilmesi için hangi yaklaşımdan veya yaklaşımlardan yararlanılacağı belirlenmesi gerekmektedir. Literatür incelendiğinde program değerlendirme ile ilgili birçok yaklaşım ve model olduğu görülmektedir. Bu nedenle aşağıda, program değerlendirme yaklaşımları ve modelleri hakkında bilgi verilmiştir.

2.1.12. Eğitimde Program Değerlendirme Yaklaşımları ve Modelleri

Çalışmada “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının değerlendirilmesi hedeflenmektedir. Çalışmanın bu bölümünde program değerlendirme yaklaşımlarından

tarihsel sıralamaya göre ileri tarihten geri tarihe doğru olacak şekilde, kısaca bahsedilmiştir.

Metfessel-Michael program değerlendirme modeli Metfessel ve Michael tarafından geliştirilen sekiz aşamadan oluşan bir program değerlendirme modelidir. Modeli kısaca özetleyecek olursak, temel amaç okul programlarını değerlendirmektir. Okulda görevli kişilerin, yöneticilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin programı desteklemesinin önemi vurgulanmaktadır. Hedefe dayalı bir program değerlendirme modeli olduğu söylenebilmektedir (Aktaran: Uzunboylu ve Hürsen, 2012).

Stake'in yanıtlayıcı program değerlendirme modeline göre önemli olan program sürecinin ve program etkinliklerinin değerlendirilmesidir. Program katılımcılarının program sürecinde ne yaptıkları nasıl tepki verdikleri önem taşımaktadır. Modelin temel özelliği, katılımcıların sorunlarını, çevresel koşullarını ve standartlarını vurgulamaktır. Değerlendirme çevre, çalışma alanı, çıktı ve destek olarak dörde ayrılmaktadır (Aktaran: Özdemir, 2009).

Eisner'in eğitsel eleştiri değerlendirme modelinde, programı değerlendirecek kişi hem sınıf içinde programın uygulayıcısı olmalı hem de konu hakkında uzman olmalıdır. Modelin betimleme, yorumlama ve değerlendirme olmak üzere üç aşaması bulunmaktadır. Diğer program değerlendirme modellerinden farklı olarak değerlendirme nitel boyutta yapılmaktadır. Programın uygulanması sırasında neler oldu?, yaşanan sorunlar nelerdi?, öğrenciler konuya nasıl katılım sağladı? ne tepki verdi?, program nasıl daha etkili hale getirilir? gibi sorulara cevap aranmaktadır (Aktaran: Marsh ve Willis, 2007).

McNeil (2006), program değerlendirme yaklaşımlarını konsensüs modeller ve çoğulcu modeller olarak ikiye ayırmaktadır. Konsensüs modeller, geleneksel ve deneysel değerlendirme yapısına sahiptir. Bu model, sistematik program değerlendirmeciler tarafından kullanılmaktadır. Bu modelde, öğrenme-öğretme süreci ve bunun için planlanan etkinliklerin programın amaçlarını/hedeflerini gerçekleştirmesi ve program ürünlerinin en iyi nasıl geliştirilebileceği önem taşımaktadır. Çoğulcu modeller ise hümanistik ve sosyal yeniden yapılandırmacı değerlendirme görüşünü temel almaktadır. Bu modelde program değerlendirilirken, programın amaçları yerine programın etkinlikleri temel alınır. Sayısal veriler yerine doğal veriler tercih edilmektedir (Aktaran: Özdemir, 2009).

Provus'un farklar yaklaşımı ile program değerlendirme modelinde, öncelikle program standartları ile programın performansı belirlenir. Daha sonra performans ile standartlar

karşılaştırılarak arada bir fark olup olmadığına bakılır. Sonuca göre programda bir sonraki aşamaya geçilebilir, fark var ise önceki aşamalar yeniden düzenlenebilir, program yeniden başlatılabilir, performans ve standartlar yeniden düzenlenebilir veya program sonlandırılabilir (Aktaran: Ornstein ve Hunkins, 2004).

Posner (2004)'e göre, programın değerlendirilmesinde temel olan programın dayandığı felsefe ve yaklaşımdır. Bu nedenle bir programı değerlendirirken bu çerçevede soruların sorulmasını öngörmektedir. Geleneksel, deneysel, davranışçı, disiplinlerarası, yapılandırmacı olmak üzere program değerlendirme yaklaşımlarını beşe ayırmaktadır. Geleneksel yaklaşım değerlendirmede gerçek bilgi, beceri ve değerlerin iletilmesini temel almaktadır. Deneysel yaklaşım, öğrenciler programın etkilerinin değerlendirilmesidir. Davranışçı yaklaşımda ise sonuç odaklıdır. Öğrencilerin program sonunda hedef davranışları kazanıp kazanmadıklarını değerlendirilmektedir. Disiplinlerarası yaklaşım ise disiplinlerin yapılandırılmasını vurgulamaktadır. Bilişsel yaklaşım, öncelikle temel kavramların öğrenilmesini daha sonra düşünme becerilerinin geliştirilmesini vurgulamaktadır.

Lee Cronbach program değerlendirmeyi, bilimsel/deneysel yaklaşımlar ve hümanistik yaklaşımlar olmak üzere birbirine zıt iki yöne ayırmaktadır. Bilimsel yaklaşım tarafsız deneyleri temel almaktadır. Hümanistik yaklaşım, bilimsel yaklaşıma zıt olarak, deneylerin yanlış bilgiler de verebileceğini düşünmektedirler (Aktaran: Ornstein ve Hunkins, 2004).

Stufflebeam (1999), program değerlendirmeyi bağlam, girdi, süreç ve ürün değerlendirme olarak ele almaktadır. Bağlamın değerlendirilmesinde program ile ilgili bütün faktörler değerlendirilmelidir. Girdinin değerlendirilmesinde program ile ilgili kaynaklar ve bu kaynakların nasıl kullanılacağı ele alınmalıdır. Sürecin değerlendirilmesinde programın uygulanması sırasında kararların alınması gerekmektedir. Ürünün değerlendirilmesinde ise program sonucu ortaya çıkan ürün ile ortaya çıkması beklenen ürünün karşılaştırılması yapılmaktadır.

Nevo (1983), program değerlendirme yaklaşımını sorular ile on boyutta ele almaktadır. Bu sorular;

- Değerlendirme nasıl tanımlanmalıdır?
- Değerlendirmenin fonksiyonları nedir?
- Değerlendirmenin hedefleri nedir?

- Her bir hedef için ne tür bilginin toplanması gerekir?
- Bir hedefi değerlendirmede kullanılacak ölçüt nedir?
- Değerlendirme kime hizmet etmelidir?
- Değerlendirme süreci nasıldır?
- Değerlendirmede hangi araştırma yöntemleri uygulanır?
- Değerlendirmeyi kim yapar?
- Değerlendirme sonucu yargıya hangi standartlar ile varılmalıdır?

Ertürk (1972)'ye göre program değerlendirme yaklaşımları altı grupta toplanmaktadır. Bunlar;

- *Program tasarısına bakarak değerlendirme*: Program tasarısına bakarak değerlendirme masa başında yetişek geliştirme ilkelerine uygunluğu açısından değerlendirmedir.
- *Ortama bakarak değerlendirme*: Ortama bakarak değerlendirmede sınıf, laboratuvar, öğretmen nitelikleri, okul yönetimi gibi ortam özelliklerinin hedefleri kazandırmaya uygun olup olmadığına bakılmaktadır.
- *Başarıya bakarak değerlendirme*: Başarıya bakarak değerlendirmede sürecin sonunda öğrencinin istendik davranışlara ne kadar sahip olduğuna bakılmaktadır.
- *Erişkiye bakarak değerlendirme*: Erişkiye bakarak değerlendirmede eğitim sürecine girişteki davranışlar ile sürecin sonundaki davranışlar arasındaki fark olarak tanımlanan erişkiye bakılmaktadır.
- *Öğrenmeye bakarak değerlendirme*: Öğrenmeye bakarak değerlendirmede öğrencilerin süreç içinde kazandıkları davranışların tümüne bakılmaktadır.
- *Ürüne bakarak değerlendirme*: Ürüne bakarak değerlendirmede ise program tasarısına, ortama, başarıya, erişkiye, öğrenmeye ve eğitim sistemin tüm öğelerine bütüncül olarak bakılmaktadır.

Scriven (1967)'e göre program değerlendirme içe dönük ve sonuca dönük olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İçe dönük değerlendirmede program içerik yönünden değerlendirilmektedir. Sonuca dönük değerlendirmede programın etkileri değerlendirilmektedir (Aktaran: Demirtaş, 2017).

Tyler (1949)’a göre ise bir programın hedef, öğrenme yaşantıları, değerlendirme olmak üzere üç temel ögesi bulunmaktadır. Hedef program sonunda öğrencilerden beklenen istendik davranışlar, öğrenme yaşantıları hedeflere ulaşmada kullanılan etkinlikler, değerlendirme hedeflere ulaşma durumunu belirlemedir. Bu ögeler birbirleri ile etkileşim halindedir. Programın sonunda hedeflerin ulaşılma seviyelerine bakılarak program hakkında karar verilmektedir. Bu amaçla sürecin başında ve sonunda ön test-son test uygulaması yapılmaktadır. Aradaki farkın programın lehine olması programın başarılı olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın bu bölümünde program değerlendirme yaklaşımlarından kısaca bahsedilmiştir. Bu çalışmada “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nın değerlendirilmesinde Ertürk (1972)’ün program tasarısına bakarak ve sürece bakarak program değerlendirme yaklaşımı temel alınmıştır.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde öncelikle yurt içinde yapılan çalışmalara sonrasında yurt dışında yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

2.2.1. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde daha çok ilköğretim çağındaki çocukların vergi bilinci ve farkındalığını araştıran çalışmalara yer verilmiştir. Bu çalışmalara yer verilirken tarihsel sıralamaya göre ileri tarihten geri tarihe doğru olacak şekilde bir sıralama izlenmiştir.

Demir ve Cığerci (2016), “Vergi Bilincinin Oluşumunda Eğitimin Rolü: İlköğretim Öğrencileriyle Ampirik Bir Çalışma” adlı çalışmalarında, Afyonkarahisar il merkezinde bulunan toplamda 200 ilköğretim 3. ve 4. sınıf öğrencisinin öncelikle vergi bilinç düzeylerini ölçmüşlerdir. Daha sonra söz konusu öğrencilere araştırmacılar tarafından vergi konusu ile ilgili eğitimler verilmiştir. Eğitimler verildikten sonra öğrencilerin vergi bilinç düzeyleri tekrar ölçülmüştür. Sonuç olarak eğitim sonrasında vergi bilinç düzeylerinde belirgin bir şekilde pozitif yönde değişikliklerin olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, vergi bilincinin oluşumunda ilköğretim çağındaki verilen eğitimin son derece önemli olduğu ve bunun mali boyutta da katkı sağladığı istatistiksel olarak tespit edilmiştir.

Karaca (2015), “Vergi Bilinci ve Vergi Algısı: Kütahya İlinde İlköğretim Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışmasında Kütahya merkez ortaokul 3. sınıf öğrencilerinin vergiyi nasıl algıladıkları, vergi bilinç düzeyleri ve ilköğretim 4. sınıfta almış oldukları vergi eğitiminin etkisini incelemiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Çalışmada tüm ilköğretim 4. sınıf öğrencilerine yönelik Milli Eğitim Bakanlığı ve Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından düzenlenen vergi eğitiminin yetersiz kaldığı ve etkisini gösteremediği sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin vergi kavramı hakkında bilgi sahibi oldukları belirlenmiştir. Öğrenciler vergi vermenin sebeplerini devletin sağladığı hizmetlerin karşılığı olarak görmektedir ve vergi vermeyenleri kötü ve hırsız olarak nitelendirmişlerdir. Öğrencilerin verdikleri cevaplardan vergi bilincinde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada kararsızlık yaşayan öğrenci sayısının fazlalığına dikkat çekilmiş, bunun sebebinin konu ile ilgili bilgi eksikliği olduğu belirtilmiştir.

Özen, Altunoğlu ve Öztornacı (2015), “Orta Öğretim Düzeyindeki Öğrencilerin Vergi Algılama Düzeylerine İlişkin Ampirik Bir Değerlendirme” adlı çalışmalarında İzmir’de ortaokul düzeyinde seçilen 925 5., 6., 7., 8. sınıf öğrencilerine anket uygulamışlardır. Anket sonucu elde edilen bulgular öğrencilerin vergi konusunda belirli bir algı düzeyine ulaştıklarını göstermiştir. Ayrıca ailelerinin eğitim ve gelir durumlarının öğrencilerin algı düzeylerinde farklılıklar ortaya çıkarabildiği de tespit edilmiştir.

Çelik ve Eroğlu (2014) “İlköğretim Çağında Vergi Algısının İncelenmesi: Zonguldak İli Örneği” adlı çalışmalarında, Zonguldak’taki ilköğretim öğrencilerinin vergi algısını ve bu algılamayı etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamışlardır. Bu amaçla öğrencilerin demografik özelliklerini ve vergi algılarını değerlendiren anket kullanmışlardır. Anketi Zonguldak’ta 4., 5., 6., 7., 8. sınıflarda okuyan 766 öğrenciye uygulamışlardır. Çalışma sonucunda öğrencilerin yarısının vergi kavramını bilmedikleri görülmüştür. Öğrencilerin vergi kavramını çoğunlukla ailelerinden öğrendikleri tespit edilmiştir. Aynı zamanda öğrencilerin yarısı vergi alınmasını doğru bulmadıklarını ve vergi vermeyi istemediklerini belirtmişlerdir. Elde edilen veriler öğrencilerin vergi algılarının yetersiz olduğunu göstermektedir.

Zorlu (2012) “İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergi Bilinci Düzeyi ve Vergi Bilinci Düzeyi ile İlgili Örnek Uygulama (Ankara İli Örneği)” adlı çalışmasında Türkiye’de ilköğretim çağı öğrencilerinin vergi kavramından ne anladıklarını belirlemeyi ve vergi bilinçlerini ölçmeyi amaçlamıştır. Konu ile ilgili 500 ilköğretim 3-8. sınıf öğrencisine “Ankara İlinde İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergi Bilinci Düzeyinin” ortaya

konmasına yönelik anket uygulaması yapılmıştır. Çalışmada ilköğretim çağındaki öğrencilerin vergi bilinci düzeyi ve vergi bilinci düzeyinin sosyo-demografik özelliklerine göre farklılık gösterme durumu incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin vergiyi doğru anladıkları ve vergi bilincinde oldukları görülmüştür. İlköğretim öğrencileri vergi verenleri dürüst ve zeki olarak vergi vermeyenleri ise kötü, hırsız ve kurnaz olarak tanımlamışlardır. Bu durum öğrencilerin vergi vermeye olumlu baktığını göstermiştir. Okulda eğitim, seminer ve konferanslar, aile içi eğitim ile vergi ödeme eğiliminin artacağı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenciler, vatandaşların vergi ödemekte zorlanmaları, vergilerin gereksiz yere kullanılması, çok fazla vergi olması gibi nedenlerden dolayı devletin vergi almaması gerektiğini de düşünmüşlerdir. Öğrenciler vergi vermenin sebeplerini devlet hizmetlerini artırmak ve iyi bir vatandaş olmak olarak görmektedirler. Öğrencilerin, kamu hizmetlerinin karşılanması için verginin gerekliliğinin, yeterli vergi geliri sağlanmadığında borçlanma yoluna gidildiğinin bilincinde oldukları da tespit edilmiştir. Öğrenciler, ödenen vergilerin okul, yol, su, köprü, liman vb. olarak geri döneceğine inanmaktadırlar.

Taytak (2010) “İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde Vergi Bilincinin Tespiti: Ampirik Bir Araştırma” adlı çalışmada, Uşak ili merkez ilçesinde öğrenim gören 410 ilköğretim II. kademe öğrencilerinin vergi bilincini tespit etmek ve bu bilincin oluşmasında etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla söz konusu öğrencilere anket uygulamıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin vergi ile kamu hizmetleri arasında bağlantı kurabildikleri görülmüştür. Vergi bilinci konusunda ilk adımın aileler tarafından gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bu çalışmada da öğrenciler, diğer çalışmalarda olduğu gibi, vergi vermeyen kişileri kötü vatandaş olarak nitelendirmişlerdir. Ayrıca eğitim düzeyi arttıkça vergi bilincinin de arttığı gözlemlenmiştir.

Sağbaş ve Başoğlu (2005) “İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergileri Algılaması: Afyonkarahisar İli Örneği” adlı çalışmada, ilköğretim çağındaki öğrencilerin vergiyi nasıl algıladıkları ve vergiyi algılamaları üzerinde etkili olan faktörlerin neler olduğunu, Afyonkarahisar’da 180 ilköğretim öğrencisiyle yapılan anket ve mülakattan elde edilen veriler ışığında incelenmiştir. Çalışma sonucunda öğrencilerin vergiler ile kamu hizmetleri arasında bağlantı kuramadığı anlaşılmıştır. Öğrencilerin konu ile ilgili algı yanlışlarının olduğu görülmüştür. Öğrencilerin vergiyi algılamaları cinsiyet ve eğitim düzeyine göre değişim göstermemektedir. Öğrencilerin yaşı, ailenin gelir düzeyi, anne babanın eğitim düzeyi ile öğrencilerin vergiyi doğru algılamaları arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir ve bu doğrultuda önerilerde bulunulmuştur.

2.2.2. Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Bu bölümde eğitim alanında vergi bilinci geliştirme adına yapılan çalışmalardan ziyade eğitim seviyesi ile vergi bilinci arasında ilişki kurulmuştur. Bu çalışmalara yer verilirken tarihsel sıralamaya göre ileri tarihten geri tarihe doğru olacak şekilde bir sıralama izlenmiştir.

Yurt dışı literatür incelendiğinde vergi bilincinin geliştirilmesi konusu daha çok ekonomik ve mali boyutuyla ele alınmış olup, vergi mükellefleri özelinde incelemeler yapılmıştır. Eğitim boyutu ve öğrencileri baz alan çalışma sayısı oldukça azdır. Bu çerçevede var olan çalışmalar incelendiğinde, Machogu ve Amayi (2013) tarafından “The Effect of Taxpayer Education on Voluntary Tax Compliance, Among Smes in Mwanza City-Tanzania” adlı çalışmalarında vergi mükellefiyeti eğitiminin vergi uyumuna etkisini tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmada anket kullanılarak söz konusu ilişki ölçülmüştür. Çalışma sonucunda ankete katılanların yaklaşık %80’i vergi mükellefiyeti eğitiminin vergi yasaları ve sistemi anlama noktasında faydalı olduğunu düşünmektedirler. Diğer taraftan %20’lik kısım ise eğitimin herhangi bir faydasının olmadığını ifade etmişlerdir. İlgili sonuçlara bakıldığında aradaki göz ardı edilemeyecek kadar büyük olan fark vergi eğitiminin vergi bilincinin yerleşmesinde ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Kaldı ki yapılan çalışmada yazarlar vergi bilincinin gelişmesi konusunda ilköğretim okullarından başlayarak eğitimin her seviyesinde vergi konusunun işlenmesinin vergi uyumuna pozitif bir etki yapacağı sonucuna varmıştır.

Konu ile ilgili yapılan bir diğer çalışma ise Oberhozel ve Nel (2009) tarafından “The Road to an Improved Tax Curriculum in South African Schools” başlığı ile incelenen çalışmadır. Söz konusu çalışma Güney Afrika üzerinde vergi bilinci ile vergi eğitimi arasındaki ilişki üzerine kurulmuştur. Kişilerin eğitim hayatı boyunca her düzeyde alacağı vergi eğitiminin kişilerde uzun vadede vergi bilincini geliştireceği ifade edilmiştir. Ayrıca çalışma ülkede var olan mevcut vergi eğitiminin yeterli düzeyde olup olmadığı konusu üzerinde de durmuştur. Mevcut müfredat içerisindeki eksik ve hatalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Mevcut eksik ve hataların gelir idaresinin yardımı alınarak çözülmesi halinde mevcut yapının daha iyi bir hale bürüneceği tespit edilmiştir. Bu noktada verilecek eğitimler konusunda müfredatı hazırlayan eğitimciler ile birlikte Gelir İdaresi’ndeki uzmanların koordineli bir şekilde çalışmasının ne derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Aksi takdirde verilecek eğitimler bir yönü ile eksik kalacaktır.

Bu araştırmaların yanı sıra eğitim ile vergi bilinci arasındaki ilişkiden kısaca bahseden çalışmalar da bulunmaktadır: Torgler vd. (2008), Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri özelinde yaptığı çalışmada eğitim düzeyi arttıķķa vergi bilincinin arttığını gözlemlemiştir. Alm, Jackson ve Mckee (1992) yaptıkları çalışmada, eğitim seviyesi arttıķķa vergi kavramının daha iyi anlaşıldığını, vergiye uyumda artışın olduğunu gözlemlemişlerdir. Vergi bilinci ile eğitim düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğunu, eğitim seviyesi arttıķķa vergi uyumunun arttığını tespit etmişlerdir. Dubin, Graetz ve Wilde (1990) yaptıkları çalışmada farklı olarak eğitim seviyesi arttıķķa vergi bilincinin azaldığını tespit etmişlerdir. Vergi bilinci ile eğitim arasında negatif bir ilişki tespit etmişlerdir. Eğitim seviyesi arttıķķa vergiye olan uyumun bozulduğu görülmüştür. Dornstein (1987) vergi üzerine çalışmasında, sosyo-ekonomik durum, eğitim seviyesi, mesleki durum, aylık gelir, etnik köken gibi değişkenlerin vergi bilinci üzerindeki etkilerini incelerken, eğitim seviyesi ile vergi bilinci arasında pozitif bir ilişki kurmaktadır (Aktaran: Gökbunar, Selim ve Yanıkkaya, 2007).

Yukarıda bahsi geçen araştırmalardan da görüldüğü üzere, yurt dışında yapılan çalışmalarda eğitim seviyesi ile vergi bilinci arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir. Yurt içinde yapılan çalışmalarda ise vergi bilinci konusu ile ilgili öncelikle ilköğretim çağındaki öğrencilerin vergi kavramını doğru algılayıp algılamadıkları belirlenmeye çalışılmıştır. Sonrasında ğrencilerin vergi bilinci ve farkındalığı ölçülmüştür. Vergi bilincinin oluşumunu etkileyen faktörler belirlenmiştir. Konu ile ilgili verilen eğitimin vergi bilincinin oluşumunu nasıl etkilediği araştırılmıştır. Vergi bilinci kazandırmada ilköğretim çağından itibaren verilen eğitimin önemi ortaya konmuştur. Bu eğitimin temel taşı olan “ocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nın değerlendirmesinin ve programa ilişkin yapılan uygulamaların incelenmesinin yapılmadığı görülmektedir. Bu çalışmada program ve programa ilişkin uygulamaların değerlendirmesi yapılarak öğretmenlerin uygulama esnasında karşılaştıkları sorunlara ve çözüm önerilerine yer verilmiştir. Bu çalışmanın, öğretmenlerin konu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmalarına ve programın geliştirilmesine katkı sağlayacağı buna bağlı olarak ilköğretim ağı çocuklarda vergi bilincinin artmasına katkı sağlaması öngörülmektedir. Bunlara ilave olarak vergi bilinci eğitiminin önemine dikkat çeken bu çalışma; ilkokulda öğrenciden başlayarak bütün toplumu ilgilendiren vergi ve vergi bilinci konuları hakkında eğitim programları bağlamında saptanan mevcut durumun değerlendirilmesi açısından bilgi verici ve yol gösterici olacaktır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma evreni ve örneklem, veri toplama araçları, veri toplama süreci, verilerin analizi, geçerlilik ve güvenilirlik hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmada “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nın ve program uygulamalarının ilkokul öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli, var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Betimsel araştırmaların amacı, araştırma konusu ile ilgili mevcut durumu resmedip tanımlama yapmaktır (Altunışık vd., 2010).

3.2. Çalışma Evreni ve Örneklem

Çalışmada ilkokul 3. ve 4. sınıflarda uygulanmakta olan “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nın ve uygulamalarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırmanın verilerini toplamak için ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk vd., 2014). Programın hedef kitlesini ilköğretim birinci kademesinde 3. ve 4. sınıflar oluşturmaktadır. Bu nedenle Şanlıurfa/Siverek ilçesinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinden yansız olarak seçilen ve programı uygulayan 3. ve 4. sınıf öğretmenleri çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Çalışma evreninde, Şanlıurfa/Siverek ilçesinde 3. ve 4. sınıf okutan toplam 300 öğretmen bulunmaktadır. Örneklem ise, veri toplama tarihleri arasında araştırma yapılan ilkokulların 3. ve 4. sınıf öğretmenlerinden 300 öğretmen içerisinde, basit rastgele örneklemede evrenin belli olduğu durumlarda örneklem büyüklüğünün tahmini formülüne göre belirlenen 73 öğretmen oluşturmaktadır. Kayıp veriler olması, analizin güvenilir olması gibi nedenlerden ötürü çalışma 86 öğretmen ile tamamlanmıştır.

Kitlede belli özelliğe sahip birimler hakkında hiçbir bilgi olmadığından $p=0.50$ alınmıştır. Örneklem büyüklüğünü hesaplamak için aşağıdaki formül kullanıldı:

$$n = \frac{N * t^2 * p * q}{d^2 * (N - 1) + t^2 * p * q} = \frac{150 * 1.96^2 * 0.5 * 0.5}{0.1^2 * (150 - 1) + 1.96^2 * 0.5 * 0.5} \approx 73$$

N: Evrendeki birey sayısı

t: 1.96 (Alpha = 0.05 ,de sonsuz serbestlik derecesinde t tablosundan bulunan teorik değer.

d:0.1 hoşgörü miktarı.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında belirlenen alt problemleri yanıtlamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır.

Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı ve Uygulamaları Değerlendirme Anketi: Çalışmada ilkokul öğretmenlerinin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı” ve uygulanması ile ilgili görüşlerini öğrenmek amacıyla, araştırmacı tarafından geliştirilen uzman görüşleri doğrultusunda 56 maddeden oluşan 5’li likert tipi anket kullanılmıştır. Anketin sonuna 9 açık uçlu sorudan oluşan görüş formu eklenmiştir.

“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nı uygulayan öğretmenlerin görüşlerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından 5’li likert tipi anket geliştirilmiştir. Geliştirilen anketin ilk bölümünü öğretmenlerin kişisel bilgileri oluştururken ikinci bölümünü, programa ilişkin genel özellikler, amaçlar, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme olmak üzere programın öğeleri ile ilgili maddeler, son bölümünde ise bu öğelere yönelik ve genel olarak programın uygulanmasına yönelik anket maddeleri dışında söylemek istediklerini belirtmeleri için 9 soru oluşturmaktadır. Anket maddelerine verilen

görüşler beşli olarak “Kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum” olarak belirlenmiştir.

Anket geliştirme süreci; problemi belirleme, madde/soru geliştirme, uzman görüşüne başvurma ve ön uygulama yapma olarak genel anlamda dört aşamadan oluşmaktadır (Büyüköztürk, 2005). Bu çalışmada da, anket geliştirme sürecine uygun olarak aşağıda belirtilen çalışmalarda bulunulmuştur:

1) *Problemi Belirleme*: Öncelikle konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Bu kapsamda vergi kavramı ve bilinci üzerine; Çelik ve Eroğlu (2014), Demir ve Cığerci (2016), Karaca (2015), Özen, Altunoğlu ve Öztornacı (2015), Sağbaş ve Başoğlu (2005), Taytak (2010), Zorlu (2012) çalışmaları incelenmiştir. Ayrıca program değerlendirmeye ilişkin literatür taraması yapılmış ve program değerlendirme yaklaşım ve modelleri (Posner, 2004; Stufflebeam, 1999; Nevo, 1983; Ertürk, 1972; Tyler, 1949) incelenmiştir. Yapılan inceleme doğrultusunda anket geliştirme sürecine uygun olarak araştırmanın problemi belirlenmiştir.

2) *Madde/Soru Geliştirme*: Araştırmanın amacı doğrultusunda programın genel yapısını, öğelerini ve uygulamalarını içeren 74 maddeden oluşan taslak bir anket formu oluşturulmuştur.

3) *Uzman Görüşüne Başvurma*: Oluşturulan taslak anket formu vergi bilinci konusunda 3 uzman (1 istatistik uzmanı, 1 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Maliye Bölümü Dr. Öğretim Üyesi, 1 Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Ekonometri Bölümü Dr. Öğretim Üyesi), program değerlendirme konusunda Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi alanında 3 uzman ve programı uygulayan 3 öğretmene sunulmuştur.

4) *Ön Uygulama Yapma*: Uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenen anket, 57 öğretmene gönderilerek ön uygulaması yapılmıştır. Alınan tüm dönütler doğrultusunda 74 madde 56 maddeye düşürülmüştür, 18 madde çıkarılmıştır ve ankete son hali verilmiştir (Ek-1). Anket 5’li likert görüşler “Kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum” biçimindedir.

Ayrıca ilköğretim öğretmenlerinin düşüncelerini, yaşadıkları sorunları, ne tür uygulamalarda bulunduklarını ayrıntılı bir şekilde öğrenebilmek için ankete ilave olarak araştırmacı tarafından geliştirilen, 9 sorudan oluşan öğretmen görüş formu anketin sonuna eklenmiştir (Ek-2).

3.4. Veri Toplama Süreci

Verilerin toplanma sürecinde, “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı ve Uygulamaları Değerlendirme Anketi” ve sonunda yer alan görüş formu kullanılmıştır. Geliştirilen veri toplama araçları gerekli izinler alınarak, Ek-3’te belirtilen okullarda, programı uygulayan 3. ve 4. sınıf öğretmenlerine uygulanmıştır. Geliştirilen anket, “Google Drive” programı ile online olarak öğretmenlere ulaştırılarak yine aynı program üzerinden online olarak cevaplar alınmıştır. Araştırmacı anketi uygulamadan önce çalışma grubunu oluşturan okullarda görev yapan öğretmenlere konu ile ilgili mail aracılığıyla bilgilendirmelerde bulunmuştur. Öğretmenlerin anketi nasıl uygulayacağına dair kısa bilgiler verilmiştir. Bu bilgilendirmeler ile öğretmenlerin anketi samimi şekilde cevaplamalarını sağlamak ve verilerin toplanmasında oluşabilecek hataların giderilmesi amaçlanmıştır. Anket ile görüş formunun uygulanmasında gönüllülük esas alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada, “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı ve Uygulamaları Değerlendirme Anketi” verilerinin analizinde istatistik paket programından faydalanılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen anket aracılığı ile toplanan verilerin sonuçları 5’li likert derecelendirme çerçevesinde her görüşe ait frekans ve yüzdeler hesaplanarak analiz edilmiştir.

Anketin son kısmında yer alan öğretmen görüş formu aracılığı ile toplanan veriler anket maddelerinin yorumlanmasını güçlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Öğretmen görüşleri betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel analizde, farklı kişilerin aynı soru hakkında farklı düşüncelerinin görüşülenlerden elde edildiği şekliyle aktarıldığı bir yöntemdir (Altunışık vd., 2010). Bu nedenle öğretmen görüşlerinden elde edilen veriler doğrultusunda programın değerlendirilmesi betimsel analiz yöntemi ile yapılmış ve görüşler doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur.

3.6. Geçerlilik ve Güvenilirlik

Ölçme aracının güvenilirliğe ilişkin bulgular KR-20 formülü ile bulunmuştur. KR-20 aynı zamanda elde edilen test puanları arasındaki iç tutarlılığı ölçmek amacıyla kullanılır. Anket maddelerinin ölçtüğü özelliklerin, örneklediği davranışların benzeşik olması güvenilirliği

yükseltecektir. Ölçme aracının güvenirliğine ilişkin bu katsayının 0,70'ten büyük olması beklenir (Bademci, 2011). Araştırmacı tarafından oluşturulan ölçme aracı için hesaplanan KR-20 güvenirlik katsayısı 0,975 olarak bulunmuştur. Araştırmanın KR-20 güvenirlik katsayısının 0,975 olarak bulunması, testin güvenirliğinin yüksek çıktığı ve maddeler arasındaki iç tutarlılığın yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Değişkenler arasında birbiriyle ilişki olup olmadığını ölçmek için Bartlett's küresellik testi hesaplanmış ve $P=0,00 < 0,05$ (değişkenler arasında ilişki olduğu) bulunmuştur.

Hazırlanan anket maddelerinin 6 uzman ile 3 öğretmen tarafından incelenmesi sonucunda, maddelerin kapsam geçerlilik oranı (KGO) hesaplanmıştır. Öncelikle her bir madde için “gerekli”, “yararlı ancak yetersiz” ve “gereksiz” görüşlerini belirten uzman sayısı hesaplanmıştır. $KGO \leq 0$ değer alan maddenin kapsam geçerliliği bulunmamaktadır (Lawshe, 1975). Kapsam geçerlilik oranını hesaplamada aşağıdaki formül kullanılmıştır:

$$KGO = \frac{N_G}{N/2} - 1$$

N_G = Gerekli diyen uzmanların sayısı

N = Toplam uzman sayısı

KGO değerleri negatif ya da 0 değer içeren maddeler çıkarıldıktan sonra, pozitif değer alan maddelerin Kapsam Geçerlilik Ölçütü'ne (KGÖ) anlamlı olup olmadığı değerlendirilmiştir. Veneziano ve Hopper (1997) hesaplama kolaylığı açısından, $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde minimum KGÖ değerlerini tabloya dönüştürmüşlerdir (Yurdugül, 2005). Bu değerler Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3

$\alpha = 0.05$ Anlamlılık Düzeyinde KGO'ları İçin Minimum Değerler

Uzman Sayısı	Minimum Değer	Uzman Sayısı	Minimum Değer
5	0.99	13	0.54
6	0.99	14	0.51
7	0.99	15	0.49
8	0.78	20	0.42
9	0.75	25	0.37
10	0.62	30	0.33
11	0.59	35	0.31
12	0.56	40+	0.29

Tablo 3'e göre, bu çalışmada uzman sayısı 9 olduğundan, $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde minimum KGÖ değeri 0,75 olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, alt problemler doğrultusunda, anket ve görüş formu aracılığı ile toplanan verilerin yüzde ve frekans olarak analiz edilmesi ile elde edilen bulgular ve yorumlar sunulmaktadır. Araştırmada görüş belirten öğretmenlere ilişkin demografik bilgiler, anket maddelerinde ve son bölümde belirttikleri görüşler şöyledir:

Araştırmaya katılan öğretmenlere ilişkin demografik özellikler:

Tablo 4

Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

		f	%
Mezun olduğunuz okul:	4 Yıllık Eğitim Fakültesi	76	88,4
	4 Yıllık Fakülte	10	11,6
Meslekteki kıdeminiz:	1-5 yıl	68	79,1
	6-10 yıl	16	18,6
	Ücretli öğretmenlik	2	2,3
Şu anda görev yaptığınız okulun adı:	01	4	4,7
	02	6	7,0
	03	10	11,5
	04	16	18,6
	05	4	4,7
	06	8	9,3
	07	2	2,3
	08	4	4,7
	09	2	2,3
	10	6	7,0
	11	2	2,3
	12	8	9,3
	13	6	7,0
	14	2	2,3
	15	2	2,3
	16	4	4,7

Öğretmenlerin %88,4'ü Eğitim Fakültesi mezunu, %79,1'i 1-5 yıldır görev yapmaktadır. Öğretmenlerin %18,6'sı ise 6-10 yıldır görev yapmaktadır.

4.1. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Genel Özelliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın birinci alt probleminin “a” şıkında yer alan “Öğretmenlerin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının genel özelliklerine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik maddelerle ilgili görüşler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Genel Özelliklerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Madde No:	Maddeler:	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	Programda vergi kavramı açık ve net olarak tanımlanmıştır.	44	51,2	40	46,5	2	2,3	0	0	0	0	86	100
2	Vergi kavramının dayandığı anayasal temel açık bir şekilde ifade edilmiştir.	38	44,2	46	53,5	2	2,3	0	0	0	0	86	100
3	Vergi kavramının önemi belirtilmiştir.	32	37,2	54	62,8	0	0	0	0	0	0	86	100
4	Vergi ödemenin önemi ve topluma sağladığı katkılar açık şekilde ifade edilmiştir.	26	30,2	58	67,5	2	2,3	0	0	0	0	86	100
5	Öğrencilerin vergi konusunda okulda edindikleri yaşantıların önemi vurgulanmıştır.	32	37,2	46	53,5	6	7	0	0	2	2,3	86	100
6	Vergi kavramı hakkında verilen açıklamalar yol göstericidir.	22	25,6	56	65,1	6	7	2	2,3	0	0	86	100
7	Gelir İdaresi Başkanlığının tarihçesi hakkında verilen açıklamalar yararlıdır.	22	25,6	56	65,1	6	7	2	2,3	0	0	86	100
8	Programın uygulanmasında yol gösterecek öğrenme-öğretme yaklaşımı belirtilmiştir.	30	34,9	44	51,2	10	11,6	2	2,3	0	0	86	100
9	Programın dayandığı felsefe açık ve net olarak belirtilmiştir.	22	25,6	52	60,4	8	9,3	4	4,7	0	0	86	100

Öğretmen görüşleri ankette belirtilen sıra ile “kesinlikle katılıyorum”dan “kesinlikle katılmıyorum”a doğru bir sıra ile ele alındığında şöyle söylenebilir:

Programın genel yapısına ilişkin öğretmen görüşlerinin ifade edildiği Tablo 5'e göre; öğretmenlerin %51,2'si 'kesinlikle katılıyorum', %46,5'i ise 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yalnızca % 2,3'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Başka bir deyişle öğretmenlerin hemen hemen tamamı vergi kavramının açık ve net olarak tanımlandığı görüşündedir.

Programda, vergi kavramının dayandığı anayasal temelin açık bir şekilde ifade edilmesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %44,2'si 'kesinlikle katılıyorum' ve %53,5'i ise 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yalnızca %2,3'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Öğretmenlerin tamamına yakını, programda yer alan vergi kavramının dayandığı anayasal temelin açık bir şekilde ifade edildiği görüşündedir.

Programda, vergi kavramının öneminin belirtilmesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %37,2'si 'kesinlikle katılıyorum' ve %62,8'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda, öğretmenlerin tamamına yakını, programda vergi kavramının öneminin belirtildiği görüşündedir.

Programda, vergi ödemenin önemi ve topluma sağladığı katkıların açık şekilde ifade edilmesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %30,2'si 'kesinlikle katılıyorum' ve %67,5'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yalnızca %2,3'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Başka bir şekilde ifade edecek olursak, öğretmenlerin hemen hemen tamamı, vergi ödemenin önemi ve topluma sağladığı katkıların açık şekilde ifade edildiği görüşündedir.

Programda, öğrencilerin vergi konusunda okulda edindikleri yaşantıların öneminin vurgulanmasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %37,2'si 'kesinlikle katılıyorum' ve %53,5'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yalnızca %7'si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin çoğu, öğrencilerin vergi konusunda okulda edindikleri yaşantıların öneminin vurgulandığı görüşündedir.

Programda, vergi kavramı hakkında verilen açıklamaların yol gösterici olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %25,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %65,1'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %7'si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş

belirtmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin çoğu, vergi kavramı hakkında verilen açıklamaların yol gösterici olduğu görüşündedir.

Programda, Gelir İdaresi Başkanlığının tarihçesi hakkında verilen açıklamaların yararlı olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %25,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %65,1'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin %7'si bu konuda kararsız olduklarını çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir deyişle, öğretmenlerin çoğu, Gelir İdaresi Başkanlığının tarihçesi hakkında verilen açıklamaların yararlı olduğu görüşündedir.

Programın uygulanmasında yol gösterecek öğrenme-öğretme yaklaşımının belirtilmesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %34,9'u 'kesinlikle katılıyorum', yarısına yakını (%51,2) 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin onda birine yakını (%11,6) bu konuda kararsız olduklarını çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu, programın uygulanmasında yol gösterecek öğrenme-öğretme yaklaşımının belirtildiği görüşündedir.

Programın dayandığı felsefenin açık ve net olarak belirtilmesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %25,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %60,4'ü 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin onda birine yakını (%9,3) bu konuda kararsız olduklarını çok azı da (%4,7) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda, öğretmenlerin çoğu, programın dayandığı felsefenin açık ve net olarak belirtildiği görüşündedir. Genel olarak ifade edilirse öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Genel Yapısına İlişkin Görüşleri olumlu yöndedir.

“Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nı uygulayan 3. ve 4. sınıf öğretmenlerinin ankette yer alan maddelere ilave olarak konuyla ilgili söylemek istediklerini belirtmeleri için anketten sonra yer alan görüş formunda belirttikleri görüşler analiz edildiğinde şunlar söylenebilir:

Öğretmenlere yöneltilen yukarıda yer alan anket maddeleri dışında “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının genel özelliklerine ilişkin belirtmek istediğiniz görüşleriniz varsa nelerdir ?” sorusuna ilişkin bulgular en yüksek frekanstan en düşüğe doğru sıralanarak Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6

Öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Genel Özelliklerine İlişkin İfade Ettikleri Görüşler

Boyut	Alt Boyutlar	f	Örnekler
Genel Özellikler	<i>Olumlu Yöndeki Görüşler</i>		
	Programın açık ve anlaşılır bir dille ifade edilmesi	55	- Ö4: Genel olarak açık ve anlaşılırdır. - Ö5: Program öğretmenlerin ve öğrencilerin kolay anlayabileceği bir şekilde hazırlanmıştır.
	Öykü temelli yaklaşımın hakim olması	51	- Ö29: Öykü temelli yaklaşım hakimdir. - Ö37: Programın dayandığı yaklaşım öykü temelli yaklaşımdır. - Ö43: Programda öykü tabanlı öğrenme yaklaşımı temel alınarak çizgi anlatımlar kullanılmıştır.
	Programın öğrencileri vergi konusunda düşünmeye sevk etmesi	49	- Ö13: Program vergi kavramını doğrudan vermek yerine öğrenciyi düşünmeye sevk ederek vergi bilincini geliştirmektedir. - Ö24: Vergi kavramı öğrenciler için yeni bir kavramdır. Hazırlanan program, öğrencilerin konu üzerine düşüncelerini sağlayıcı niteliktedir.
	Programın birey, toplum ve konu alanı açısından ihtiyaca cevap verir nitelikte olması	43	- Ö16: Güzel bir çalışma ve toplumun ihtiyaç duyduğu 'Niçin vergi veriyoruz ?' sorusuna temelden yanıt olacak niteliktedir. - Ö33: Vergi vermek bireyin vatandaşlık görevlerindendir. Verilen vergiler ile toplumun sağlık, eğitim, ulaşım, güvenlik vb. ihtiyaçları karşılanmaktadır. Program genel olarak bu konu üzerinde durmaktadır.

Öğretmenlerin konuya ilişkin görüşleri sorulduğunda, genel olarak programa yönelik olumlu görüşler belirttikleri görülmektedir. Bu görüşler; programın öğrencileri vergi konusunda düşünmeye sevk ettiği, birey, toplum ve konu alanı açısından ihtiyaca cevap verir nitelikte olduğu şeklindedir. Bunların yanı sıra öykü temelli yaklaşımın hakim olduğu görüşünü belirtmeleri, anket maddelerinde yer alan, programın dayandığı yaklaşımın açık ve net olarak belirtildiği ifadesini destekler niteliktedir.

4.2. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Amaçlar Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın birinci alt probleminin “b” şıkında yer alan “Öğretmenlerin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının amaçlar boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik maddelerle ilgili görüşler Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Amaçlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Madde No:	Maddeler:	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
10	Amaçlar açık ve net bir dille ifade edilmiştir.	34	39,5	42	48,9	6	7	2	2,3	2	2,3	86	100
11	Amaçlar sistematik, tutarlı ve birbirini destekler niteliktedir.	32	37,2	50	58,1	4	4,7	0	0	0	0	86	100
12	Amaçlar davranışlara/kazanımlara dönüştürülmüştür.	0	0	12	14	12	14	42	48,7	20	23,3	86	100
13	Amaçlar konu alanının özelliğine göre dağılım göstermektedir.	22	25,6	52	60,4	12	14	0	0	0	0	86	100
14	Amaçlar eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir niteliktedir.	12	14	68	79	4	4,7	2	2,3	0	0	86	100
15	Amaçlar ölçülebilir niteliktedir.	14	16,3	46	53,4	14	16,3	12	14	0	0	86	100
16	Amaçlar gerçek hayatta ilişkilendirilmiştir.	16	18,6	56	65,1	12	14	0	0	2	2,3	86	100
17	Amaçlar bireyi hayata hazırlar niteliktedir.	10	11,6	62	72,2	10	11,6	2	2,3	2	2,3	86	100
18	Amaçlar öğrencilerin bulundukları sınıf seviyesine uygundur.	8	9,3	42	48,9	34	39,5	0	0	2	2,3	86	100

Öğretmen görüşleri ankette belirtilen sıra ile “kesinlikle katılıyorum”dan “kesinlikle katılmıyorum”a doğru bir sıra ile ele alındığında şöyle söylenebilir:

Programın amaçlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin ifade edildiği Tablo 7’ye göre; öğretmenlerin %39,5’i ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %48,9’u ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %7’si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%4,6) ‘katılmıyorum’ ve ‘kesinlikle katılmıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak; öğretmenlerin çoğu, programın amaçlarının açık ve net bir dille ifade edildiği görüşündedir.

Programdaki amaçların sistematik, tutarlı ve birbirini destekler nitelikte olmasına ilişkin bulgular incelendiğinde, yine öğretmenlerin %37,2’si ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %58,1’i ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yalnızca %4,7’si bu konuda kararsız kalmıştır. Bu doğrultuda, öğretmenlerin tamamına yakını, amaçların sistematik, tutarlı ve birbirini destekler nitelikte olduğu görüşündedir.

Programdaki amaçların davranışlara/kazanımlara dönüştürülmesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %14'ü 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin %48,7'si 'katılmıyorum', %23,3'ü 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda; öğretmenlerin çoğu, programdaki amaçların davranışlara/kazanımlara dönüştürülmediği görüşündedir.

Programdaki amaçların konu alanının özelliğine göre dağılım göstermesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %25,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %60,4'ü 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Başka bir deyişle öğretmenlerin çoğu, programda amaçların konu alanının özelliğine göre dağılım gösterdiği görüşündedir.

Programdaki amaçların eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir nitelikte olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %14'ü 'kesinlikle katılıyorum' ve %79'u 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yalnızca %4,7'si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu, amaçların eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir nitelikte olduğu görüşündedir.

Programdaki amaçların ölçülebilir nitelikte olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %16,3'ü 'kesinlikle katılıyorum' ve %53,4'ü 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %16,3'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin %14'ü 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda, öğretmenlerin çoğu, amaçların ölçülebilir nitelikte olduğu görüşündedir.

Programdaki amaçların gerçek hayatla ilişkilendirilmesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %18,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %65,1'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edersek; öğretmenlerin çoğu, programın amaçlarının gerçek hayatla ilişkilendirildiği görüşündedir.

Programdaki amaçların bireyi hayata hazırlar nitelikte olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %11,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %72,2'si 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin onda birine yakını (%11,6) bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%4,6) 'katılmıyorum' ve 'kesinlikle

katılmıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin çoğu, programın amaçlarının bireyi hayata hazırlar nitelikte olduğu görüşündedir.

Programdaki amaçların öğrencilerin bulundukları sınıf seviyesine uygun olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %9,3’ü ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %48,9’u ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %39,5’i bu konuda kararsız kalmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) ‘kesinlikle katılmıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak; öğretmenlerin yarısından fazlası, programdaki amaçların öğrencilerin bulundukları sınıf seviyesine uygun olduğu görüşündedir. Genel olarak ifade edilirse öğretmenlerin “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nın Amaçlarına İlişkin Görüşleri olumlu yöndedir.

“Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nı uygulayan 3. ve 4. sınıf öğretmenlerinin ankette yer alan maddelere ilave olarak konuyla ilgili söylemek istediklerini belirtmeleri için anketten sonra yer alan görüş formunda belirttikleri görüşler analiz edildiğinde şunlar söylenebilir:

Öğretmenlere yöneltilen yukarıda yer alan anket maddeleri dışında “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının amaçlar boyutuna ilişkin belirtmek istediğiniz görüşleriniz varsa nelerdir ?” sorusuna ilişkin bulgular en yüksek frekanstan en düşüğe doğru sıralanarak Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Amaçlarına İlişkin İfade Ettikleri Görüşler

Boyut	Alt Boyutlar	f	Örnekler
Amaçlar	<i>Olumlu Yöndeki Görüşler</i>		
	Amaçların:		
	Sınıf seviyesine uygun olması	63	- Ö7: Amaçlar öğrencilerin sınıf seviyesine uygundur. - Ö9: Öykü tabanlı model kullanıldığı için amaçlar öğrencilerin sınıf seviyesine uygundur. - Ö10: Amaçlar genel anlamda öğrencilerin sınıf seviyesine uygundur.
	Eğitim yoluyla gerçekleştirilmesi	50	- Ö29: Amaçlar gerçek hayatla ilişkilidir ve eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir niteliktedir.
	Refah düzeyi yüksek bir yaşam oluşturmadaki öneminin fark edilebilmesi	49	- Ö30: Vergi vermek toplumun ihtiyaçlarındandır. Öğrenciler belirlenen amaçlar ile toplumun ihtiyaçlarının verilen vergiler ile karşılandığının farkına varmaktadırlar. - Ö39: Amaçlar doğrultusunda öğrenciler refah düzeyi yüksek bir yaşam oluşturmada vergi vermenin önemini kavramaktadırlar.
	Toplumun gereksinimlerine uygun olması	47	- Ö26: Vergi kavramı hayatımızla oldukça iç içe ve vergi verme vatandaşlık görevlerimizdendir. Konu ile ilgili amaçlar toplumun gereksinimlerine uygun ve gerçek hayatla iç içedir.
	Öğrencilere sorumluluk bilinci kazandırması	23	- Ö31: Belirlenen amaçlar doğrultusunda çocuklarda sorumluluk duygusu gelişebilir. - Ö34: Amaçlar doğrultusunda öğrenciler sorumluluk bilinci kazanmaktadırlar. - Ö37: Belirtilen amaçlar doğrultusunda paranın sınırlı bir kaynak olduğu algısı vergi bilincini geliştirmenin yanı sıra öğrencilerde sorumluluk ve tutumlu olma bilincini de geliştirmektedir.
	<i>Eleştirel Yöndeki Görüşler</i>		
	Amaçların:		
	Her öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyinin aynı olmaması	13	- Ö24: Her öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi aynı olmadığı için amaçların her öğrenci için gerçekleştirilebilir nitelikte olduğunu düşünmüyorum.
	Dezavantajlı öğrenciler için soyut kalması	8	- Ö15: Amaçlar genel anlamda öğrencilerin sınıf seviyelerine uygundur fakat bazı öğrenciler için (kaynaştırma öğrencileri, öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler, dil problemi yaşayan öğrenciler vb.) amaçlar soyut kalmaktadır.
	Bilgi düzeyinde kalması	7	- Ö44: Amaçlar uygulamaya dönük değildir. Bilgi düzeyi ile sınırlı kalmaktadır.
	4. sınıf düzeyine uygun olması	5	- Ö23: Amaçların 4. sınıf seviyesindeki öğrenciler için daha uygun olduğunu düşünüyorum.

Her ne kadar öğretmen görüşleri anket maddeleriyle yoklanmaya çalışılsa da, öğretmenlerden konuya ilişkin başka görüşleri sorulduğunda, anket maddelerine benzer ifadeleri tekrar ifade ettikleri görülmektedir. Anket maddelerinden farklı olarak amaçlara ilişkin görüşlerde; belirtilen amaçlarla öğrencilerin, ödenen vergilerin toplumun ihtiyaçlarını sağlama ve refah düzeyi yüksek bir yaşam oluşturmadaki önemini fark edebilecekleri, amaçların toplumun ihtiyaçlarına cevap verdiği, ancak bilgi düzeyi ile sınırlı kaldığı yönündedir. Ayrıca öğretmen görüşlerinde mevcut koşullarda amaçların ulaşılabilir olduğu ve çocuklarda sorumluluk duygusu geliştirdiği yönündedir.

4.3. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının İçerik Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın birinci alt probleminin “c” şıkında yer alan “Öğretmenlerin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının içerik boyutuna ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik maddelerle ilgili görüşler Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının İçerik Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Madde No:	Maddeler:	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
19	İçerik amaçları gerçekleştir niteliktedir.	16	18,6	62	72,1	6	7	2	2,3	0	0	86	100
20	İçerik öğrenciler için anlamlıdır.	12	14	58	67,4	14	16,3	2	2,3	0	0	86	100
21	İçerik öğrencilerin sınıf seviyesine uygundur.	16	18,6	50	58,2	18	20,9	2	2,3	0	0	86	100
22	İçerik disiplinlerarası ilişkilendirmeye (Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Matematik vb.) uygundur.	24	27,8	38	44,2	12	14	12	14	0	0	86	100
23	İçerik seçiminde öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri dikkate alınmıştır.	14	16,3	50	58,1	18	20,9	4	4,7	0	0	86	100

Öğretmen görüşleri ankette belirtilen sıra ile “kesinlikle katılıyorum”dan “kesinlikle katılmıyorum”a doğru bir sıra ile ele alındığında şöyle söylenebilir:

Programın içeriğine ilişkin öğretmen görüşlerinin ifade edildiği Tablo 9'a göre; öğretmenlerin %18,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %72,1'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %7'si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin çoğu, içeriğin amaçları gerçekleştirir nitelikte olduğu görüşündedir.

Programın içeriğinin öğrenciler için anlamlı olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %14'ü 'kesinlikle katılıyorum' ve %67,4'ü 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %16,3'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir deyişle öğretmenlerin çoğu, içeriğin öğrenciler için anlamlı olduğu görüşündedir.

Programın içeriğinin öğrencilerin sınıf seviyesine uygun olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerinin %18,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %58,2'si 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %20,9'u bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu, içeriğin öğrencilerin sınıf seviyesine uygun olduğu görüşündedir.

Program içeriğinin disiplinlerarası ilişkilendirmeye (Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Matematik vb.) uygun olup olmamasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %27,8'i 'kesinlikle katılıyorum' ve %44,2'si 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin %14'ü 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda, öğretmenlerin çoğu programda, verilen içeriğin disiplinlerarası ilişkilendirmeye (Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Matematik vb.) uygun olduğu görüşündedir.

Programda içerik seçiminde öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin dikkate alınmasına ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenlerin %16,3'ü 'kesinlikle katılıyorum' ve %58,1'i 'katılıyorum' görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %20,9'u bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%4,7) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edersek; öğretmenlerin çoğu, içerik seçiminde öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin dikkate alındığı görüşündedir. Genel olarak ifade edilirse öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının İçeriğine İlişkin Görüşleri olumlu yöndedir.

“Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nı uygulayan 3. ve 4. sınıf öğretmenlerinin ankette yer alan maddelere ilave olarak konuyla ilgili söylemek istediklerini belirtmeleri için anketten sonra yer alan görüş formunda belirttikleri görüşler analiz edildiğinde şunlar söylenebilir:

Öğretmenlere yöneltilen yukarıda yer alan anket maddeleri dışında “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının içerik boyutuna ilişkin belirtmek istediğiniz görüşleriniz varsa nelerdir ?” sorusuna ilişkin bulgular en yüksek frekanstan en düşüğe doğru sıralanarak Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının İçerik Boyutuna İlişkin İfade Ettikleri Görüşler

Boyut	Alt Boyutlar	f	Örnekler
İçerik	<i>Olumlu Yöndeki Görüşler</i>		
	İçeriğin:		
	Amaçlara uygun olması	55	- Ö36: Kapsamda yedi kapı olarak adlandırılan model kullanılarak çizgi anlatımlar ile vergi bilincinin öneminin vurgulanması amaçlar için uygundur.
	Günlük yaşamla ilişkili olması	47	- Ö35: İçerikte yer alan vergi vermenin önemi konusu günlük yaşantımızda sıklıkla karşılaştığımız bir konudur.
	Açık ve anlaşılır nitelikte olması	34	- Ö56: İçerik sade ve anlaşılabilir düzeydedir.
	<i>Eleştirel Yöndeki Görüşler</i>		
	İçeriğin:		
	Farklı etkinliklerle zenginleştirilmemesi	47	- Ö23: İçerik uygulamaya dönük farklı etkinliklerle zenginleştirilebilirdi. - Ö35: Vergi bilincinin sınıflarda yani pratikte görülmesi için çalışmalar gerekmektedir. - Ö44: İçerikte sadece videoların olmasını yeterli bulmuyorum. - Ö52: İçerik somut örneklerle zenginleştirilmelidir.
	Disiplinlerarası geçiş sağlanmaması	38	- Ö27: Diğer derslerle ilişki kurulabilir. Türkçe dersine vergi konusu ile ilgili bir metin konulabilir ya da Matematik dersinde vergi konusu ile ilgili problemler çözülebilir. - Ö45: Vergi bilinci, diğer derslerle ilişkilendirilmesi sağlanabilecek bir konu olmasına rağmen diğer derslerle yeterince ilişkilendirilme yapılmadığını düşünüyorum. - Ö54: Disiplinlerarası ilişkilendirmeler ile konunun pekiştirilmesinin öğrenciler için yararlı olabileceğini düşünüyorum.
	Öğrenciler için soyut kalması	26	- Ö14: İçerik bazı öğrenciler için soyut kalmaktadır.

Öğretmenlerin konuya ilişkin görüşleri sorulduğunda, ankette yer alan maddelere benzer olarak içeriğin amaçlara uygun olduğunu, günlük yaşamla ilişkili olduğunu, açık ve anlaşılır nitelikte olduğunu belirtmişlerdir. Anket maddelerinden farklı olarak içeriğe ilişkin görüşler; hikayelerle ve videolarla sınırlı kaldığı, farklı ve uygulamaya dönük etkinliklerle zenginleştirilmesi gerektiği yönündedir. Ayrıca öğretmenler ankette her ne kadar içeriğin disiplinlerarası ilişkilendirmeye uygun olduğu görüşüne katılsalar da, görüşleri sorulduğunda konu ile ilgili disiplinlerarası geçiş sağlanmadığı şeklinde görüş belirtmişlerdir.

4.4. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Eğitim Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın birinci alt probleminin “d” şikkında yer alan “Öğretmenlerin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının eğitim durumlarına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik maddelerle ilgili görüşler Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Eğitim Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Madde No:	Maddeler:	Kesinlikle katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
24	Programın kullanma kılavuzu öğretmenler için yol göstericidir.	28	32,5	52	60,5	6	7	0	0	0	0	86	100
25	Etkinlikler amaçlara uygundur.	18	20,9	54	62,8	12	14	2	2,3	0	0	86	100
26	Etkinlikler içeriğe uygundur.	30	34,9	54	62,8	2	2,3	0	0	0	0	86	100
27	Etkinlikler öğrencilerin sınıf seviyesine uygundur.	24	27,9	54	62,8	8	9,3	0	0	0	0	86	100
28	Önerilen öğretim senaryoları amaçları gerçekleştirir niteliktedir.	14	16,3	62	72,1	10	11,6	0	0	0	0	86	100
29	Önerilen öğretim senaryoları içerikle ilişkilidir.	20	23,3	60	69,7	6	7	0	0	0	0	86	100
30	Önerilen öğretim senaryoları anlamlıdır.	24	27,9	50	58,1	12	14	0	0	0	0	86	100
31	Öğretim materyalleri (animasyonlar, resimler ve afişler vb.) amaçları gerçekleştirir niteliktedir.	26	30,2	48	55,8	8	9,3	4	4,7	0	0	86	100

Tablo 11 (devam)

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Eğitim Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Madde No:	Maddeler:	Kesinlikle katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
32	Görsel içerikli materyaller yararlıdır.	26	30,2	48	55,9	8	9,3	2	2,3	2	2,3	86	100
33	Öğretim materyallerinin tasarımı ve geliştirilme sürecine ilişkin açıklamalar yeterlidir.	16	18,5	52	60,5	14	16,3	4	4,7	0	0	86	100
34	Öğretim senaryoları (Keloğlan'ın Kumbarası vb.) öğrencilerin dikkatini çekecek niteliktedir.	26	30,2	52	60,5	8	9,3	0	0	0	0	86	100
35	Öğretim senaryolarında yer alan karakterlerin anlatımları öğrencilerin sınıf seviyesine uygundur.	18	20,9	56	65,1	12	14	0	0	0	0	86	100
36	Etkinlikler öğrencilerin konu üzerine düşüncelerini sağlayıcı niteliktedir.	14	16,3	64	74,4	8	9,3	0	0	0	0	86	100
37	Süreçte kullanılmak üzere önerilen "Yedi Kapı" isimli eğitim modeli uygulanabilir niteliktedir.	30	34,9	50	58,1	4	4,7	2	2,3	0	0	86	100
38	Etkinliklerde kullanılması önerilen "Yedi Kapı" eğitim modeli amaçları gerçekleştirmede elverişlidir.	16	18,6	62	72,1	6	7	2	2,3	0	0	86	100
39	"Yedi Kapı" eğitim modelinde kapıların temsil ettiği (bilme, isteme, beceriler, iyimserlik, donanım, uyarılma, pekiştirme) kavramlar somut örneklerle açıklanmıştır.	32	37,2	40	46,5	14	16,3	0	0	0	0	86	100
40	Her kapı ile ilgili verilen bilgi notu, özet, sorular ve açıklamalar yol göstericidir.	26	30,2	54	62,8	6	7	0	0	0	0	86	100
41	"Yedi Kapı" eğitim modeli için belirlenen "Kapı Aralayıcı Yedi Soru" öğrencilere rehberlik edici niteliktedir.	22	25,6	60	69,8	2	2,3	0	0	2	2,3	86	100
42	Öğretim senaryolarının (sunum, animasyon, öykü vb.) derste öğretmenler tarafından nasıl kullanılacağına yönelik açıklamalar yol göstericidir.	12	14	68	79	4	4,7	2	2,3	0	0	86	100
43	Öğretim senaryoları öğrenci merkezlidir.	28	32,6	46	53,5	10	11,6	2	2,3	0	0	86	100
44	Sunulan alternatif etkinlikler yararlıdır.	24	27,9	38	44,2	12	14	10	11,6	2	2,3	86	100
45	Önerilen öğretim materyalleri ulaşılabilir niteliktedir.	12	14	44	51,1	18	20,9	8	9,3	4	4,7	86	100
46	Programda yer alan etkinlikler öğrencilerin vergi bilinci ile ilgili edindikleri bilgileri uygulamaya yöneliktir.	16	18,6	52	60,4	12	14	4	4,7	2	2,3	86	100

Öğretmen görüşleri ankette belirtilen sıra ile “kesinlikle katılıyorum”dan “kesinlikle katılmıyorum”a doğru bir sıra ile ele alındığında şöyle söylenebilir:

Programın eğitim durumlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin ifade edildiği Tablo 11’e göre öğretmenlerin %32,5’i ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %60,5’i ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %7’si bu konuda kararsız kalmıştır. Bu doğrultuda, öğretmenlerin çoğu, programın kullanma kılavuzunun öğretmenler için yol gösterici olduğu görüşündedir.

Programdaki etkinliklerin amaçlara uygun olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %20,9’u ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %62,8’i ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14’ü bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) ‘katılmıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak; öğretmenlerin çoğu, etkinliklerin amaçlara uygun olduğu görüşündedir.

Programdaki etkinliklerin içeriğe uygun olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %34,9’u ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %62,8’i ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %2,3’ü bu konuda kararsız kalmıştır. Bu bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin tamamına yakını, etkinliklerin içeriğe uygun olduğu görüşündedir.

Programdaki etkinliklerin öğrencilerin sınıf seviyesine uygun olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %27,9’u ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %62,8’i ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin onda birine yakını (%9,3) bu konuda kararsız kalmıştır. Başka bir deyişle öğretmenlerin çoğu, etkinliklerin öğrencilerin sınıf seviyesine uygun olduğu görüşündedir.

Programda önerilen öğretim senaryolarının amaçları gerçekleştirir nitelikte olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %16,3’ü ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %72,1’i ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin onda birine yakını (%11,6) bu konuda kararsız kalmaktadır. Öğretmenlerin çoğu, öğretim senaryolarının amaçları gerçekleştirir nitelikte olduğu görüşündedir.

Programda önerilen öğretim senaryolarının içerikle ilişkili olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %23,3’ü ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %69,7’si ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %7’si bu konuda kararsız kalmıştır. Bu durumda, öğretmenlerin tamamına yakını, önerilen öğretim senaryolarının içerikle ilişkili olduğu görüşündedir.

Programda önerilen öğretim senaryolarının anlamlı olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %27,9'u 'kesinlikle katılıyorum' ve %58,1'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Başka bir şekilde ifade edersek; öğretmenlerin çoğu, önerilen öğretim senaryolarının anlamlı olduğu görüşündedir.

Programda, öğretim materyallerinin (animasyonlar, resimler ve afişler vb.) amaçları gerçekleştirir nitelikte olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %30,2'si 'kesinlikle katılıyorum' ve %55,8'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin onda birine yakını (%9,3) bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%4,7) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin çoğu, öğretim materyallerinin (animasyonlar, resimler ve afişler vb.) amaçları gerçekleştirir nitelikte olduğu görüşündedir.

Programda görsel içerikli materyallerin yararlı olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %30,2'si 'kesinlikle katılıyorum' ve %55,9'u 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin onda birine yakını (%9,3) bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%4,6) 'katılmıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak; öğretmenlerin çoğu, görsel içerikli materyallerin yararlı olduğu görüşündedir.

Programın öğretim materyallerinin tasarımı ve geliştirilme sürecine ilişkin açıklamaların yeterli olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %18,5'i 'kesinlikle katılıyorum' ve %60,5'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %16,3'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%4,7) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin çoğu, öğretim materyallerinin tasarımı ve geliştirilme sürecine ilişkin açıklamaların yeterli olduğu görüşündedir.

Programın, öğretim senaryolarının (Keloğlan'ın Kumbarası vb.) öğrencilerin dikkatini çekecek nitelikte olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %30,2'si 'kesinlikle katılıyorum' ve %60,5'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin onda birine yakını (%9,3) bu konuda kararsız kalmıştır. Başka bir deyişle öğretmenlerin tamamına yakını, öğretim senaryolarının (Keloğlan'ın Kumbarası vb.) öğrencilerin dikkatini çekecek nitelikte olduğu görüşündedir.

Programın öğretim senaryolarında yer alan karakterlerin anlatımlarının öğrencilerin sınıf seviyesine uygun olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %20,9'u 'kesinlikle katılıyorum' ve %65,1'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Öğretmenlerin çoğu, öğretim senaryolarındaki karakterlerin anlatımlarının öğrencilerin sınıf seviyesine uygun olduğu görüşündedir.

Programdaki etkinliklerin öğrencilerin konu üzerine düşünmelerini sağlayıcı nitelikte sunulmasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %16,3'ü 'kesinlikle katılıyorum' ve %74,4'ü 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin onda birine yakını (%9,3) bu konuda kararsız kalmıştır. Bu durumda, öğretmenlerin çoğu, etkinliklerin öğrencilerin konu üzerine düşünmelerini sağlayıcı nitelikte sunulduğu görüşündedir.

Programda, süreçte kullanılmak üzere önerilen 'Yedi Kapı' isimli eğitim modelinin uygulanabilir nitelikte olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %34,9'u 'kesinlikle katılıyorum' ve %58,1'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %4,7'si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edersek; öğretmenlerin tamamına yakını süreçte kullanılmak üzere önerilen 'Yedi Kapı' isimli eğitim modelinin uygulanabilir nitelikte olduğu görüşündedir.

Programdaki etkinliklerde kullanılması önerilen 'Yedi Kapı' eğitim modelinin amaçları gerçekleştirmede elverişli olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %18,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %72,1'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %7'si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin tamamına yakını, etkinliklerde kullanılması önerilen 'Yedi Kapı' eğitim modelinin amaçları gerçekleştirmede elverişli olduğu görüşündedir.

Programın, 'Yedi Kapı' eğitim modelinde kapıların temsil ettiği (bilme, isteme, beceriler, iyimserlik, donanım, uyarılma, pekiştirme) kavramların somut örneklerle açıklanmasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %37,2'si 'kesinlikle katılıyorum' ve %46,5'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %16,3'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Başka bir şekilde ifade edecek olursak; öğretmenlerin çoğu, 'Yedi Kapı' eğitim modelinde kapıların temsil ettiği kavramların somut örneklerle açıklandığı görüşündedir.

Programda, her kapı ile ilgili verilen bilgi notu, özet, sorular ve açıklamaların yol gösterici olup olmamasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %30,2'si 'kesinlikle katılıyorum' ve %62,8'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %7'si bu konuda kararsız kalmıştır. Bu bulgular doğrultusunda, öğretmen tamamına yakını, her kapı ile ilgili verilen bilgi notu, özet, sorular ve açıklamaların yol gösterici olduğu görüşündedir.

Programda, 'Yedi Kapı' eğitim modeli için belirlenen 'Kapı Aralayıcı Yedi Soru'nun öğrencilere rehberlik edici nitelikte olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %25,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %69,8'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %2,3'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir deyişle öğretmenlerin tamamına yakını, 'Yedi Kapı' eğitim modeli için belirlenen 'Kapı Aralayıcı Yedi Soru'nun öğrencilere rehberlik edici nitelikte olduğu görüşündedir.

Programdaki öğretim senaryolarının (sunum, animasyon, öykü vb.) derste öğretmenler tarafından nasıl kullanılacağına yönelik açıklamaların yol gösterici olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %14'ü 'kesinlikle katılıyorum' ve %79'u 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %4,7'si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin tamamına yakını, öğretim senaryolarının (sunum, animasyon, öykü vb.) derste öğretmenler tarafından nasıl kullanılacağına yönelik açıklamaların yol gösterici olduğu görüşündedir.

Programın öğretim senaryolarının öğrenci merkezli olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %32,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %53,5'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin onda birine yakını (%11,6) bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda, öğretmenlerin çoğu, öğretim senaryolarının öğrenci merkezli olduğu görüşündedir.

Programda sunulan alternatif etkinliklerin yararlı olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %27,9'u 'kesinlikle katılıyorum' ve %44,2'si 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14'ü bu konuda kararsız kalmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin %13,9'u katılmıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edersek; öğretmenlerin çoğu, sunulan alternatif etkinliklerin yararlı olduğu görüşündedir.

Programda önerilen öğretim materyallerinin ulaşılabilir nitelikte olup olmadığına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %14'ü 'kesinlikle katılıyorum' ve %51,1'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %20,9'u bu konuda kararsız kalmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin %14'ü 'katılmıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin yarısından fazlası, programda önerilen materyallerin ulaşılabilir nitelikte olduğu görüşündedir.

Programda yer alan etkinliklerin öğrencilerin vergi bilinci ile ilgili edindikleri bilgileri uygulamaya yönelik olup olmamasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %18,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %60,4'ü 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin %7'si de 'katılmıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak; öğretmenlerin çoğu, programda yer alan etkinliklerin öğrencilerin vergi bilinci ile ilgili edindikleri bilgileri uygulamaya yönelik olduğu görüşündedir. Genel olarak ifade edilirse öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Eğitim Durumlarına İlişkin Görüşleri olumlu yöndedir.

“Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nı uygulayan 3. ve 4. sınıf öğretmenlerinin ankette yer alan maddelere ilave olarak konuyla ilgili söylemek istediklerini belirtmeleri için anketten sonra yer alan görüş formunda belirttikleri görüşler analiz edildiğinde şunlar söylenebilir:

Öğretmenlere yöneltilen yukarıda yer alan anket maddeleri dışında “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının eğitim durumları boyutuna ilişkin belirtmek istediğiniz görüşleriniz varsa nelerdir?” sorusuna ilişkin bulgular en yüksek frekanstan en düşüğe doğru sıralanarak Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Eğitim Durumlarına İlişkin İfade Ettikleri Görüşler

Boyut	Alt Boyutlar	f	Örnekler
Eğitim Durumları	<i>Olumlu Yöndeki Görüşler</i>		
	Etkinliklerin:		
	Dikkat çekici nitelikte olması	54	- Ö28: Etkinlikler çocukların birçok duyu organını harekete geçirerek çoklu zeka kuramı dikkate alınarak hazırlanmıştır. Öğrenme öğretme sürecinde bunlar dikkate alındığı için etkinlikler vergi bilinci geliştirmek için öğrenciye katkı sağlamaktadır. - Ö46: Videolardaki çizgi anlatımları hikaye tamamlama, soru sorma gibi etkinliklerle bütünleştirerek kullanıyorum. Bu da hem öğrencilerimin dikkatini çekiyor hem de tahmin yürütme, yorumlama, düşünme becerilerini geliştiriyor.
	Kolay uygulanabilir nitelikte olması	51	- Ö19: Etkinlikler düşündürücü ve kolay uygulanabilir niteliktedir. - Ö40: Programda önerilen etkinlikler öğretmenler için uygulaması kolay, pratik etkinliklerdir.
	Düşünmeye sevk edici olması	51	- Ö23: Videolar öğrencileri düşünmeye ve anlamaya sevk etmektedir.
	Alternatif etkinliklerle desteklenmesi	43	- Ö7: Alternatif etkinlikler sunulmasını yararlı buluyorum. - Ö28: Vergi konusu ile ilgili bulmaca, şarkı, eşleştirme gibi alternatif etkinlikler öğrencilerimin konuyu pekiştirerek anlamasını kolaylaştırmaktadır.
	<i>Eleştirel Yöndeki Görüşler</i>		
	Etkinliklerin:		
	Uygulanmasında sorunlar yaşanması	40	- Ö35: Daha fazla etkinlik sunularak her çocuğun kavrayabileceği şekilde verilebilir. - Ö43: Sadece video ve sunu etkinliklerini yeterli bulmuyorum. - Ö58: Dijital ortam dışında da uygulanabilir etkinlikler sunulmalıdır çünkü; her yerde internet erişimi sağlanamamaktadır.

Öğretmenlerin konuya ilişkin görüşleri sorulduğunda, ankette yer alan maddelere benzer olarak etkinliklerin dikkat çekici, kolay uygulanabilir ve düşünmeye sevk edici etkinlikler olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca alternatif etkinlikleri yararlı bulmuşlardır. Anket maddelerinden farklı olarak eğitim durumlarına ilişkin görüşler; daha fazla etkinlik örneklerinin programda yer alması gerektiği yönündedir. Dijital ortam dışında da faydalanılabilecek etkinlik örneklerinin olması gerektiği şeklinde görüş belirtmişlerdir.

4.5. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın birinci alt probleminin “e” şıkında yer alan “Öğretmenlerin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının ölçme ve değerlendirme durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik maddelerle ilgili görüşler Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna İlişkin Öğretmen Görüşleri

Madde No:	Maddeler:	Kesinlikle katılıyor		Katılıyor		Kararsızım		Katılmıyorum		Kesinlikle katılmıyorum		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
47	Ölçme değerlendirme ile ilgili açıklamalar yeterlidir.	34	39,5	44	51,2	6	7	2	2,3	0	0	86	100
48	‘Ölçme ve değerlendirme’ başlığı altındaki sorular amaçların değerlendirilmesi için yol göstericidir.	28	32,6	50	58,1	6	7	2	2,3	0	0	86	100
49	Sorular amaçları ölçer niteliktedir.	18	20,9	38	44,2	8	9,3	18	20,9	4	4,7	86	100
50	Öğrencilerin vergi bilinci farkındalığının gelişip gelişmediğinin izlenmesi örneklerle gösterilmiştir.	20	23,3	52	60,4	6	7	8	9,3	0	0	86	100
51	Düzenleme ve izlemeyi amaçlayan ölçme araçlarına yer verilmiştir.	12	14	52	60,4	8	9,3	10	11,6	4	4,7	86	100
52	Tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yaklaşımları sunulmuştur.	14	16,3	46	53,5	14	16,3	10	11,6	2	2,3	86	100
53	Programda duyuşsal alanın (vergi bilinci konusunda ilgi, tutum ve güdülenmişlik) ölçülmesi açıklanmıştır.	0	0	8	9,3	8	9,3	52	60,5	18	20,9	86	100
54	Süreç sonunda amaçlar doğrultusunda öğrenciler vergi bilinci edinmede toplumun gerektirdiği istendik davranış örüntülerini kazanmaktadır.	12	14	68	79	4	4,7	0	0	2	2,3	86	100
55	Süreç sonunda amaçlar doğrultusunda, öğrenciler vergi bilinci geliştirmektedirler.	12	14	60	69,7	12	14	2	2,3	0	0	86	100
56	Süreç sonunda amaçlar doğrultusunda öğrencilerde vergi ödemenin bir sorumluluk olduğu algısı oluşmaktadır.	22	25,6	58	67,4	4	4,7	2	2,3	0	0	86	100

Öğretmen görüşleri ankette belirtilen sıra ile “kesinlikle katılıyorum”dan “kesinlikle katılmıyorum”a doğru bir sıra ile ele alındığında şöyle söylenebilir:

Programın ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin öğretmen görüşlerinin ifade edildiği Tablo 13’e göre; öğretmenlerin %39,5’i ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %51,2’si ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %7’si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) ‘katılmıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin tamamına yakını, ölçme değerlendirme ile ilgili açıklamaların yeterli olduğu görüşündedirler.

Programın ‘ölçme ve değerlendirme’ başlığı altında belirlenen soruların amaçların değerlendirilmesi için yol gösterici nitelikte olup olmamasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %32,6’sı ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %58,1’i ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %7’si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) ‘katılmıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir deyişle öğretmenlerin tamamına yakını, ölçme ve değerlendirme başlığı altında belirlenen soruların amaçların değerlendirilmesi için yol gösterici nitelikte olduğu görüşündedir.

Programda soruların amaçları ölçer nitelikte olup olmamasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %20,9’u ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %44,2’si ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yalnızca onda birine yakını (%9,3) bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin %25,6’sı ‘katılmıyorum’ ve ‘kesinlikle katılmıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin yarısından fazlası, soruların amaçları ölçer nitelikte olduğu görüşündedir.

Programda, öğrencilerin vergi bilinci farkındalığının gelişip gelişmediğinin izlenmesinin örneklerle gösterilmesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %23,3’ü ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %60,4’ü ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %7’si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin onda biri de (%9,3) ‘katılmıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu durumda, öğretmenlerin çoğu. öğrencilerin vergi bilinci farkındalığının gelişip gelişmediğinin izlenmesinin örneklerle gösterildiği görüşündedir.

Programda, düzey belirleme ve izlemeyi amaçlayan ölçme araçlarına yer verilmesine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %14’ü ‘kesinlikle katılıyorum’ ve %60,4’ü ‘katılıyorum’ yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin onda birine yakını (%9,3) bu konuda kararsız kalmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin %16,3’ü ‘katılmıyorum’ ve ‘kesinlikle

katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edersek; öğretmenlerin çoğu, düzey belirleme ve izlemeyi amaçlayan ölçme araçlarına yer verildiği görüşündedir.

Programda, tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının sunulmasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %16,3'ü 'kesinlikle katılıyorum' ve %53,5'i 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %16,3'ü bu konuda kararsız kalmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin %13,9'u 'katılmıyorum' ve 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin yarısından fazlası, programda tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yaklaşımlarının sunulduğu görüşündedir.

Programda duyuşsal alanın (vergi bilinci konusunda ilgi, tutum ve güdülenmişlik) ölçülmesinin açıklanmasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %9,3'ü 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %9,3'ü bu konuda kararsız kalmaktadır. Ayrıca öğretmenlerin %60,5'i 'katılmıyorum' ve %20,9'u 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir şekilde ifade edecek olursak; öğretmenlerin çoğu, programda duyuşsal alanın ölçülmesinin açıklanmadığı görüşündedir.

Programda, süreç sonunda amaçlar doğrultusunda öğrenciler vergi bilinci edinmede toplumun gerektirdiği istendik davranış örüntülerini kazanmakta olup olmamasına ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %14'ü 'kesinlikle katılıyorum' ve %79'u 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %4,7'si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'kesinlikle katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin çoğu, süreç sonunda amaçlar doğrultusunda öğrenciler vergi bilinci edinmede toplumun gerektirdiği istendik davranış örüntülerini kazanmakta olduğu görüşündedir.

Programda, süreç sonunda amaçlar doğrultusunda, öğrencilerin vergi bilinci geliştirebileceklerine ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin %14'ü 'kesinlikle katılıyorum' ve %69,7'si 'katılıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %14'ü bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3)'ü 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Başka bir deyişle öğretmenlerin çoğu, süreç sonunda amaçlar doğrultusunda, öğrencilerin vergi bilinci geliştirebilecekleri görüşündedir.

Programda, süreç sonunda amaçlar doğrultusunda öğrencilerde vergi ödemenin bir sorumluluk olduğu algısı oluştuğuna ilişkin bulgular incelendiğinde, öğretmenlerin

%25,6'sı 'kesinlikle katılıyorum' ve %67,4'ü 'katılıyorum' görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %4,7'si bu konuda kararsız kalmıştır. Ayrıca öğretmenlerin çok azı da (%2,3) 'katılmıyorum' yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğu, süreç sonunda amaçlar doğrultusunda öğrencilerde vergi ödemenin bir sorumluluk olduğu algısı oluştuğu görüşündedir. Genel olarak ifade edilirse öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna İlişkin Görüşleri olumlu yöndedir.

“Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nı uygulayan 3. ve 4. sınıf öğretmenlerinin ankette yer alan maddelere ilave olarak konuyla ilgili söylemek istediklerini belirtmeleri için anketten sonra yer alan görüş formunda belirttikleri görüşler analiz edildiğinde şunlar söylenebilir:

Öğretmenlere yöneltilen yukarıda yer alan anket maddeleri dışında “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin belirtmek istediğiniz görüşleriniz varsa nelerdir ?” sorusuna ilişkin bulgular en yüksek frekanstan en düşüğe doğru sıralanarak Tablo 14’de sunulmuştur.

Tablo 14

Öğretmenlerin Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Ölçme ve Değerlendirme Boyutuna İlişkin İfade Ettikleri Görüşler

Boyut	Alt Boyutlar	f	Örnekler
Ölçme ve Değerlendirme	<i>Olumlu Yöndeki Görüşler</i>		
	Değerlendirme sorularının açık ve anlaşılır olması	18	- Ö47: Değerlendirme soruları açıkça belirtilmiştir. - Ö49: Sorular açık ve anlaşılırdır.
	<i>Eleştirel Yöndeki Görüşler</i>		
	Ölçme ve değerlendirme bölümünün zayıf kalması	51	- Ö9: Programın bu bölümü basit düzeyde kalmaktadır. - Ö31: Değerlendirme kısmını eksik buluyorum.
	Soruların programın değerlendirilmesi için yeterli olmaması	49	- Ö15: Sadece soru-cevap etkinliğini yeterli bulmuyorum. - Ö24: Sorularla yaptığım değerlendirmede yeterli dönüt alamıyorum.
	Programın farklı ölçme araçlarına yer vermemesi	36	- Ö21: Programın değerlendirme kısmında sadece videolarla ilgili sorular bulunmaktadır. Ben videolara ulaşmakta zorluk çektiğim için farklı değerlendirme etkinliklerinde bulunuyorum. - Ö33: Sorular dışında beyin fırtınası, kart oyunu ve testlerden yararlanıyorum. - Ö39: Farklı olarak afiş oluşturma ve drama gibi etkinliklerden yararlanıyorum.

Öğretmenlerin konuya ilişkin görüşleri sorulduğunda, ankette yer alan maddelerden farklı görüş belirtmişlerdir. Anket maddelerinden farklı olarak ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşler; programın bu bölümünün eksik ve basit düzeyde kaldığı, bu bölümde belirtilen soruların yeterli olmadığı, alternatif ölçme ve değerlendirme etkinlikleri sunulması gerektiği yönündedir. Bunlara ilave olarak; beyin fırtınası, kart oyunu, test, afiş oluşturma, drama, 5N1K çalışmaları, konu ile ilgili kompozisyon ve şiir yazdırma, resim yaptırma vb. farklı ölçme ve değerlendirme etkinliklerinden yararlandıklarını belirtmişlerdir.

4.6. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Eğitimde Yer Almasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın ikinci alt probleminin “a” şıkında yer alan “Öğretmenlerin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının eğitimde yer almasına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna yönelik 25 öğretmen görüş belirtmiştir.

Öğretmen görüşleri incelendiğinde; programın uygulanmasının olumlu olduğu yönündeki düşüncelerin yanı sıra uygulamaya yönelik eleştiriler de mevcuttur. Bu görüşler, ele alınan başlıklar altında Tablo 15’de sunulmuştur.

Tablo 15

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Eğitimde Yer Almasına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Boyut	Alt Boyutlar	f	Örnekler
Programın Eğitimde Yer Alması	Programın uygulanmasının yararlı olması	13	- Ö25: Programı toplum için faydalı buluyorum ve yaygınlaştırılması gerektiğini düşünüyorum.
	Yapılan çalışmaların tanıtılması	6	- Ö17: MEB her yıl öğretmenlerden vergi konusuyla ilgili yaptıkları etkinlik dosyalarını istemektedir. Bu nedenle okullarda konu ile ilgili sunumlar yapılabilir. - Ö39: Programla ilgili öğretmenlere bilgilendirmeler yapılabilir.
	Programın uygulanmasında okulların/çocukların sahip olduğu imkanlar	6	- Ö9: Programı öğrencilere aktarabilmek için okulumuz ve birçok okul teknolojik altyapıya sahip değildir. Bu şartlarda yaşayan çocukların gelişmiş bölgelerdeki çocuklarla eşit imkanlara kavuşturulmadığı müddetçe bu bilinci kazanamayacakları kanısındayım. Her bölgemizde her çocuğumuz eşit şartlarda eşit hizmet imkanlarından yararlanırsa program daha hızlı amacına ulaşacaktır.

4.7. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Uygulanma Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın ikinci alt probleminin “b” şıkında yer alan “Öğretmenlerin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının uygulanma sürecinde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” sorusuna yönelik 21 öğretmen görüş belirtmiştir.

Öğretmen görüşleri incelendiğinde; programın uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin; sorun yaşamadıklarını belirten öğretmenlerin yanı sıra bazı sorunlar yaşadıklarını belirten öğretmenler de vardır. Bu görüşler, ele alınan başlıklar altında Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Uygulanma Sürecinde Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Öğretmen Görüşleri

Boyut	Alt Boyutlar	f	Örnekler
Süreçte Karşılaşılan Sorunlar			
	Her okulda teknik altyapının yeterli olmaması	10	- Ö8: Sınıfımın çok kalabalık olması, materyal ve akıllı tahta olmaması nedeniyle teknik sıkıntılar yaşadım. - Ö31: Okulumda projeksiyon, akıllı tahta bulunmadığı için program için hazırlanan videolardan yararlanamıyorum.
	Vergi kavramının öğrenciler için soyut kalması	6	- Ö19: Vergi kavramı soyut kaldığı için öğrenciler anlayamıyor. - Ö34: Programda sunulan etkinlikler öğrenciler için soyut ve bilgi düzeyinde kalmaktadır.
	Etkinliklerin konunun anlaşılması için yeterli olmaması	5	- Ö52: Kendim farklı etkinliklerde bulunuyorum. Programdaki etkinlikler öğrencilerin anlaması için yeterli olmuyor. - Ö55: Programdaki etkinlikler güzel fakat öğrenciler sadece o etkinliklerle konuyu tam olarak kavrayamamaktadır. Konunun tam olarak anlaşılması için daha fazla ve çeşitli etkinliklere ihtiyaç duyulmaktadır.

4.8. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programının Uygulanması ve Geliştirilmesine Yönelik Önerilere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Araştırmanın ikinci alt probleminin “c” şıkında yer alan “Öğretmenlerin “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının uygulanmasına ve geliştirilmesine yönelik önerileri nelerdir ?” sorusuna yönelik 26 öğretmen görüş belirtmiştir.

Öğretmen görüşleri incelendiğinde; programın uygulanmasında ve geliştirilmesine yönelik önerilere ilişkin görüşler, ele alınan başlıklar altında Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Uygulanması ve Geliştirilmesine Yönelik Önerilere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Boyut	Alt Boyutlar	f	Örnekler
Sorunlara Yönelik Öneriler			
	Okullardaki teknik altyapının geliştirilmesi	13	- Ö8: Teknolojik ihtiyaçların giderilmesi gerektiğini düşünüyorum. - Ö31: Okullardaki teknolojik altyapı geliştirilip çağın gerekliliğine uygun hale getirilmelidir. - Ö42: Köy okullarına daha uygun alternatif bir program yapılabilir ya da köy okullarındaki teknik şartların düzeltilmesi için çalışabilir.
	Uygulamaya dönük alternatif etkinlikler hazırlanması	7	- Ö9: Köy okullarındaki öğretmenler için videolar dışında alternatif etkinlikler hazırlanabilir. Bu konuyla ilgili diğer derslerle bağlantı kurulabilir. Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilebilir. - Ö19: Daha uygulamaya dönük etkinlikler sunulabilir. - Ö46: Öğretmenlere somut etkinlikler sunulabilir. - Ö60: Öğrenciler için uygulanabilir etkinlikler hazırlanabilir. Konu ile ilgili panolar, afişler hazırlanabilir. - Ö63: Daha somut örneklerle daha hayatilik ilkesiyle yaşamdan örneklerle uygulanabilirliği artırılabilir.
	Disiplinlerarası ilişkilendirmeler yapılması	3	- Ö49: Bu konu diğer derslerle ilişkilendirilerek pekiştirilebilir. - Ö52: Disiplinlerarası ilişkilendirmeler yapılmalıdır.
	Programın tanıtımı için etkinlikler geliştirilmesi	3	- Ö44: Vergi konusunda öğretmenlere hizmet içi eğitimler hazırlanabilir. Böylece öğretmenlerin konuya hakim olmaları sağlanabilir bu da programın işlevini artırabilir. - Ö52: Okullarda konu ile ilgili sunumlar yapılabilir. - Ö54: Konu ile ilgili öğretmenlere bilgilendirme amaçlı seminerler verilebileceğini düşünüyorum.

4.9. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programına İlişkin Sorular Dışında Belirtilen Öğretmen Görüşleri

“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programına ilişkin sorulan sorular dışında görüş belirtmek istediğiniz konular varsa nelerdir ?” sorusuna yönelik 19 öğretmen görüşü belirtilmiştir.

Öğretmen görüşleri incelendiğinde; programa ilişkin sorulan sorular dışında belirtilen görüşler, ele alınan başlıklar altında Tablo 18’de sunulmuştur.

Tablo 18

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programına İlişkin Sorular Dışında Belirtilen Öğretmen Görüşleri

Boyut	Alt Boyutlar	f	Örnekler
Sorular Dışında Belirtilen Görüşler			
	Kampanyanın desteklenmesi ve yararlı görülmesi	15	- Ö4: Yararlı ve gerekli bir kampanya olduğunu düşünüyorum. - Ö5: Duyarlı ve sorumluluk sahibi vatandaşlar yetiştirmek için önemli bir kampanya olduğunu düşünüyorum. - Ö9: Vergi bilincini kazandırmak adına iyi bir çalışma. - Ö13: Ülkemizde vergi kaçırma genel bir sorun teşkil etmektedir. Vergi bilincinin ilkökul çağından itibaren çocuklara verilmesi ülkemizin geleceği adına önemlidir. Bu yüzden kampanyayı yararlı buluyorum. - Ö24: İlkokul öğrencilerinin vergi konusunda okulda edindikleri yaşantılar ayrı bir öneme sahip olduğu için kampanyayı destekliyor ve gerekli çalışmaları sınıfta yapmaya özen gösteriyorum. - Ö33: Ülkemizin gelişmesi adına iyi düşünülmüş bir kampanya..
	Programı uygularken herhangi bir sorun yaşamama	4	- Ö25: Programı uygularken sorun yaşamadım. - Ö41: Herhangi bir sorun yaşamadım. Özellikle öykü tabanlı model çocukların gelişimlerine katkı sağladı. Çizimler vergi bilincini somutlaştırdı.

Programın incelenmesinde öğretmen görüşlerinin alınması için yapılan çalışmanın nitel boyutunda anket, nicel boyutunda ise anketin sonuna eklenen açık uçlu sorular kullanılmıştır. Öğretmenler çalışmanın nitel ve nicel boyutunda benzer olarak; vergi kavramının soyut olması ve konunun anlaşılması için öğretmenlerin farklı etkinliklerde bulunması gerektiği, programın öğretmenlere tanıtılması için seminer, hizmet içi eğitim vb. etkinliklerde bulunulması gerektiği, konunun toplumun ihtiyaçlarına cevap verir nitelikte olduğu, daha fazla sayıda ve daha çeşitli etkinlikler olması gerektiği böylece teknik altyapısı yeterli olmayan okullar için de alternatif etkinlikler geliştirilebileceği, konunun anlaşılması ve pekiştirilmesi için disiplinlerarası ilişkilendirmelerin yararlı olduğu ve daha fazla yapılması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Çalışmanın nitel boyutunda nicel boyutundan farklı olarak; vergi bilincinin çocuklarda sorumluluk duygusu geliştirdiği,

programda uygulanan etkinlikler ile öğrencilerin yeni bilgiler edinme, edindikleri bilgileri yapılandırma, eleştirel düşünme becerilerinin geliştiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Ayrıca, programın nitel boyutunda ölçme ve değerlendirme bölümün basit düzeyde kaldığı, bu bölümde hazırlanan soruların ölçme ve değerlendirme için yeterli olmadığını ve öğretmenlerin bu bölümde 5N1K, şiir ve kompozisyon yazdırma, beyin fırtınası, afiş oluşturma vb. etkinliklerden yararlandığı şeklinde görüş belirtilirken nicel boyutunda ölçme ve değerlendirme bölümüne dair görüş belirtilmemiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, bulgulardan elde edilen sonuçlar ile sonuçların literatür kapsamında karşılaştırılarak tartışılmasına ve sonuçların analizi ile geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

İlkokulda “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının boyutlarına ve uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşlerinin alındığı bu çalışmada, anket ve görüş formu aracılığıyla elde edilen veriler doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Elde edilen bulgulara dayalı olarak sınıf öğretmenlerinin programın genel özellikleri, amaçlar, içerik, eğitim durumu ve ölçme-değerlendirme boyutlarında anket maddelerinde ve görüş formunda belirttiklerinden hareketle şöyledir:

Öğretmenlerin “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programı ile ilgili genel yapıya ilişkin görüşleri incelendiğinde programda vergi kavramına ilişkin temel bilgilerin yeterli olduğu ve programın açık ve net olduğu şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir. Çalışmaya katılan öğretmenler, programın girişinde vergi kavramının ve bu kavramın dayandığı anayasal temelin açık ve net olarak açıklandığını düşünmektedirler. Vergi kavramının doğru algılanmasının öneminin ve ilkokul çağındaki öğrencilerin vergi konusunda edindikleri yaşantıların önemli olduğunu düşünmektedirler.

Öğretmen görüşleri, Demir ve Cığerci’nin (2016) vergi bilincinin oluşumunda ilköğretim çağında verilen eğitimin son derece önemli olduğu ve bunun mali boyutta da katkı sağladığı görüşünü destekler niteliktedir. Ancak Sağbaş ve Başoğlu’nun (2005), ilköğretim öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada öğrencilerin vergiler ile kamu hizmetleri arasında

bağlantı kuramadığı ve konu ile ilgili algı yanlışlarının olduğu sonucuna ulaşmaları düşündürücüdür. Özen, Altunoğlu ve Öztarnacı (2015), ortaokul düzeyinde seçilen 5., 6., 7., 8. sınıf öğrencilerine uyguladıkları anket sonucu elde edilen bulgular doğrultusunda öğrencilerin vergi konusunda belirli bir algı düzeyine ulaştıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu konuda ilköğretim çağında verilen “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi”nin etkisinden söz edilebilir. Çelik ve Eroğlu (2014) aynı konu üzerinde yaptıkları çalışmada ise, Zonguldak’ta 4., 5., 6., 7., 8. sınıflarda okuyan öğrencilere uyguladıkları anket sonucunda öğrencilerin yarısının vergi kavramını bilmediklerini ve vergi algılarının yetersiz olduğunu belirleyerek tamamen farklı bir sonuca ulaşmaları dikkat çekicidir. Bunların yanı sıra yapılan çalışmalarda, vergi bilinci konusunda ilk adımın aileler tarafından gerçekleştirildiği, öğrencilerin vergi vermenin sebeplerini devletin sağladığı hizmetlerin karşılığı olarak gördüğü ve öğrencilerin vergi vermeyen vatandaşları ‘kötü’ olarak nitelendirdikleri, düşünüldüğünde ilkokul yıllarında konunun ele alınması önem taşımaktadır (Karaca, 2015; Çelik ve Eroğlu, 2014; Zorlu, 2012; Taytak, 2010).

Öğretmenler, programa ve uygulanmasına yönelik olarak, vergi kavramının ve Gelir İdaresi Başkanlığının tarihçesi hakkında verilen açıklamaları yararlı bulmaktadırlar. Bunun yanı sıra öğretmenler, belirtilen görüşlerde, “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi”nin gerekli ve yararlı olduğunu, öğrencilerde sorumluluk bilincini geliştireceğini, yaygınlaştırılması gerektiğini, programın kullanışlı olduğunu belirtmişlerdir. Olumlu görüşlerin yanı sıra öğretmenlerin, programın yüzeysel ve basit kaldığını, konunun öğrenciler için soyut olduğunu belirten eleştirel görüşleri de vardır. Bu konuda bireysel farklılıklar nedeniyle, programın seviye seviye düzenlenmesi gerektiğini önermektedirler. Genel olarak öğretmenler tarafından programın internet aracılığıyla kolay ulaşılabilir olduğunu fakat internet imkânı bulunmayan okullardaki öğretmenlerin güçlükler çektiğini de belirtmektedirler. Programın genel yapısı ile ilgili başlıklarda olumlu ve yüksek düzeyde görüş birliği gözlenmektedir.

Öğretmenlerin “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı” ile ilgili amaçlara ilişkin görüşleri incelendiğinde; genel olarak programın amaçlarının öğrenci seviyesine uygun olduğu görülmektedir. Öğretmenler amaçların açık ve net bir dille ifade edildiği, sistematik, tutarlı ve birbirini destekler, eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir, gözlenebilir ve ölçülebilir niteliklerde olduğu ve konu alanının özelliğine göre dağılım gösterdiğini belirtirken aynı zamanda amaçların bilgi düzeyi ile sınırlı kaldığını da düşünmektedirler. Program (MEB, 2016) incelendiğinde, “Paranın sınırlı bir kaynak olduğu, vergilerin kamu

hizmetleri için kullanıldığı, vergi vermenin vatandaşlık görevi olduğu konularında bilgi sahibi olmaları beklenmektedir.” ifadesi de öğretmenlerin bu yöndeki görüşleri ile benzer özellik göstermektedir.

Vergi bilinci günlük hayatımızda iç içe olduğumuz bir konudur ve herkesin vatandaşlık görevidir. Bu noktada öğretmenler, amaçların gerçek hayatta uygulanabilir, bireyi hayata hazırlayan ve toplumun gereksinimlerine uygun olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca öğretmen görüşlerine göre amaçların mevcut koşullarda ulaşılabilir nitelikte ve vergi bilinci edinmede toplumun gerektirdiği istendik davranış örüntülerini kazandırabileceği yönündedir. Öğretmenler amaçlar doğrultusunda, öğrencilerin vergi bilinci geliştirebileceğini, vergi ödemenin bir sorumluluk olduğu algısı oluşturabileceğini, ödenen vergilerin refah düzeyi yüksek bir yaşam oluşturmadaki önemini fark edebileceklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler genel olarak verilen bu eğitim ile öğrencilerin vergi bilinci geliştirebilecekleri kanısındadırlar.

Eldeki sonuçlar benzer çalışmalarla paralellik göstermektedir. Söz konusu çalışmalara örnek verilecek olursa; Demir ve Cigerci (2016) yaptıkları çalışmada, verilen eğitim sonrasında vergi bilinç düzeylerinde belirgin bir şekilde pozitif yönde değişikliklerin olduğu, vergi bilincinin oluşumunda ilköğretim çağında verilen eğitimin son derece önemli olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yine, Machogu ve Amayi (2013) yaptıkları çalışmada, vergi bilincinin gelişmesi konusunda ilköğretim okullarından başlayarak eğitimin her seviyesinde vergi konusunun işlenmesinin vergi uyumuna pozitif bir etki yapacağı sonucuna varmıştır. Torgler vd. (2008), Türkiye ve ABD özelinde yaptığı çalışmada eğitim düzeyi arttıkça vergi bilincinin arttığını gözlemlemiştir. Alm, Jackson ve Mckee (1992) yaptıkları çalışmada, eğitim seviyesi arttıkça vergi kavramının daha iyi anlaşıldığını, vergiye uyumda artışın olduğunu gözlemlemiştir. Vergi bilinci ile eğitim düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğunu, eğitim seviyesi arttıkça vergi uyumunun arttığını tespit etmişlerdir. Dornstein (1987), eğitim seviyesi ile vergi bilinci arasında pozitif bir ilişki kurmaktadır. Bu görüşlerden farklı olarak, Karaca (2015), Millî Eğitim Bakanlığı ve Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından düzenlenen vergi eğitiminin yetersiz kaldığı ve etkisini gösteremediği sonucuna ulaşması, yine benzer olarak, Dubin, Graetz ve Wilde (1990) yaptıkları çalışmada, eğitim seviyesi arttıkça vergi bilincinin azaldığını, vergi bilinci ile eğitim seviyesi arasında negatif bir ilişki olduğunu, eğitim seviyesi arttıkça vergiye olan uyumun bozulduğu sonucuna ulaşmaları dikkat çekicidir.

“Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programı ile ilgili içeriğe ilişkin görüşler incelendiğinde, öğretmenler programın içeriğini oldukça yeterli bulmaktadır. Öğretmenler, içeriğin öğrenciler için anlamlı olduğunu ve biliş yapılarına uygun olduğunu belirtirken diğer derslerle ilişkilendirmelerinin yapıldığı fakat yeterli olmadığı görüşündedirler. 3. sınıfta Hayat Bilgisi dersi ile 4. sınıfta Sosyal Bilgiler (MEB, 2019) dersleri incelendiğinde vergi konusuna açıkça değinilmese de konu ile ilgili hissettirmelerin yapıldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra öğretmenler içeriğin birkaç hikâye ile sınırlı kaldığı, içeriğin zenginleştirilmesi gerektiği, vergi konusu soyut olduğu için daha fazla somut örnekler sunulması gerektiği gibi eleştirel görüşler de belirtmişlerdir. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu programın içerik ve kavram olarak 3. ve 4. sınıf seviyesine (eğitim, hazırbulunuşluk, gelişim) uygun olduğunu belirtmiştir. Vergi kavramının eğitim ile geliştirilebileceğini belirtilmiş, somutlaştırma konusunda önerilerde bulunulmuştur. Öğretmenler programın içeriği ile ilgili mevcut örneklerin öğrenci seviyesine uygun olduğu ancak örneklerin yetersiz kaldığı ve zenginleştirilmesi gerektiği yönünde önerilerde de bulunmuşlardır.

Öğretmenlerin anket maddelerinde belirttikleri görüşlerde “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı” ile ilgili eğitim durumları boyutuna ilişkin özellikler incelendiğinde etkinliklerin, anlatımların, yararlanılan eğitim modelinin, animasyonların öğrencilerin dikkatini, ilgisini çekecek türden olduğu görüşleri hakimdir. En yüksek görüş birliği etkinlikler öykü tabanlı öğrenme yaklaşımı temel alınarak hazırlanması ile ilgili iken en düşük görüş birliği çizgi animasyonlar ve vergi bilinci geliştirme sunusunun izletilmesi için gerekli olan akıllı tahta, projeksiyon gibi araç gereçler, programın uygulanacağı her bölge için gerçekleştirilebilir nitelikte olması ile ilgilidir.

Araştırmanın eğitim durumları boyutuna ilişkin tasarlanan çizgi anlatımların ve öykülerin, amaçlara uygun olduğu ve vergi kavramına ilişkin somut örnekler sunulduğu belirtilmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı, tasarlanan çizgi anlatımların ve öykülerin programın amaçlarını gerçekleştirmek için yeterli olduğunu düşünürken bir kısmı da yeterli görmemektedir. Animasyonlar, resimler ve afişlerin amaçlara uygun olarak tasarlandığı ve görsel içeriklerle zenginleştirildiği belirtilmiştir. Tasarlanan animasyon ve öykülerin öğrencilerin dikkatini çekecek nitelikte, öğrenciler için anlamlı, öğrenci merkezli, öğrenci düzeylerine uygun ve öğrencileri vergi konusunda düşünmeye sevk edici olduğunu belirtmişlerdir. Sunum, animasyonlar ve öyküler öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun görülmüştür. Programın dayandığı “Yedi Kapı” eğitim modelinin süreçte öğrencilere rehberlik ettiği

belirtilmiştir. Program için önerilen animasyon, sunum ve öykülerin ulaşılabilir nitelikte olduğu düşünülmüştür. Çizgi animasyonlar ve sunu için gerekli olan akıllı tahta, projeksiyon, bilgisayar, internet gibi araç gereçlerin programın uygulanacağı her bölge için gerçekleştirilebilir nitelikte olmadığı belirtilmiştir. Bu duruma, her okulda akıllı tahta, projeksiyon gibi araçların olmaması etkili olmaktadır. Bunların yanı sıra, internet erişimi her yerde mümkün olmadığı için dijital ortam dışında da etkinlikler olması gerektiği görüşünü dile getirmişlerdir. Etkinliklerin bilgi düzeyinden ziyade uygulamaya dönük etkinlikler olması gerektiği düşünülmüştür. Videolarla sınırlı kaldığı belirtilmiştir.

Genel olarak öğretmen görüşlerinde programda geçen etkinliklerin faydalı ve yeterli olduğu düşüncesi hakimdir. Ayrıca öğretmenler, materyallere erişim konusunda bazı öğretmenler sıkıntı yaşadıkları, konunun anlaşılması için sadece programdaki etkinliklerin yeterli olmadığı, kendilerinin de etkinlik hazırladıklarını ve disiplinlerarası ilişkilendirmelerde bulunduklarını belirtmektedirler. Öğretmenler programdan farklı olarak bulundukları etkinliklere; örnek olarak; tartışma, örnek olay, canlandırma, drama, konuşma halkası, sıcak sandalye, altı şapka, hikaye oluşturma, beyin fırtınası, zihin haritası oluşturma, balık kılçığı, öykü tamamlama, soru cevap, eşleştirme, boşluk doldurma, test çözme vb. örnek vermişlerdir.

Öğretmenlerin “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” Programı ile ilgili ölçme ve değerlendirme boyutuna ilişkin görüşleri incelendiğinde, bu bölümde bulunan soruların sadece çizgi animasyonlarla ilgili olduğu ve bu soruların programın amaçlarını ölçmede yeterli olmadığı yönündedir. Programın ölçme değerlendirme boyutu için hazırlanan sorular yol gösterici nitelikte bulunmuştur. Öğretmenlerin çoğunluk kısmı bu bölümün geliştirilebileceği belirtilmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı, soruların sadece çizgi animasyonlarla ilgili olmasını değerlendirme için yeterli bulurken bir kısmı yeterli bulmamaktadır. Bu duruma, programda alternatif değerlendirme etkinliklerinin bulunmaması etkili olmaktadır. Hazırlanan soruların amaçlara yönelik içeriği ölçer nitelikte olduğu belirtilmiştir. Öğretmenler bir taraftan programın sonunda öğrencilerinin bilgi ve tutum yönünden olumlu yönde geliştiklerini belirtirken diğer taraftan programdaki değerlendirmelerin yalnızca bilgi ölçer nitelikte olduğunu, programda çok yönlü değerlendirme etkinliklerinin bulunmadığı bu yüzden öğretmenlerin kendilerinin farklı değerlendirme etkinliklerinde bulunmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Bu değerlendirme etkinlikleri; balık kılçığı, soru cevap kartları, kompozisyon yazdırma, 5N1K

etkinlikleri, yapılandırılmış grid, şiir yazdırma, kart oyunları, testler, beyin fırtınası, afiş oluşturma, istasyon tekniği, pano hazırlama vb. olarak belirtilmiştir.

Öğretmen görüşlerine göre programın uygulanması sırasında yaşadıkları sorunlar şöyledir:

- Konunun soyut olması, fazla teorik bilgi içermesi ve uygulamaya dönük olmaması,
- İnternet erişiminde zorluklar yaşanması,
- Akıllı tahta, projeksiyon, bilgisayar gibi materyallerin her okulda bulunmaması,
- Konu ile ilgili yeterli düzeyde bilgilendirmelerin yapılmaması,
- Her öğrencinin hazırbulunuşluk ve gelişim seviyelerinin farklı olması,
- Köy okullarının fiziksel şartlarının yetersiz olması ve dil problemleri,
- Fiziksel şartların yeterli olmadığı okullarda program için hazırlanan sunum, çizgi animasyonlar ve öykülerin kullanılamaması,
- Sınıfların çok kalabalık olması,
- Vergi ve vergi bilinci kavramlarının çocuklar için soyut kalması,
- Programdaki etkinliklerin öğrencilerin konuyu anlaması için yeterli olmaması,
- Konu ile disiplinlerarası ilişkilendirmelerin yeterli olmaması,
- Değerlendirmenin sorularla sınırlı kalması.

Öğretmenlerin program ve uygulanmasına yönelik önerileri ise şöyledir:

- Bölgesel farklılıkların giderilmeye çalışılması, fırsat eşitliğinin sağlanmaya çalışılması,
- Köy okullarının daha donanımlı hale getirilmesi,
- Öğretmenler ve öğrenciler için alternatif etkinlikler geliştirilmesi,
- Verilen sürenin yıl içerisine yayılması,
- Disiplinlerarası ilişkilendirmelerin artırılması,
- Programın görsel içeriklerle zenginleştirilmesi,
- Programa somut örnekler konulması,
- Günlük hayattan daha fazla örnek sunulması,
- Programın farklı etkinliklerle desteklenmesi,
- Okullarda teknolojik altyapının geliştirilmesi,
- Uygulamaya dönük etkinliklerin sunulması,
- Amaçların davranış olarak ifade edilmesi,
- Panolar ve afişlerle tanıtıcı çalışmaların yapılmasıdır.

Program değerlendirme çalışmaları incelendiğinde benzer olarak; her okulda akıllı tahta, projeksiyon, bilgisayar, internet erişimi vb. olmamasının, sınıfların kalabalık olmasının, zaman sorununun ve öğretmenlerin program hakkında bilgilendirilmemesinin programın uygulanmasında eksikliklere neden olduğu görülmektedir. Program değerlendirme çalışmalarında öğretmenler genellikle zaman sorunu yaşadıklarını belirtirken, bu çalışmada öğretmenlerin zaman sorunu yaşadıklarını belirtmemesi dikkat çekicidir. Bu çalışmalara örnek verecek olursak; Çiftçi, Sümbül ve Köksal (2013), öğretmenlerin programı uygulamada yetersiz kalmalarında en büyük eksikliğin, programın öğretmenlerce yeterince anlaşılmamış olması ve hizmet içi eğitimlerinin eksik olması sonucuna ulaşmıştır.

Karacaoğlu ve Acar (2010), programlarla ilgili öğretmenlere yönelik verilen hizmet içi eğitimlerin yeterli olmadığı ve en fazla karşılaşılan sorunlardan birinin araç gereç kullanımında yaşanan zorluklar olduğu ve verilen zamanın yeterli olmadığı sonucuna varmışlardır. Adıgüzel (2009) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin sıklıkla karşılaştıkları sorunlar arasında, programların uygulanmasında sınıfların kalabalık olması nedeniyle her öğrenciye yeterince zaman ayrılmamasını, bilgisayar, internet ağı vb. araç gereç eksikliğini belirttiklerini gözlemlemiştir. Aydın ve Özmen (2009), öğretmenlerin, programın uygulanmasında en önemli sorununu, sınıfların kalabalık olması ve zaman sorunu olarak nitelendirmişlerdir. Rençber (2008), kalabalık sınıfların, yetersiz hizmet içi eğitimlerin, altyapı ve donanım eksikliklerinin öğretmende programa karşı motivasyon kaybına yol açtığını belirlemiştir. Bay ve Karakaya (2006), programın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için örnek uygulamaların verilmemesini ve program sırasında kullanılan materyallerin karşılanmamasını öğretmenlerin en çok vurguladığı sorunlar olduğunu belirtmeleri eldeki çalışma sonuçlarında da ortaya çıkan benzer durumlardır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın bulguları öğretmenlerin programın uygulanma sürecinde yaşadıkları sorunların; konu ile ilgili yeterli düzeyde bilgilendirme yapılmaması, vergi kavramının öğrencilerin için soyut kalması, uygulamaya dönük etkinliklerin yetersizliği, disiplinlerarası ilişkilendirmelerin yeterli olmaması, internet erişiminde yaşanan zorluklar, akıllı tahta, projeksiyon, bilgisayar vb. materyallerin her okulda bulunmaması, öğrencilerin hazırbulunuşluk ve gelişim seviyelerinin farklı olması, köy okullarının fiziksel şartlarının yetersizliği, sınıf mevcutlarının fazla sayıda olması, programdaki etkinliklerin konunun

anlaşılması için yeterli olmaması, ölçme ve değerlendirme bölümünün sorularla sınırlı kalması gibi sorunlar olduğunu göstermektedir. Bu nedenle:

- Öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin vergi ve vergi bilinci konusu ile ilgili alanında uzman kişiler tarafından bilgilendirilmesi,
- Vergi konusunun diğer derslerle daha fazla ilişkilendirilmesi yapılması, örneğin; Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde konu ile ilgili etkinlikler yapılırken, İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi dersinde konu alanında uzmanı kişilerin derste bilgilendirmeler yapması aynı zamanda Türkçe dersinde konu ile ilgili metin konulması ve Matematik dersinde konu ile ilgili problemler çözülmesi,
- Her okula projeksiyon, bilgisayar ve internet imkanı sağlanması,
- Programa uygulamaya dönük alternatif etkinlikler eklenmesi,
- Vergi bilincinin daha çok duyuşsal alana girmesi nedeniyle bilgiden çok ilgi, tutum ve güdülenmişliğe programda daha çok yer verilmesi ve duyuşsal özelliklerin ölçülmesine yer verilmesi önerilebilir.

Yapılacak araştırmalar için öneriler:

- Bu çalışmada program hakkında yalnızca öğretmen görüşlerine yer verilmiştir. Yapılacak deneysel çalışmalar ile programın etkililiğine bakılabilir.
- Çocukların programın bilişsel ve duyuşsal hedeflerine ulaşma düzeylerine bakılabilir.
- Programın birleştirilmiş sınıflarda uygulanabilirliği incelenebilir.
- Daha geniş örneklem gruplarında farklı illerde benzer nitelikte çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmen görüşlerinin yanı sıra öğrencilerin ve okul yöneticilerinin görüşleri alınabilir.
- Programın ilköğretim ikinci kademesinde hedef kitlesini oluşturan 5.,6.,7.,8. sınıf seviyeleri için benzer çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, A. (2009). Yenilenen İlköğretim programının uygulanması sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 77-94.
- Akdoğan, A. (2009). *Kamu maliyesi*. Ankara: Gazi.
- Akdoğan, A. (2013). *Vergi hukuku ve Türk vergi sistemi*. Ankara: Gazi.
- Alkan, A. (2009). *Vergi bilinci ve vergi uygulamaları karşısında mükellef davranışlarının tespiti: Zonguldak ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Alm, J., Jackson, B. R. ve McKee, M. (1992). Institutional uncertainty and taxpayer compliance. *American Economic Review*, 82, 1018-1026.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya.
- Ayas, I. ve Saruç, N. T. (2015). Vergi kültürü ve vergi ahlakı: İtalya-Türkiye. *Journal of Economics ve Administrative Sciences/Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 179-188.
- Aydın, O. ve Kılıç Özmen, Z. (2009). Yeni ilköğretim programı ile ilgili öğretmen görüşleri. *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30, 47-63.
- Bademci, V. (2011). Kuder-Richardson 20, Cronbach'ın Alfa'sı, Hoyt'un varyans analizi genellenirlik kuramı ve ölçüm güvenirliği üzerine bir çalışma. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 173-193.
- Bay, E. ve Karakaya, Ş. (2006). Program değerlendirme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 104-112.
- Bilici, N. ve Bilici, A. (2011). *Kamu maliyesi*. Ankara: Seçkin.
- Budak, Y. (Ed.). (2016). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-148.

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Çakır, H. (2010). Çocuklarda vergi bilinci oluşturmaya yönelik internet sayfası tasarımı. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(19), 18-34.
- Çataloluk, C. (2008). Vergi karşısında mükelleflerin tutum ve davranışları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 213-228.
- Çelik, K. ve Eroğlu, O. (2014). İlköğretim çağında vergi algısının incelenmesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(2), 301-326.
- Çiçek, U. ve Bitlisli, F. (2017). Vergi eğitiminin üniversite öğrencilerinin vergi bilinci ve farkındalığı üzerindeki bir etkisi: bir araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 10(2), 261-278.
- Çiftçi, S., Sünbül, A. M. ve Köksal, O. (2013). Sınıf öğretmenlerinin yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmiş mevcut programa ilişkin yaklaşımlarının ve uygulamalarının eğitim müfettişlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 281-295.
- Demir, İ. C. ve Cigerci, İ. (2016). Vergi bilincinin oluşumunda eğitimin rolü: ilköğretim öğrencileriyle ampirik bir çalışma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 127-143.
- Demirtaş, Z. (2017). Eğitimde program değerlendirme yaklaşımlarına genel bir bakış. *Özgün Araştırma*, 4, 756-768.
- Dornstein, M. (1987). Taxes: attitudes and their social bases. *Journal of Economic Psychology*, 8(1), 55-76.
- Dubin, J. A., Graetz, M. J. and Wilde, L. L. (1990). The effect of audit rates on the federal individual income tax: 1977-1986. *National Tax Journal*, 43(4), 395-409.
- Edizdoğan N., Çetinkaya Ö. ve Gümüş E. (2010). *Kamu maliyesi*. Bursa: Ekin.
- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Yelkentepe.
- Gökbunar, A. R., Selim, S. ve Yanıkkaya H. (2007). Türkiye’de vergi ahlakını belirleyen faktörler üzerine bir araştırma. *Ekonomik Yaklaşım*, 18(63), 69-94.
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar. *Eğitim ve Bilim* 38(169), 126-141.

- Güner, Ü. (2008). *Türkiye’de vergi bilincinin ve vergi ahlakının oluşmasında gelir idaresinin rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- İzgi, K. ve Saruç, N. T. (2011). Sosyo-kültürel faktörlerin vergi ahlakı üzerindeki etkisi: Üniversite öğrencileri ile yapılan anket çalışması. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 3(2), 133-142.
- Kandemir, A. (2016). *İlkokul 2. sınıf İngilizce öğretim programının katılımcı odaklı program değerlendirme yaklaşımıyla değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Karaca, R. (2015). *Vergi bilinci ve vergi algısı: Kütahya ilinde ilköğretim öğrencileri üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Karacaoğlu, Ö. C. ve Acar, E. (2010). Yenilenen programların uygulanmasında öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 45-58.
- Kaya, Z. (1997). Eğitimde program değerlendirme sürecinin temel işlemleri. *Gazi Üniversitesi, Endüstriyel Sanatlar Eğitim Dergisi*, 5(5), 59-72.
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personel Psychology*, 28(4), 563-575.
- Machogu, C., ve Amayi, J. (2013). The effect of taxpayer education on voluntary tax compliance, among smes in mwanza City-Tanzania. *International Journal of Marketing, Financial Services&Management Research*, 2(8), 12-23.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2016). *Çocuklarda vergi bilinci geliştirme eğitimi öğretmen kitabı*. http://f.eba.gov.tr/gib/1_GIB/files/content/ogretmen_kitabi.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *İlkokul Hayat Bilgisi Ders Kitabı*. eba.gov.tr sayfasından erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *İlkokul İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Ders Kitabı*. eba.gov.tr sayfasından erişilmiştir.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *İlkokul Sosyal Bilgiler Ders Kitabı*. eba.gov.tr sayfasından erişilmiştir.
- Marsh, C. J. ve Willis, G. (2007). *Curriculum: Alternative approaches ongoing issues*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- McNeil, J. D. (2006). *Contemporary curriculum*. New Jersey: John Wiley ve Sons.
- Nevo, D. (1983). The Conceptualization of Educational Evaluation. *Review of Educational Research*, 53(1), 117-128.
- Oberholzer, R. ve Nel, M. (2009). The road to an improved tax curriculum in South African schools. *Education as Change*, 10(1), 105-120. <https://doi.org/10.1080/16823200609487132> sayfasından erişilmiştir.
- Oktar, A. (2011). *Vergi hukuku*. İstanbul: Türkmen.
- Oliva, P. F. (2009). *Developing the curriculum*. New York: Allyn and Bacon.
- Ornstein, A. C. ve Hunkins, F. P. (2004). *Curriculum foundations: Principles and theory*. Boston: Allyn and Bacon.
- Özdemir, S. M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye’de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 126-149.
- Özen, A., Altunoğlu, B. ve Öztornacı, E. (2015). Orta öğretim düzeyindeki öğrencilerin vergi algılama düzeylerine ilişkin ampirik bir değerlendirme (the empirical assesment of tax perception level of students at secondary school). *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(2), 279-290.
- Pehlivan, O. (2016). *Kamu maliyesi*. Trabzon: Celepler.
- Posner, G. J. (2004). *Analyzing the curriculum*. New York: Mcgraw-Hill Companies.
- Rençber, İ. (2008). *Yeni ilköğretim programının uygulanmasında karşılaşılan sorunlara ilişkin müfettiş, yönetici ve öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Sağbaş, İ. ve Başoğlu, A. (2005). İlköğretim çağındaki öğrencilerin vergileri algılaması: Afyonkarahisar ili örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 123-144.

- Sağlam, M. (2013). Vergi algısı ve vergi bilinci üzerine bir araştırma: iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinde vergi algısı ve vergi bilinci. *Sosyo-Ekonomi Dergisi*, 1, 316-334.
- Sayers, R. (2006). *Principles of awareness-raising: information literacy, a case study*. Bangkok: UNESCO Bangkok.
- Stufflebeam, D. L. (1999). *Foundational models for 21st century program evaluation*. Canada: The Evaluation Center Occasional Papers Series.
- Şen, H. ve Sağbaş, İ. (2016). *Vergi teorisi ve politikası*. Ankara: Kalkan.
- Taytak, M. (2010). İlköğretim II. kademe öğrencilerinde vergi bilincinin tespiti: ampirik bir araştırma. *Maliye Dergisi*, 158(1), 496-512.
- Teyyare, E. ve Kumbaşlı, E. (2016). Vergi bilinci ve vergi ahlakının gelişmesinde maliye bölümü eğitiminin rolü. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(4), 1-30.
- Torgler, B. (2003). *Tax morale: Theory and empirical analysis of tax compliance*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Universitat Basel, Basel.
- Torgler, B., Demir, I. C., Macintyre, A. ve Schaffner, M. (2008). Causes and consequences of tax morale: an emprical investigation. *Economic Analysis and Policy*, 38(2), 313-339.
- Türk, İ. (1992). *Kamu maliyesi*. Ankara: Turhan.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago and London: The University of Chicago.
- Uzunboyulu, H. ve Hürsen, Ç. (2012). *Eğitim programları ve değerlendirilmesi*. Ankara: Pegem.
- Veneziano, L. ve Hooper, J. (1997). A method for quantifying content validity of health-related questionnaires. *American Journal of Health Behavior*, 21(1), 67-70.
- Vergi Bilinci Programı. (2020). <http://www.vergibilinci.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.
- Yeşilyurt, Ş. (2015). Vergi bilincinin vergi ahlakı üzerindeki etkisi: Maliye ve ilahiyat bölümü öğrencileri örneği/the impact of tax conscious on the tax ethics: Department of public finance and theology students sample. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(32), 36-56.

- Yurdugöl, H. (2005, Eylül). *Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerliği için kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması*. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulmuş bildiri, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Zorlu, Ö. (2012). *İlköğretim çağındaki öğrencilerin vergi bilinci düzeyi ve vergi bilinci düzeyi ile ilgili örnek uygulama (Ankara ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
30. *Vergi Haftası Etkinlik Sonuçları*. <http://www.vergihaftasi.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

EKLER

Ek 1. Anket Formu

Değerli Meslektaşım,

Bu çalışma Gelir İdaresi Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığının 13 Haziran 2007 tarihinden itibaren uygulamaya koyduğu vergi bilinci geliştirme amacı ile hazırlanan “Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı”nı uygulayan 3. ve 4. sınıf okumakta olan öğretmenlerin program hakkındaki düşüncelerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Aşağıdaki anket formunda söz konusu programın genel özellikler, amaçlar, içerik, eğitim durumları, ölçme ve değerlendirme bölümlerine ilişkin ifadeler yer verilmiştir. Sizden bu ifadeler katılma derecenizi belirtmeniz istenmektedir.

Ankette bulunan soruları içtenlikle cevaplandırmanız araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği açısından önem taşımaktadır. Çalışmaya katılan kişilerin isimleri araştırma raporunda gizli tutulacak, kesinlikle belirtilmeyecektir.

Çalışmama sağlayacağınız katkılardan ötürü teşekkür ederim.

Merve ERTÜRK

Sınıf Öğretmeni

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

İletişim: merveertur14.04@gmail.com

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Genel Özellikler Bakımından Değerlendirilmesi:	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1) Programda vergi kavramının açık ve net olarak tanımlanması yararlıdır.					
2) Vergi kavramının dayandığı anayasal temelin açık bir şekilde ifade edilmesi yararlıdır.					
3) Vergi kavramının öneminin belirtilmesi yol göstericidir.					
4) Vergi ödemenin önemi ve topluma sağladığı katkılar açık şekilde ifade edilmiştir.					
5) Öğrencilerin vergi konusunda okulda edindikleri yaşantıların öneminin vurgulanması yararlıdır.					
6) Vergi kavramı hakkında verilen açıklamalar yol göstericidir.					
7) Gelir İdaresi Başkanlığının tarihçesi hakkında verilen açıklamalar yararlıdır.					
8) Programın uygulanmasında önerilen öğrenme-öğretme yaklaşımı yol göstericidir.					
9) Programın dayandığı felsefenin açık ve net olarak belirtilmesi yol göstericidir.					
Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Amaçlar Bakımından Değerlendirilmesi:	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
10) Amaçlar, açık ve net bir dille ifade edilmiştir.					
11) Amaçlar sistematik, tutarlı ve birbirini destekler niteliktedir.					
12) Amaçlar, davranışlara/kazanımlara dönüştürülmüştür.					
13) Amaçlar, konu alanının özelliğine göre dağılım göstermektedir.					
14) Amaçlar, eğitim yoluyla gerçekleştirilebilir niteliktedir.					
15) Amaçlar, ölçülebilir niteliktedir.					
16) Amaçlar, gerçek hayatla ilişkilendirilmiştir.					
17) Amaçlar, bireyi hayata hazırlar niteliktedir.					
18) Amaçlar, öğrencilerin bulundukları sınıf seviyesine uygundur.					

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının İçerik Bakımından Değerlendirilmesi:	Kesinlikle katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
19) İçerik, amaçları gerçekleştirir niteliktedir.					
20) İçerik, öğrenciler için anlamlıdır.					
21) İçerik, öğrencilerin sınıf seviyesine uygundur.					
22) İçerik, disiplinlerarası ilişkilendirmeye (Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Matematik vb.) uygundur.					
23) İçerik seçiminde öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri dikkate alınmıştır.					

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Eğitim Durumu ve Uygulamalar Bakımından Değerlendirilmesi:	Kesinlikle katlıyorum	Katlıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
24) Programın kullanma kılavuzu öğretmenler için yol göstericidir.					
25) Etkinlikler amaçlara uygundur.					
26) Etkinlikler içeriğe uygundur.					
27) Etkinlikler öğrencilerin sınıf seviyesine uygundur.					
28) Önerilen öğretim senaryoları amaçları gerçekleştirir niteliktedir.					
29) Önerilen öğretim senaryoları içerikle ilişkilidir.					
30) Önerilen öğretim senaryoları anlamlıdır.					
31) Öğretim materyalleri (animasyonlar, resimler, afişler vb.) amaçları gerçekleştirir niteliktedir.					
32) Görsel içerikli materyaller yararlıdır.					
33) Öğretim materyallerinin tasarımı ve geliştirilme sürecine ilişkin açıklamalar yeterlidir.					
34) Öğretim senaryoları (Keloğlan'ın Kumbarası vb.) öğrencilerin dikkatini çekecek niteliktedir.					
35) Öğretim senaryolarında yer alan karakterlerin anlatımları öğrencilerin sınıf seviyesine uygundur.					
36) Etkinlikler öğrencilerin konu üzerine düşüncelerini sağlayıcı niteliktedir.					
37) Süreçte kullanılmak üzere önerilen 'yedi kapı' isimli eğitim modeli uygulanabilir niteliktedir.					
38) Etkinliklerde kullanılması önerilen 'Yedi Kapı' eğitim modeli amaçları gerçekleştirmede elverişlidir.					

39) “Yedi Kapı” eğitim modelinde kapıların temsil ettiği (bilme, isteme, beceriler, iyimserlik, donanım, uyarılma, pekiştirme) kavramlar somut örneklerle açıklanmıştır.					
40) Her kapıyla ilgili verilen bilgi notu, özet, sorular ve açıklamalar yol göstericidir.					
41) “Yedi Kapı” eğitim modeli için belirlenen ‘kapı aralayıcı yedi soru’ öğrencilere rehberlik edici niteliktedir.					
42) Öğretim senaryolarının (sunum, animasyon, öykü vb.) derste öğretmenler tarafından nasıl kullanılacağına yönelik açıklamalar yol göstericidir.					
43) Öğretim senaryoları öğrenci merkezlidir.					
44) Sunulan alternatif etkinlikler yararlıdır.					
45) Önerilen öğretim materyalleri ulaşılabilir niteliktedir.					
46) Programda yer alan etkinlikler, öğrencilerin vergi bilinci ile ilgili edindikleri bilgileri uygulamaya yöneliktir.					

Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programının Ölçme ve Değerlendirme Bakımından Değerlendirilmesi:	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
47) Ölçme-değerlendirme ile ilgili açıklamalar yeterlidir.					
48) ‘Ölçme ve değerlendirme’ başlığı altındaki sorular amaçların değerlendirilmesi için yol göstericidir.					
49) Sorular amaçları ölçer niteliktedir.					
50) Öğrencilerin vergi bilinci farkındalığının gelişip gelişmediğinin izlenmesi örneklerle gösterilmiştir.					
51) Düzey belirleme ve izlemeyi amaçlayan ölçme araçlarına yer verilmiştir.					
52) Tamamlayıcı ölçme ve değerlendirme yaklaşımları sunulmuştur.					
53) Programda duyuşsal alanın (vergi bilinci konusunda ilgi, tutum ve güdülenmişlik) ölçülmesi açıklanmıştır.					
54) Süreç sonunda amaçlar doğrultusunda öğrenciler vergi bilinci edinmede toplumun gerektirdiği istendik davranış örüntülerini kazanmaktadırlar.					
55) Süreç sonunda amaçlar doğrultusunda öğrenciler, vergi bilinci geliştirmektedirler.					
56) Süreç sonunda amaçlar doğrultusunda öğrencilerde vergi ödemenin bir sorumluluk olduğu algısı oluşmaktadır.					

Yukarıda yer alan maddeler dışında düşüncelerinizi lütfen aşağıdaki boşluğa yazınız.

Teşekkür ederim.

Ek 2. Görüş Formu

Yukarıda ankette belirtilenler dışında eklemek istedikleriniz varsa lütfen aşağıda verilen sorular ışığında görüşlerinizi belirtiniz. Araştırmamda programın uygulayıcıları olarak siz değerli meslektaşlarımdan görüşleri araştırmama önemli katkılar sağlayacaktır. Görüşleri alınan kişilerin isimleri araştırma raporunda gizli tutulacak, kesinlikle belirtilmeyecektir.

Çalışma sırasında öncelikle sizin sorularınız yanıtlanarak, istediğiniz takdirde çalışmayı sonlandırabilirsiniz.

Çalışmama sağladığınız katkılardan ötürü teşekkür ederim.

Merve ERTÜRK

Sınıf Öğretmeni

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sınıf Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi

İletişim: merveertur14.04@gmail.com

1. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının genel özelliklerine ilişkin anket maddeleri dışında belirtmek istediğiniz görüşleriniz varsa yazınız.
2. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının amaçlar boyutuna ilişkin anket maddeleri dışında belirtmek istediğiniz görüşleriniz varsa yazınız.
3. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının içerik (kapsam) boyutuna ilişkin anket maddeleri dışında belirtmek istediğiniz görüşleriniz varsa yazınız.
4. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının eğitim durumları boyutuna ilişkin anket maddeleri dışında belirtmek istediğiniz görüşleriniz varsa yazınız.
5. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının ölçme ve değerlendirme boyutuna anket maddeleri dışında belirtmek istediğiniz ilişkin görüşleriniz varsa yazınız.
6. “Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının eğitimde yer almasına ilişkin görüşleriniz varsa yazınız.

7. **“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının uygulanma sürecinde herhangi bir sorun yaşadınız mı ? Varsa bu sorunlar nelerdir, belirtiniz.**
8. **“Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi” programının uygulanmasına ve geliştirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir, belirtiniz.**
9. **Yukarıda yer alan sorular dışında görüş belirtmek istediğiniz konular var mı ? Varsa belirtiniz.**

Ek 3. Çalışma Yapılan Okulların Listesi

- 01.** Akyurt İlkokulu
- 02.** Böğürtlen İlkokulu
- 03.** Çıkrık Raif Mumcu İlkokulu
- 04.** Demirci İlkokulu
- 05.** Eğriçay Ercan Koşan İlkokulu
- 06.** Eskihan İlkokulu
- 07.** Eyüp Cenap Gülpınar İlkokulu
- 08.** Gazipaşa İlkokulu
- 09.** Gedik İlkokulu
- 10.** Halit Gülpınar İlkokulu
- 11.** Hüsnü M. Özyeğin İlkokulu
- 12.** Küftepe İlkokulu
- 13.** Mehmetçik İlkokulu
- 14.** Selçuk İlkokulu
- 15.** Uzun Ziyaret İlkokulu
- 16.** Yücelen İlkokulu

Ek 4. Araştırma İzin Yazısı

T.C.
SİVEREK KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 66689391-199-E.2205700
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı
(Merve ERTÜRK) Hk .

31.01.2020

MÜDÜRLÜK MAKAMINA
SİVEREK

İlçemizdeki ekli listede isimleri İlkokullarda, Çocuklarda Vergi Bilinci Geliştirme Eğitimi Programı ve Uygulamalarına İlişkin Öğretmen Görüşleri tez çalışması yapılması müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Önder ANDİÇ
İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü

Uygun görüşle arz ederim.

OLUR
..../01/2020
Ferit KARAOĞLU
İlçe Milli Eğitim Müdür V.

Adres: Atatürk Bulvarı Gazi Paşa İlkokulu Bitişiğı

Bilgi için: Mahmut AKPIRİNÇ

Elektronik Ağ:

Tel:0 (414) 552 14 22

e-posta:

Faks:0 (414) 552 14 21

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..